

PROVINCIALE STATEN VAN GRONINGEN
VERGADERING VAN 19 MAART 2025

Inhoudsopgave

1.	Opening, welkom en mededelingen.....	2
2.	Mondelinge vragen.....	3
	<u>Regelen werkzaamheden en vaststelling agenda</u>	<u>4</u>
3.	Bespreekpunten	5
	<u>A.Akkoord 'Mit mekoar'</u>	<u>5</u>
	<u>B.Benoeming gedeputeerden</u>	<u>56</u>
4.	Installatie Statenleden.....	59
5.	Aanwijzing gedeputeerden in AB Waddenfonds.....	60
6.	Hamerstukken	60
7.	Ingekomen brieven.....	60
8.	Notulen voorgaande vergadering van 5 februari 2025	60
9.	Sluiting.....	61

PROVINCIALE STATEN VAN GRONINGEN VERGADERING VAN 19 MAART 2025

Voorzitter: de heer F.J. Paas

Griffier: mevrouw H. Engels-van Nijen

Aanwezige leden Provinciale Staten: de heer D.D. Akloe (PVV), mevrouw A.H. Bakker (SP), de heer E.J.M. Bakker (Groninger Belang), mevrouw P.H. Benjamins-Van Oudheusden (D66), de heer E.J. Bennema (VVD), mevrouw S. Bennett (GroenLinks), de heer B. de Boer (GroenLinks), mevrouw M.E. Bosman (BBB), mevrouw W.S. Brilstra (VVD), mevrouw F. Buigel (D66), mevrouw T.M. Donker-van der Vinne (ChristenUnie), de heer A. Drenth (BBB), mevrouw G.H. Ebeltjes (GroenLinks), de heer J.L. Epema (FvD), mevrouw F. Feenstra (SP), de heer F.B. Geijtenbeek (ChristenUnie), de heer D.J. de Grooth (Groninger Belang), mevrouw S.D. ten Hoeve (PvdD), de heer D.J. Hoogers (ChristenUnie), de heer R. Joling (PvdA), de heer K.W. de Jong (BBB), de heer A.J.M. van Kesteren (PVV), de heer J.P. Loopstra (PvdA), de heer H.A. Meendering (GroenLinks), de heer J.C. Meijer (BBB), de heer G. Moes (BBB), mevrouw W.Z. Mulwijk-Wieringa (BBB), de heer H. Nieboer (BBB), mevrouw L. Reinink (Vlt), de heer P. Roemers (PvdA), mevrouw K. Rutgers-Swartjes (CDA), de heer M.O. Scheeringa (BBB), mevrouw H.T. Siersema-Orsel (GroenLinks), mevrouw S.D. da Silva Pinto (PvdA), de heer F.E. Smelt (BBB), mevrouw E. Stolk (PvdA), mevrouw M. Visser (PvdD), de heer L.H.G. Wenneger (BBB), de heer S.F.A. Wiegman (BBB), de heer R.W. de Wit (CDA), mevrouw E.J.M. Zondag (Groninger Belang), de heer A. Zwart (Partij voor het Noorden)

Afwezig: de heer J.W. ten Rae (BBB)

Aanwezige leden Gedeputeerde Staten: de heer F.J. Paas, mevrouw S. Top

Afwezig: ---

1. Opening, welkom en mededelingen

De VOORZITTER: Zullen we beginnen? Vinden jullie dat een goed idee?

Goedemorgen. Hartelijk welkom bij een bijzondere Statenvergadering, ook aan de gasten op de tribune, die net als altijd verwachtingsvol zitten te wachten op de dingen die gaan komen. Maar die konden vandaag weleens bijzonder worden.

Als ik rondkijk, dan hebben we een quorum. We hebben een bericht van verhindering ontvangen van de heer Ten Rae en de heer Drenth komt iets later. En daarmee is deze vergadering geopend.

Het is een vergadering die in het teken staat van allereerst het debat over het nieuwe Coalitieakkoord *'Mit mekoar'* en daarna de benoeming van een vijftal gedeputeerden. Het leek hier zonet vlak voor het rostrum wel een modeshow, ik vond het er echt heel goed uitzien. Het is ook goed om te markeren dat de weg voor die benoeming is vrijgemaakt met het formele ontslag dat door vier vertrekkende gedeputeerden is ingediend. En bij vertrek hoort natuurlijk ook een afscheid. Dat wordt op een later moment en dat is dan ook het moment om de gedeputeerden die afscheid nemen, persoonlijk te bedanken voor hun inzet en de vele dingen die ze in korte tijd, of soms een wat langere tijd, voor de provincie hebben gedaan: de resultaten van de afgelopen twee jaar en eerder.

De benoemingsprocedure voor gedeputeerden geldt voor één vrouw niet, namelijk gedeputeerde Top. Die zit nu eenzaam in het vak dat wij weleens als een soort nationale traditie ook wel aanduiden als 'vak K'. Maar als K staat voor kabinet, is 'vak C' eigenlijk beter. De formerende partijen hebben gevraagd of ze wilde aanblijven als partijloos gedeputeerde en dat wil ze. Dus ze is vandaag ook aanwezig bij het begin van de vergadering, omdat daar punten aan de orde worden gesteld die haar portefeuille specifiek regarden.

2. Mondelinge vragen

De VOORZITTER: Nou, dus laten we daar meteen maar mee beginnen. Want voordat we aan *'Mit mekoar'* beginnen, zijn er mondelinge vragen aangekondigd door de fractie van de SP en meerdere andere fracties over de opslag van kernafval in zoutkoepels. We hebben de gewoonte dat we mondelinge vragen helemaal aan het eind van de agenda doen. Maar ik stel voor om daar vandaag mee te beginnen, zodat we de rest in een hopelijk een beetje opwaartse richting kunnen doen.

Dus dan bespreek ik daarna de rest van de agenda en met u en beginnen we met de mondelinge vragen. Kunt u zich daarin vinden? Ik zie niemand protesteren en wie zwijgt, stemt toe. Dan nodig ik de SP uit – mevrouw Feenstra zie ik staan, dus dan denk ik dat zij dat gaan doen – om achter het spreekgestoelte te komen staan. Ik geef mevrouw Feenstra het woord.

Mevrouw FEENSTRA (SP): Dit kabinet wil meer kerncentrales bouwen en meer kerncentrales betekent ook meer afval. Nu wordt dit kernafval tijdelijk opgeslagen in Zeeland, maar als er meer kerncentrales komen, raakt die opslag sneller vol. En daarom zoekt de regering sneller naar een oplossing, kunnen we lezen in bijlage 2 op bladzijde 15 van de plannen.

Op 11 februari is er een routekaart gepubliceerd om te komen tot een permanente opslagplek met genoeg ruimte, maar een van die opties om het radioactieve afval op te slaan in de zoutkoepels, is in de zoutkoepels in het noorden van Nederland. Er zijn daar, zoals u weet, meerdere zoutkoepels, bijvoorbeeld Pieterburen, Onstwedde en Bourtange. Op bewonersavonden in Pieterburen en Onstwedde werd daar zeer ontstemd en bezorgd op gereageerd, omdat het veel impact gaat hebben op de omgeving.

Inmiddels zijn er meerdere actiegroepen gestart die al heel veel zienswijzen hebben verzameld en er is ook een petitie gestart. En dan hebben wij begrepen dat de provincie ook een zienswijze in gaat dienen op deze plannen. Daar hebben we specifiek een vraag over. De vraag is: wat is de strekking van de zienswijze? En heeft de gedeputeerde ook andere acties ondernomen om de zoutkoepels, die als optie staan in de plannen, uit de plannen te laten schrappen? En welke manieren van verzet wil de provincie in de toekomst gebruiken als de zoutkoepels een serieuze optie blijven?

Deze vragen stel ik namens de SP, maar ook namens de ChristenUnie, de Partij voor het Noorden, de Partij voor de Dieren, D66 en GroenLinks.

Mevrouw TOP (gedeputeerde): Ja, dit is een gevoelige kwestie. Eén keer in de zoveel tijd popt dat weer op en maken wij ons hier in de provincie gewoon zorgen. Want ook de discussie rond die zoutkoepels is al langer gaande en we hebben al eerder gezien dat we daar alert op moeten zijn. En dat zijn we dus ook. We zijn als provincie als decennialang heel duidelijk in ons standpunt ten aanzien van de opslag van radioactief afval. Dat kan en zal en mag niet hier in onze provincie.

Wat er nu ligt, is het programma dat het Rijk gemaakt heeft. Dat is een verplichting vanuit Europa: alle lidstaten moeten één keer in de tien jaar een plan indienen om aan te geven hoe zij nadenken over de eindberging van het radioactieve afval. Op dit moment is er ook al een voorlopige berging en die zit in Nieuwdorp, in Zeeland. Dat is de COVRA, Centrale Organisatie voor Radioactief Afval. Mevrouw Feenstra verwees er al naar. En de bedoeling is dat dat zeker tot het eind van deze eeuw het geval zal zijn. Het is niet zo dat de plannen voor nieuwe kerncentrales aanleiding zijn geweest voor het opstellen van dit plan. En sterker nog, de verwachting is dat als dat allemaal doorgaat, we ook allemaal weten dat dat nog een flink aantal jaren duurt voordat dat gerealiseerd is en deze in productie zijn. Daarna komt dat afval. Maar dan nog is de verwachting dat dat voor deze eeuw nog gewoon in Zeeland zou kunnen.

Natuurlijk blijven we dat dan met argwaan volgen. Dat begrijp ik heel goed, ik begrijp ook dat onze inwoners daar heel scherp naar kijken. Maar dat doen wij ook. En wij hebben dus ook gemeend om wel een zienswijze in te dienen. Die hebben wij gisteren in het College vastgesteld. Ik had gehoopt dat u hem al had gehad, maar dan komt die elk moment. Ik denk dat wij daar heel erg duidelijk in zijn geweest op welke moment dan ook en hoe dan ook: niet hier. De provincie zal zich dan ook met alle mogelijke juridische middelen daartegen verzetten, mocht dat komen. Want concrete voorstellen of aanvragen voor dergelijke opslag zijn nu gewoon niet aan de orde – dat wil ik dan toch ook wel even benadrukken. Voorzitter, ik wou het eerst hierbij laten.

Mevrouw FEENSTRA (SP): Ja, de vervolgvraag. De onrust die nu is ontstaan, is mede ook naar aanleiding van de online voorlichting die op 4 maart geweest is, waarin gezegd werd dat er als er meer kerncentrales komen, de opslag eerder vol zal zijn en we eerder een oplossing moeten vinden. Ook de minister heeft daar een uitspraak over gedaan. Kunnen we daar op de een of andere manier

ook helderheid over eisen, op welke termijnen dit soort dingen dan speelt? Want deze verschillende signalen zijn wat ons betreft schadelijk voor heel veel gemoedsrust.

De VOORZITTER: Dank u wel. Zijn er anderen die over hetzelfde onderwerp nog een vraag willen stellen? Dat is niet het geval. De gedeputeerde.

Mevrouw TOP (gedeputeerde): Ik ben het eens met de SP dat de onduidelijkheid hierover niet goed is. Dus we zullen nog een keer aandringen bij het ministerie om helder te zijn met wat zij bedoelen met 'eerder'. Wij hebben begrepen dat dat nog steeds niet voor het eind van deze eeuw aan de orde zal zijn. Het kan nog steeds dat dat eerder is dan dat aanvankelijk gedacht werd. Maar als dat nog eerder zou zijn, dan is het belangrijk dat we daar duidelijkheid over krijgen. Dus die vraag wil ik met alle plezier nog een keer heel scherp, duidelijk en expliciet bij het ministerie neerleggen.

Maar dan nog is het zo dat er ook een heleboel andere mogelijkheden zijn om die eindberging uiteindelijk te realiseren. Een kansrijke optie is Finland, in de granietmijnen. Wij denken dat dat soort opties veel meer voor de hand liggen dan opties waarbij we daadwerkelijk woningen of zelfs misschien hele dorpen zouden moeten slopen. Eerlijk gezegd lijkt mij dat eigenlijk niet aan de orde. Dat is zo onwaarschijnlijk dat dat gaat gebeuren. Maar desalniettemin blijven we daar scherp op en ik zal kijken of wij nog meer duidelijkheid kunnen krijgen over de termijnen.

Regelen werkzaamheden en vaststelling agenda

De VOORZITTER: Dan ga ik nu de rest van de agenda met u doornemen, want die is veelbelovend.

We beginnen met een debat over het nieuwe Coalitieakkoord '*Mit mekoar*' en vervolgens bent u in de gelegenheid om vijf gedeputeerden te benoemen. Het voorstel is om dat in twee termijnen te doen. Dus dat is voor de goede orde een debat tussen fracties. De eerste termijn van de Staten wordt derhalve niet gevolgd door een eerste termijn van het College, maar door een tweede termijn van de fracties zelf.

Als het goed is, zijn wij na de bespreking van het nieuwe Coalitieakkoord toe aan de schriftelijke stemming over de benoeming van kandidaat-gedeputeerden die zijn voorgedragen door de coalitiepartijen. En daaraan voorafgaand doe ik u dan kort verslag van de bevindingen van de integriteitscommissie. Vervolgens is er, als u dat op prijs stelt, gelegenheid om over de bevindingen van die commissie vragen te stellen. Ook die beraadslaging is een beraadslaging tussen fracties onderling, wellicht nog voorzien van aanvullende antwoorden vanuit de commissie.

Als de gedeputeerden zijn benoemd en beëdigd, dan gaan we even schorsen, zodat alle formaliteiten kunnen worden geregeld voor de opvolging in de Staten. Want als er Statenleden gedeputeerde worden, dan is de consequentie van het dualisme dat er vacatures ontstaan in de Staten. De bedoeling is dat die dan meteen worden opgevolgd. En daarna ligt er nog een ontwerpbesluit op tafel over de aanwijzingen van de gedeputeerden in het Algemeen Bestuur van het Waddenfonds.

Dan hebben we helemaal aan het eind van de agenda de vertrouwde hamerstukken. Ik moet dat in enkelvoud zeggen nu, want ik geloof dat er maar één op staat. En daarna de ingekomen brieven en de notulen van de vorige vergadering. Dat is de collectie.

Er is digitaal flink onderhandeld over de hoeveelheid spreektijd die daarvoor nodig is en we zijn uitgekomen op acht minuten. Ik stel voor dat te doen en dan tien interrupties.

Kunt u instemmen met deze agenda, met de spreektijd en het aantal interrupties? Dat is het geval.

[Agenda conform vastgesteld]

3. Bespreekpunten

A. Akkoord 'Mit mekoar'

De VOORZITTER: Dan starten we met de bespreking van 'Mit mekoar'. Bij het nieuwe Coalitieakkoord hebt u ook de aanbiedingsbrief van de formateurs ontvangen en een brief van mijn hand. Want de Provinciewet biedt in artikel 35 de gelegenheid aan de Commissaris van de Koning om zijn opvattingen kenbaar te maken over de voorstellen ten behoeve van een Collegeprogramma. En dat heb ik gedaan.

Zullen we het maar doen in volgorde van grootte? Dat begint bij de BBB. Ik geef het woord aan de heer Smelt.

De heer SMELT (BBB): Ik ga mijn acht minuten niet volmaken, dat ga ik nu alvast verklappen. Dat is mij veel te lang namelijk. Ik ben kort van stof meestal.

Voorzitter, in november stond ik hier voor de Algemene Beschouwingen. Toen met verzoenende woorden en de hoop dat wij als Staten samen weer een sterk provinciebestuur kunnen vormen. En altijd met het uitgangspunt: 'Wat heeft de Groninger eraan?' Want wij staan hier voor ons Groningen. Los van onze verschillende opvattingen willen wij allemaal het beste voor onze mensen. Na een formatie van twee maanden zijn wij trots dat wij een nieuw akkoord kunnen presenteren. We hebben er hard aan gewerkt: *mit mekoar* en *mit resultoat*. We willen de formateurs en de ambtelijke ondersteuning bedanken voor de prettige samenwerking.

De BBB is blij dat wij het eerdere Hoofdlijnenakkoord als uitgangspunt genomen hebben. Veel zal daarom herkenbaar zijn en er is geen sprake van een grote koerswijziging. Naast het gezamenlijke akkoord hebben we als BBB een mooi aantal punten binnen weten te halen waar we de komende tijd aan gaan werken. Deze punten zorgen ervoor dat het gezonde verstand en het echte BBB-geluid goed tot uiting komen.

We maken het makkelijker om extra woonruimte te creëren op eigen erf. Het Lauwersmeer blijft zoet en we zetten in op een gemaal. We pakken het jakobskruiskruid aan en zullen invasieve exoten bestrijden. We zullen onze vissers helpen met investeren in hun vloot. We gaan aan de slag met een regeling voor het saneren van asbestdaken. We maken het makkelijker om het agrarische bouwblok te vergroten. We gaan aan de slag met een nieuw normenkader voor windparken, waardoor er meer ruimte ontstaat om overlast van windparken te verminderen. En we gaan actief met Defensie in gesprek over de ruimte en ook over wat dit voor Groningen oplevert. Kortom: we zijn trots op het resultaat en kijken ernaar uit om de komende jaren aan de slag te gaan, *veur mekoar en mit mekoar*.

Natuurlijk is er ook gesproken over goed bestuur. Uiteindelijk is goed bestuur iets wat je dagelijks moet laten zien, binnen en buiten het provinciehuis en niet alleen het College van Gedeputeerde Staten, maar alle Statenleden samen. Met deze intentie hebben we gelijktijdig met de inhoud van 'Mit mekoar' concrete werkafspraken gemaakt. We hebben met alle fracties bij elkaar gezeten en hebben uitvoerig gesproken over wat wij van elkaar verwachten. Dit alles samen maakt dat er een solide basis ligt en dan gaan we het de komende twee jaar nog aan elkaar en onze bewoners laten. Want dat is uiteindelijk waar het om gaat: dat onze inwoners ervaren dat het College en de Staten, het provinciebestuur, samen een goed, stabiel en daadkrachtig bestuur vormen.

Wij zijn er in ieder geval klaar voor. Tot zover.

De heer DE WIT (CDA): Dank voor de zalvende woorden over hoe we hier met elkaar om moeten gaan. Daar kunnen wij ons als CDA volledig bij aansluiten.

Maar ik heb wel een paar vragen. De eerste vraag gaat over de afspraken die zijn gemaakt tussen de coalitiepartijen over hoe we met elkaar omgaan, de visie op hoe je met elkaar omgaat. Is de BBB ook bereid om daar wat over te vertellen, zodat wij ook meegenomen kunnen worden in die visie en de afspraken die er zijn gemaakt?

De heer SMELT (BBB): Ja, dat kan ik denk ik wel een klein beetje dingen over vertellen. Wij hebben natuurlijk intensief met elkaar gesproken voorafgaand aan waar we nu staan. En we hebben ook goed naar elkaar uitgesproken wat we van elkaar verwachten. We hebben dat ook fractiebreed gedaan. Daar zijn ook echt wel concrete werkafspraken onderling over gemaakt, dat we op die manier aan de slag gaan. Het is natuurlijk wel een begin, dus het is een startpunt van waaruit we gaan werken. Maar de basis is wel dat we elkaar goed opzoeken en blijven informeren.

De heer DE WIT (CDA): Ja, ik zou van de andere partijen straks ook nog wel wat meer willen horen over de visie die daarop is.

Maar ik heb ook nog twee andere vragen die ik graag zou willen stellen. Het ging net over het normenkader voor wind. Er staat dat er geen ruimte meer is voor nieuwe zonne- en windparken. Maar is er aan de onderhandelingstafel ook gesproken over de plannen die er nú al zijn? Dus plannen die in de pijplijn zitten: waar wordt door de coalitiepartijen een streep getrokken als het gaat om nieuwe wind- of zonneparken?

De heer SMELT (BBB): Nou, als het gaat om dat normenkader, hebben we het natuurlijk over de bestaande parken die vervangen zullen gaan worden de komende tijd. Daar is inderdaad wel over gesproken hoe we daarmee omgaan en waar de ruimte wel of niet daarin is.

De heer DE WIT (CDA): Ja, voorzitter, dat was niet helemaal de vraag. Waar het ons om gaat: er zijn allemaal nieuwe plannen die er wellicht binnenkomen. Nou, daarvan is duidelijk dat de nieuwe coalitie dat niet gaat doen. Maar er zijn ook allerlei bestaande plannen die in verschillende fases zitten. Is erover gesproken waar dan de knip wordt gezet: hier gaan we niet mee verder en hier gaan we wel mee verder? Want het is wel belangrijk om te weten, als we gaan straks die discussie aangaan met elkaar over energie, waar de coalitiepartijen voor staan.

De heer SMELT (BBB): Ik ben natuurlijk zelf niet bij dat gesprek geweest. Ik weet niet of er heel precies daarover is gesproken. Maar ik denk dat we dat wel per geval gaan bekijken, want het is natuurlijk afhankelijk van hoe ver het al doorontwikkeld is. Dus ja, dat wordt per geval gewoon bekeken.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Ik heb een paar vragen. Om maar met de eerste te beginnen. In dat Hoofdlijnenakkoord was natuurlijk de insteek: we gaan een nieuwe politiek bedrijven, we willen open zijn, we willen de Staten in positie brengen. En dat hebben we toen ook gedaan in onze optiek. Daarbij vragen we ons iets af. Want de BBB was een van de grote voortrekkers daarvan en wij vonden dat eigenlijk een heel goed punt: hoe is dat nu eigenlijk vorm te geven? Wij kunnen natuurlijk niet zien wat er achter de schermen wel of niet al tussen partijen is vastgelegd. Toen was het idee: we zijn open en we brengen de Staten in positie om met ideeën te komen. Kunt u uitleggen hoe de coalitie dat nu vormgeeft?

De heer SMELT (BBB): Nou, wat u allemaal wel weet, is dat dit akkoord natuurlijk dichter is getimmerd, dus er zijn meer afspraken gemaakt. Maar er blijft wel ruimte voor een stukje dualisme. Dat zijn gewoon de vrije onderwerpen waar we met elkaar van zeggen dat daar wel de ruimte is om wel het dualisme en ook de ruimte voor de Staten te bieden. Dus die lijn proberen we toch wel deels wat door te zetten.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Dus eigenlijk zegt u met een uitgestoken hand naar de Staten zoals toentertijd. 'Kom met voorstellen, wij gaan er open in.' Ja, dan moeten wij er zelf achter komen wat eigenlijk dan dichtgetimmerd is aan de achterkant en waar eigenlijk een motie geen kans van slagen heeft. Oké, dan weet ik op dat punt voldoende.

Als ik nog even mag, voorzitter, dan zou ik graag nog een vraag willen stellen. Want die gaat wat de diepte in over een van de andere punten. En dat is over de natuur waar we dan eigenlijk constateren dat er af en toe conflicten zijn als het waterpeil verhoogd moet worden in sommige gebieden, bijvoorbeeld om veenoxidatie tegen te gaan. Maar goed, dat geeft af en toe tegengestelde belangen. En eigenlijk wordt er in het Coalitieakkoord gezegd: nou ja, dan gaan we in die zeven gebieden in gesprek met elkaar. Maar goed, wat geeft uiteindelijk op een gegeven ogenblik dan de doorslag? Is er een soort beslisboom ergens of gebeurt er dan helemaal niks?

De heer SMELT (BBB): Dat er helemaal niks gebeurt, vermoed ik van niet. Er zal zeker wat gebeuren, maar we hebben natuurlijk de Toekomst Landelijk Gebied vastgesteld nog niet zo lang geleden en dat is wel het uitgangspunt vanuit de gebieden waarbij ernaar wordt gekeken wat de mogelijkheden zijn. Dat kan soms natuurlijk conflicterende belangen geven. Want wat u zelf al aangeeft: een deel onder water zetten is misschien voor de natuur goed en voor de landbouw niet en daar zal toch een compromis over moeten zijn. Want er zal op veel punten wel wat moeten gebeuren. Maar de Toekomst Landelijk Gebied is een heel goed document dat daar als basis onder ligt en van daaruit gaan we verder werken. Dat wordt verder doorontwikkeld naar concrete zaken die wij gaan uitvoeren.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Ja, ik begrijp daaruit dat u zegt: dat moet dan maar uit die gesprekken komen. Maar ja, ik was toch een beetje aan het zoeken. Want iemand moet toch op een gegeven moment een beslissing nemen. Dus wat gaat het dan worden als je het niet met elkaar eens bent?

Staat u mij nog een laatste vraag toe?

De VOORZITTER: Ja. Ten slotte, ja.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Ja. Dat gaat even concreet over het punt van de aanplant van bomen en struiken. Daar wordt dan gezegd dat dat op zich een goed idee is, maar het moet niet ten koste gaan van goede agrarische gronden. Dan denk ik: wij zien in de praktijk bijvoorbeeld dat een dorpsommetje erg gewaardeerd wordt. Hoe ziet u dat? Dat het niet conflicteert? Het mag niet ten koste gaan van goede agrarische gronden, maar als ik ergens een boom plant, dan snap ik hem niet helemaal. En de volgende vraag is dan natuurlijk: wat zijn dan die 'goede agrarische gronden'? Want kennelijk wordt er een onderscheid gemaakt in soorten grond.

De heer SMELT (BBB): Ja, dat is natuurlijk hoe je die definitie precies vaststelt. Maar het grote belang in het geheel is dat we het open landschap dat we hebben in Groningen, proberen te behouden en dat er wel ruimte is – wat ook de afspraak is – dat er wel bossen bijkomen. En wat is 'goede landbouwgrond'? Ja, ik kan daar een heel technisch antwoord op geven, maar dat ga ik niet doen. Maar er is landbouwgrond die meer productie oplevert: dat is natuurlijk betere landbouwgrond dan landbouwgrond waar weinig wil groeien. Dus dat is even heel zwart-wit natuurlijk. Maar dat is eigenlijk de basis en er zal bos bijkomen, maar we goed kijken waar we dat gaan plaatsen. Maar we willen ook graag ons open landschap behouden.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Fijn dat we hier weer over de inhoud kunnen debatteren. Dat geeft dit akkoord ook de gelegenheid toe, waarvoor dank.

De heer De Wit opende het verhaal even over energie en daar wil ik graag nog even mee verdergaan. Want het is de ChristenUnie veel aan gelegen dat we in deze zaal ons niet twee keer aan dezelfde steen stoten. Het verbaast dan ook toen we in het akkoord lazen: *'We zien geen ruimte voor nieuwe plannen voor grootschalige wind- en zonneparken op land.'* Punt. Want we hadden daarna nog een hele paragraaf verwacht waarin werd uitgelegd wat er nieuw is en wat er oud is en hoe we ervoor zorgen dat daar geen verschil van mening over bestaat. Want dat zijn precies van die zinnnetjes, is mijn ervaring, die je heel verschillende kunt interpreteren. En daarom de volgende vraag. Wat is volgens de BBB 'een nieuw plan'?

De heer SMELT (BBB): Een nieuw plan is een plan dat nog helemaal niet in ontwikkeling en ook nog niet is aangevraagd of iets dergelijks. Ik weet waar de heer Geijtenbeek naartoe wil met zijn vraag en daar is natuurlijk uitvoerig over gesproken hoe daarmee om te gaan. Ik kan meegeven dat dat goed is besproken en dat we daarbij wel op één lijn zitten.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Dat is heel mooi, voorzitter, want daar gaan we dan vandaag achter komen. Over 'een nieuw plan' is al gesproken en besloten. Is een plan waar al tien jaar lang over gesproken en besloten is – neem Windpark Eemshaven-West – dan een nieuw plan?

De heer SMELT (BBB): Dat is geen nieuw plan. Maar vervolgens heb je wel hoe je met dat plan omgaat. Maar dat is weer een vervolgvraag.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): En gaan we dan met dat plan om?

De heer SMELT (BBB): Daar gaan we dan weer naar kijken. Daar kan ik nu geen concreet antwoord op geven. Ja, u hebt tien vragen natuurlijk, hè? Dus ja, tien interrupties. Ja, zelf bedacht.

Mevrouw BAKKER (SP): Ja, voorzitter, ik wilde ook wel wat aansluiten bij de vragen die de heer Bakker van Groninger Belang al stelde. De heer Smelt van BBB gaf aan dat er geen grote koerswijzigingen in dit nieuwe akkoord zitten. Wij zagen wel best een grote koerswijziging, waarvan wij ook denken dat de BBB daar blijkbaar op ingeleverd heeft. Want bij het debat in december heeft de BBB nog aangegeven hoe belangrijk ze de vrije ruimte voor de Staten vinden. Maar we zien toch een aanzienlijk groot verschil tussen de financiële vrije ruimte die we hadden in het vorige akkoord en nu. Dus kan de BBB uitleggen wat zij daarvoor teruggekregen hebben? Hoe kijken ze daartegenaan?

Want bij ons is het gevoel dat dit toch een beetje haaks staat op wat de BBB heeft aangegeven in december.

De heer SMELT (BBB): Nou neem ik aan, ter verduidelijking, dat dit over het flexibel budget gaat? Of doelt u op... Ja. Nou, dat is inderdaad iets waar minder ruimte voor is en wat minder ruimte voor Staten biedt. Maar we hebben met elkaar ook vastgesteld dat de afgelopen jaren, als je verder terugkijkt, dat geld eigenlijk nooit besteed is. Dat het dan elke keer terugvloeit en dat we met elkaar het wel heel belangrijk vinden dat het nu echt gebruikt en opgepakt gaat worden in bestaand beleid en in de uitvoering van het beleid dat we wel graag willen.

Mevrouw BAKKER (SP): Maar, voorzitter, waar ligt dan nog wél voor ons de vrije ruimte als we die financiële vrije ruimte niet meer hebben als Staten? Daar ben ik dan wel heel erg benieuwd naar. Want wij willen heel graag weten waar de coalitiepartijen dan afspraken over gemaakt hebben en waarvoor niet? Waar zijn de rijen op gesloten en waar hebben wij als Staten vrije ruimte? En waar kunnen we onze tijd en energie, en hopelijk dan nog een klein beetje geld, dan nog aan besteden?

De heer SMELT (BBB): Ja, dat is natuurlijk een heel open vraag. Dan zou ik dingen moeten overdenken waar dan de ruimte zou zitten. Er is gewoon een flexibel budget nog steeds beschikbaar en daar zit voor de Staten wel de ruimte om daar plannen op te bedenken. En natuurlijk binnen de bestaande beleidsruimte kunt u ook gewoon plannen indienen en erover meedenken.

De VOORZITTER: Mevrouw Bakker, ten slotte.

Mevrouw BAKKER (SP): Ja, ten slotte, voorzitter. Maar hebben de coalitiepartijen aan de voorkant afspraken gemaakt over waar er wel of niet vrije ruimte is? Of moeten die afspraken nog gemaakt worden met het nieuwe College?

De heer SMELT (BBB): Er zijn onderling zeker afspraken over gemaakt. Maar ik ben niet bij precies die gesprekken geweest, dus ik kan niet precies vertellen wat wel en niet. Misschien moet u die vragen even bewaren. Maar er is gewoon ruimte voor de Staten, ook binnen het flexibel budget, om dingen aan te dragen.

Mevrouw BENJAMINS (D66): U was niet bij de gesprekken, dat maakt het wat lastig in het debat. Maar ik houd het dan eventjes wat makkelijker. Voorzitter, het is bekend dat wij graag inzetten op digitalisering. Nu zien wij digitale transformatie staan, maar de woorden 'ict' en 'digitalisering' zien wij helemaal niet terug in dit akkoord. Wat zijn de plannen van deze coalitie op dat gebied?

De heer SMELT (BBB): Dat heb ik niet concreet voor de bril, maar daar kan ik wel in tweede termijn op terugkomen. Ik kan u daar zo één-twee-drie geen antwoord op geven.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Nou, het staat niet beschreven in het akkoord. Dus ik ben benieuwd, het blijft gissen.

Dan ja, hoorden we net al dat het flexibel budget duidelijk minder is. Weten we dan wel waar het geld wél naartoe gaat? Bijvoorbeeld naar erfgoed? En hoe is het gekomen dat erfgoed en cultuur nu uit elkaar getrokken zijn? Weet u daar toevallig ook een antwoord op?

De heer SMELT (BBB): Nee, daar weet ik toevallig geen antwoord op. Maar daar kan ik op terugkomen.

De VOORZITTER: Mevrouw Benjamins, ten slotte.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Dan een slotvraag. Want ik hoop dat de woordvoerder van de BBB dit wél kan beantwoorden. Het akkoord zet de rem op nieuwe wind- en zonneprojecten, maar zegt tegelijkertijd dat burgers mogen participeren. Hoe ziet de BBB – dus expliciet de BBB – dit voor zich als ze zelf als provincie de deuren sluiten?

De heer SMELT (BBB): Nou, wij zien de ruimte in zon op daken en kleine windmolens bij boerderijen en dat soort dingen. Dat wordt ook expliciet genoemd en daar kunnen burgers ook in participeren. Ik ken voorbeelden daarvan dat gewoon ergens bij een bedrijf op een dak zonnepanelen liggen die voor het dorp zijn. En daar zit de ruimte in en niet voor grootschalige zonneparken op landbouwgrond.

Mevrouw TEN HOEVE (PvdD): We lezen dat de agrarische sector zijn bouwblokken wil vergroten en waarom dat dan gewenst wordt. Dat roept wat vragen op. Waarvoor wil dan de BBB die vergroting gebruiken? Ook voor het uitbreiden van het aantal dieren? Is dat ook de bedoeling? En wilt u vergroting van een bouwblok dat resulteert in uitbreiding van het aantal dieren, uitsluiten? Daar zou ik graag van de BBB nu antwoord op willen.

De heer SMELT (BBB): De uitbreiding in de bouwblokken zit hem meer in, als je het over veehouderijbedrijven hebt, dat – voor dierenwelzijn en meer ruimte voor een dier – een bouwblok vaak groter moet zijn dan er nu vaak mogelijk is. Daar zit de ruimte in. En we sluiten voor de rest niks uit qua dieren aantallen, maar dat hangt veel meer van af dan alleen dat. Dit is puur bedoeld om de ruimte te geven. Een grotere stal betekent niet automatisch meer dieren. U ziet in het landschap grotere stallen staan, maar vaak zitten er niet meer dieren in. Heel vaak zelfs minder. Maar daar is ruimte voor nodig en daar lopen heel veel ondernemers tegenaan, dat het bouwblok de beperkende factor is. Dat ze wel graag willen investeren in dierenwelzijn, maar dat die mogelijkheid er eigenlijk niet is.

Mevrouw TEN HOEVE (PvdD): Kunt u mij dan schetsen waar dat dierenwelzijn dan precies in zit?

De heer SMELT (BBB): Als we het dan over een stal in de veehouderij hebben bijvoorbeeld, dan zit het hem erin dat de dieren meer ruimte hebben en dat de oppervlakte per dier groter is. Daar zit hem de ruimte in en dat betekent dat de stal gewoon een stuk groter moet worden.

De VOORZITTER: Mevrouw Ten Hoeve, ten slotte.

Mevrouw TEN HOEVE (PvdD): Hoe is het gesteld met de brandveiligheid in dat soort bouwblokken?

De heer SMELT (BBB): Goed, want ze moeten gewoon aan de eisen voldoen. Dus dat zal ook iets kunnen zijn. Want we hebben niet veel intensieve veehouderijen in Groningen, maar dat is dan wel een voorbeeld. Want als ze nu meer ruimte willen creëren voor hun dieren, betekent dat de stallen vaak dicht bij elkaar komen te staan en juist door het bouwblok te vergroten, kunnen de stallen verder uit elkaar. En de brandveiligheid komt dat zeker ten goede.

Mevrouw REININK (Volt): In het akkoord lezen we ook over de KRW, dat aan uiterlijk 2027 wordt vastgehouden. Alleen, we hebben in het verleden heel veel gehoord dat dat onhaalbaar is. Dus ik ben benieuwd wat jullie hebben besproken over wat daarin gaat veranderen dat het hopelijk nu wel haalbaar is.

De heer SMELT (BBB): Nou, 2027 komt sowieso heel rap dichterbij, dus er is wel goed besproken dat we daar met z'n allen heel snel mee aan de slag gaan om toch te proberen om die doelen te gaan bereiken.

Mevrouw REININK (Volt): Ja, dat is in ieder geval fijn om te horen dat jullie wel de doelen willen gaan halen. Maar kunnen we verwachten dat daar concrete dingen voor gaan gebeuren?

De heer SMELT (BBB): Daar ga ik wel van uit, dat er concrete dingen gaan gebeuren. Want anders gaan we het niet halen. Kijk, ik kan u zo geen voorbeelden noemen, maar ik weet wel dat het zeer zeker benoemd is. Daarom staat het ook expliciet in het akkoord dat we daarmee aan de slag moeten en dat we er ook snel mee aan de slag moeten.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Mevrouw Ten Hoeve begon over de bouwblokvergroting. Ik denk dat dat een belangrijk punt is. Ik herinner me nog een tijd dat GroenLinks uit het College stapte toen alleen dat woord al viel. Het Groninger Verdienmodel is weer van stal gehaald: een bouwblok mag vergroot worden voor extensivering: meer dierenwelzijn, verduurzaming. Maar we lezen: *'Vergroting van het bouwblok kan ook helpen om eigen producten op te slaan of te verwerken.'* Begrijpen wij nou goed dat het Groninger Verdienmodel wordt verruimd en een bouwblok ook voor andere redenen dan verduurzaming, een beter milieu of dierenwelzijn mag worden vergroot?

De heer SMELT (BBB): Het wordt inderdaad op die manier genoemd, ook om bijvoorbeeld akkerbouwbedrijven de ruimte te geven dat zij een bouwblok kunnen vergroten. Wij streven naar korte ketens: dat staat ook expliciet genoemd. En daar is soms wel ruimte voor nodig, vandaar dat dit op

deze manier is opgenomen. Of het Groninger Verdienmodel daarin past, dat moeten we dan zien. Daar is inderdaad nu niet naartoe geschreven, maar dat zal misschien in de toekomst wel kunnen.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): De heer Smelt haalt de korte ketens aan. Bedoelt hij daarmee te zeggen dat in zo'n geval een bouwblokvergroting alleen kan als daar een milieuwinst of een duurzaamheidswinst te behalen valt? Of mag er ook een economisch motief achter zitten?

De heer SMELT (BBB): Ik kan mij voorstellen dat het een combi is. Korte ketens betekent natuurlijk ook in mijn ogen een stukje duurzaamheid. Als producten makkelijker op het bedrijf verwerkt worden en makkelijker dichterbij verkocht kunnen worden, is dat ook een stukje verduurzaming.

De VOORZITTER: De heer Geijtenbeek, ten slotte.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Heel fijn, ik ben erg blij met dit antwoord. Het kan inderdaad een combinatie zijn. Maar is daarmee ook uitgesloten dat het alleen gebeurt om meer geld te verdienen en daar meer ruimte voor te nemen? Het moet ook altijd een plus hebben voor de omgeving?

De heer SMELT (BBB): Ja, daar ga ik wel van uit. Ja, het is 'en-en', dus ja.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Dank u wel.

De heer EPEMA (FvD): Ik heb nog een vraag. Want er staat in het Coalitieakkoord dat er geen ruimte is voor grootschalige windmolenparken op land. Maar betekent dat dan wel dat er ruimte voor is op zee? En als dat zo is, hoe ziet de coalitie dat dan voor zich? Hoe kunnen die windmolens weer terugverdiend worden? Want het duurt vaak jaren voordat ze terugverdiend zijn.

De heer SMELT (BBB): Ja, wij gaan natuurlijk over Groningen en daar kunnen we wat over zeggen. Dat staat in onze ogen los van wat er op zee gebeurt: daar gaan wij niet over. Maar wij doen ons best. Wat in ons Coalitieakkoord staat, daar doen wij voor onze Groningers ons best voor dat er niet meer windmolens op land komen.

Mevrouw STOLK (PvdA): *'Uit liefde voor Groningen'*: dat was in 2023 de titel van het PvdA-verkiezingsprogramma en onze campagne. De afgelopen periode vanaf september 2024, toen de coalitie viel, was geen makkelijke. Er was een kloof ontstaan en we hebben vele gesprekken gevoerd met elkaar. Op inhoud constateerden we dat er naast de verschillen ook heel veel overeenkomsten zijn. En we hebben het gesprek gevoerd over hoe wij aankijken tegen goed bestuur. Dit vormde een goede basis om samen te werken aan een nieuwe coalitie van BBB, Partij van de Arbeid, GroenLinks en VVD. En wat ons bindt, is die liefde voor Groningen en de overtuiging dat wij samen iets goeds kunnen doen voor Groningen, *mit mekoar*.

De PvdA is trots op wat er ligt: een programma waarin kansen centraal zijn. Kansen voor mensen die het goed hebben, maar ook voor de mensen die het niet makkelijk hebben. Wij focussen op de sociale kant: gezondheid, wonen en een fijne leefomgeving, onderwijskansen en het tegengaan van energiearmoede. We zetten in op leefbaarheid, op het platteland. We blijven investeren in OV, dorpshuizen en zorgvoorzieningen dichtbij. We kiezen voor arbeidsmarktbeleid waar we zoeken naar een passende werkplek voor iedereen en scholingskansen. Daarin zien wij een grote rol voor de campussen met praktijkgericht onderwijs, kennisinstellingen en de Arbeidsmarktregio. Wij koesteren jong talent, om te zorgen dat ze onze provincie niet hoeven te verlaten om een baan te vinden. Voor de mensen die extra steun nodig hebben, zien wij kansen via de basisbaan.

Wij zien kansen voor woningbouw. Wij blijven inzetten op de kleine steden in de provincie en de Regio Groningen-Assen om te zorgen dat er voldoende betaalbare, veilige en duurzame woningen gebouwd worden. Daarbij houden wij vast aan 30 procent sociale huur, omdat iedereen een dak boven zijn hoofd verdient. Wij willen maatwerk voor kleine dorpen, zodat mensen niet weg hoeven te trekken. En natuurlijk doen we dat met oog voor ons open landschap. Kansen voor het mooie Groninger landschap, want dat is een bijzonder landschap. Wij koesteren de natuur, de landbouw en ons erfgoed. Wij kijken of we meer erkenning kunnen krijgen van UNESCO voor dit landschap, want het is echt uniek in de wereld en we kunnen er trots op zijn.

Kansen als het gaat om herstel. Wij zijn blij met de coalitieafspraken dat, als het aan de provincie Groningen ligt, er geen gas meer wordt gewonnen uit de kleine velden. De hersteloperatie moet onverminderd doorgaan en de programma's van Nij Begun zijn in gang gezet. De Sociale

Agenda laat een prachtig programma zien waar alle Groningers de komende dertig jaar voordeel van gaan hebben. Dat geldt ook voor de Economische Agenda.

De heer ZWART (PvdN): Voorzitter, ik wil graag even reageren op het idee om van Groningen UNESCO-Werelderfgoedgebied te maken. Dat brengt nogal wat regels met zich mee. En aangezien wij nu al moeite hebben om voor onze jeugd voor de toekomst voldoende werkgelegenheid te vinden, denkt de PvdA niet dat door het maken van een Werelderfgoed van Groningen de regels zo strikt gaan worden dat we onze eigen toekomst daarmee in de weg gaan zitten?

Mevrouw STOLK (PvdA): Het korte antwoord is nee. Maar ik kan het iets toelichten. Nee, het is niet de bedoeling – absoluut niet, dat is ook de inzet niet van UNESCO, overigens – om beperkingen op te leggen. Dit zien wij juist als een kans. Een kans voor ons unieke landschap en ook uiteraard een kans om via andersoortig toerisme – niet massatoerisme – ons unieke landschap te delen. Dus we zien dat eerder als kans dan als bedreiging.

De heer ZWART (PvdN): Dat is heel mooi om te horen, maar wij hebben een UNESCO-gebied aan de noordzijde liggen en daar mag eigenlijk feitelijk niemand op komen. Nee, het mag feitelijk niet, want ik reageer even op de gezichtsuitdrukking van de woordvoerder van PvdA. Als wij dus willen dat onze mensen, onze jongeren werk vinden hier in de provincie – en niet alleen in de recreatieve sector maar ook in andere sectoren – zullen we bedrijven deze kant op moeten halen. Dat zou UNESCO in de weg kunnen staan. Als we wegen willen aanleggen om de bereikbaarheid in de provincie te vergroten, zullen we UNESCO in de weg staan. En daar geeft u geen antwoord op. Het is allemaal heel mooi en heel aardig. Maar, voorzitter, ik wil wel graag weten of er goed onderzocht is wat de consequenties zijn.

Mevrouw STOLK (PvdA): Dit hebben we eerder in de Staten besproken, natuurlijk. Het is nog in een heel pril stadium. Dus het is puur nog in onderzoek. Nou, ik hoop ook dat de Partij voor het Noorden vindt dat we Groningen niet vol moeten leggen met asfalt voor de wegen en industrie. Dit is juist om ons landschap een mooie status te geven, maar dat hoeft juist ook helemaal niet een beperking te zijn. Die beperkingen zijn er nu ook al in de zin dat we onze natuur willen beschermen, het is niet meer dan dat. En zo'n status duurt nog minstens tien jaar. Maar het is een aanzet. Bijvoorbeeld de provincie Drenthe is ook al bezig met de Veenkoloniën en het zou best kunnen dat we dat dus gaan samen gaan bekijken. Maar het is echt nog in het 'bekijken'-stadium, in onderzoek. Niet meer dan dat.

De VOORZITTER: De heer Zwart, ten slotte.

De heer ZWART (PvdN): Ik vind de opmerking in de richting van de Partij voor het Noorden over het asfalteren van Groningen een beetje flauw. Wij proberen nou juist die balans erin te vinden. Wij hebben echt het idee dat met het UNESCO-Werelderfgoed de balans de verkeerde kant op slaat. Hoe gaat u dat in de gaten houden, voorzitter? Hoe wordt dat in de gaten gehouden?

Mevrouw STOLK (PvdA): Nou, ik ben blij. We zijn het juist heel erg eens: over die balans zijn we het juist heel erg eens. Dus ik stel voor dat we samen met de Staten in de komende periode goed zorgen voor die balans. Want dat is ook echt onze intentie.

Ik had het over de kansen voor herstel. Dan kom ik op de zoutwinning. Daar is de schadeafhandeling van het grootste belang. Wij willen een compensatiefonds voor het gebied waar de zoutwinning speelt, inrichten: kansen voor milieu en gezondheid. Wij willen schoon drinkwater, schone lucht en schone bodem. Daar investeren we in. En zoals aan het begin van deze vergadering al bleek: voor kernafvalopslag is geen plek in de Groninger bodem.

Wij stimuleren sport en bewegen en kijken met een positieve grondhouding naar de plannen van Kardinge, waar ontzettend veel Groningers sporten.

Kansen voor energie. Wij zorgen dat we de doelen van de Regionale Energie Strategie, de RES, halen en kijken naar mogelijkheden om de goede mix te hebben en waar Groningers van mee profiteren. En we nemen maatregelen tegen energiearmoede.

Kansen voor cultuur. Wij zetten de ingezette investeringen door en zorgen voor een eerlijke beloning door afspraken over *fair pay*. Het Bevrijdingsfestival blijft gratis en is zo toegankelijk voor elke Groninger.

Voorzitter, de Partij van de Arbeid ziet in dit Coalitieakkoord kansen om de brede welvaart van de Groningers te verbeteren. Wij staan klaar om met opgestroopte mouwen aan de slag te gaan. Wij danken de ambtenaren die ons in de afgelopen maanden met een grote inzet en in groten getale

hebben ondersteund. Wij gaan aan de slag voor en met de Groningers: met de gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties en de Provinciale Staten. *Mit mekoar.*

Mevrouw BENJAMINS (D66): Voorzitter, in dit akkoord staat: *‘Vertrouwen komt niet vanzelf, het moet verdiend worden.’* Maar ja, als wij kijken naar het akkoord, zien wij veel van hetzelfde, van het oude akkoord. Hoe voorkomt dit Coalitieakkoord een mogelijk val in de toekomst?

Mevrouw STOLK (PvdA): Garanties heb je nooit. Maar ik was ook bij de gesprekken, we hebben intensieve gesprekken gevoerd. En dat was ook best nodig, in alle eerlijkheid. Het vertrouwen moest weer komen. Want alleen al gisteravond bijvoorbeeld hebben de vier fractievoorzitters van de beoogde coalitie – noem ik het nog even – overlegd in heel goede harmonie. Dit is ook iets wat we vast blijven houden. Het begint met gesprekken, het begint met in contact zijn en het begint met in contact blijven. En daar hebben we afspraken over gemaakt en daar gaan we elkaar aan houden.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Ja nou, dank voor het antwoord. Ik wou ook graag de felicitaties aan de PvdA overbrengen voor het feit dat de basisbanen een plek hebben gekregen. Maar kan de PvdA ook even toelichten hoe zijn ervoor gaan zorgen dat deze basisbanen structureel een versterking worden voor onze Groninger economie?

Mevrouw STOLK (PvdA): Ja, als eerste moeten we natuurlijk wel daarover in overleg met de gemeenten om hen te steunen om dat uit te gaan voeren. We hebben heel goede ervaringen in de stad Groningen en die willen we delen. De provincie moet daar een rol in spelen om dat te delen en dus te zorgen dat de kloof die er toch is in de maatschappij, te dichten. Want er is veel werk. Alleen, er is toch een groep die heel moeilijk aan de slag komt en die we echt nodig hebben om te zorgen dat we die mensen eerst vinden. Die zijn bekend bij de gemeenten en hoe je dat gaat uitvoeren, daar gaan wij als provincie vooral in ondersteunen en faciliteren.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Nou, ik denk een overwinning voor het sociaal-economisch beleid in ieder geval. Maar, voorzitter, ik maak me toch een klein beetje zorgen, want opvallend is wel de handtekening die de VVD hier ook onder heeft gezet, omdat de heer Bennema op 17 juli 2024 nog zei: *‘De provincie moet geen inkomenspolitiek bedrijven.’* Ja, voorzitter, heeft de PvdA zo goed onderhandeld? Of gaan we nog een keertje dezelfde discussie terugkrijgen hier in de Staten?

Mevrouw STOLK (PvdA): Wij hebben in dit Coalitieakkoord een afspraak gemaakt en dat was voor elke partij een stukje geven en een stukje krijgen. En wij zijn heel erg blij dat dit stukje ons is gegund.

De heer DE WIT (CDA): Ja, voorzitter, ik zie in ieder geval al dat de ‘beoogde coalitiepartijen’ – zoals mevrouw Stolk dat zegt – al voor elkaar opkomen. Dus dat is in ieder geval positief.

Ik wil het nog wel even hebben over de visie. Ik stelde de vraag ook al aan de collega’s van de BBB. De formateurs zeiden in hun brief dat er een visie is geschreven op hoe je met elkaar omgaat. Ik hoor van de Partij van de Arbeid, maar ook van de BBB, dat daar afspraken over zijn gemaakt. Zou de PvdA ons eens mee kunnen nemen in die visie en de afspraken die daarover gemaakt zijn?

Mevrouw STOLK (PvdA): Ja, het woord ‘visie’... Goed, we hebben het met elkaar over gehad hoe we dat zien. En ja, het is soms ook heel simpel. Wat ik net zei: het begint met ‘blijf in gesprek met elkaar’. Als er iets is, bel elkaar. Ga niet zitten mailen, appen en al zeker niet in de media van alles roepen. Maar blijf in contact met elkaar, houd elkaar vast. Je hebt het dualisme, maar het is ook belangrijk dat je een goed contact hebt met GS, Gedeputeerde Staten. Daar begint het mee en ja, dan gaan we ook kijken dat we dus regelmatig, en regelmatig, coalitieoverleg hebben en ook regelmatig bijeenkomen als gezamenlijke fracties. Dus investeren in mensen en in communicatie: vooral dat.

De heer DE WIT (CDA): Ja, voorzitter, dat zijn al een paar voorbeelden. Maar als er echt een visie onder ligt, zoals de formateurs benoemen, dan denk ik dat daar veel meer onder zit. Dan hoop ik dat de andere twee partijen die straks nog aan het woord komen, daar wat over zeggen.

Maar ik heb ook nog twee andere vragen aan de Partij van de Arbeid. Eentje gaat over wonen, een dossier dat ook al bij de Partij van de Arbeid zat en blijft. Ik hoorde in de woordvoering van mevrouw Stolk dat daar fors op geïnvesteerd wordt. Tegelijkertijd waren wij als CDA wat teleurgesteld toen we in het akkoord lazen dat er eigenlijk stond: we laten dat vooral aan de gemeenten. Is dat iets wat de Partij van de Arbeid heeft ingeleverd, dat er iets minder visie is, iets minder naast gemeenten staan op het gebied van wonen? Of kan mevrouw Stolk mij geruststellen?

Mevrouw STOLK (PvdA): Ja, of ik u gerust kan stellen, is aan uzelf. Maar ik denk dat wij wel zien dat het meestal niet helpt als je jezelf als overheidslaag boven een andere overheidslaag stelt. Want we zien ook dat de gemeenten van heel goede wil zijn en die hebben meer facilitering en ondersteuning nodig in dit geheel dan bevoogding. En dat is ook niet onze intentie, maar wel vooral stimuleren en met elkaar juist die uitdaging aangaan. Want iedereen ziet dat we daar een enorme opgave hebben en ook gemeenten willen graag kansen voor mensen die kunnen blijven of die willen komen naar een gemeente. Dus wij zien dat in de gezamenlijkheid.

De VOORZITTER: 'De heer De Wit had nog één vraag', zei hij.

De heer DE WIT (CDA): Dat klopt. Ik weet niet of ik helemaal gerustgesteld ben, maar het zou fijn zijn als de provincie zij aan zij staat met de gemeenten om deze gigantische opgave invulling te geven. Maar ik kom daar in mijn eigen bijdrage nog wel even op terug.

De laatste vraag die ik had, gaat over het hoofdstuk over gaswinning. Daar staat ook iets in over kleine velden. Daar staat: *'We willen zo snel mogelijk stoppen met de gaswinning.'* Waarom is daar niet opgeschreven: 'We moeten per direct stoppen met de gaswinning in de kleine velden'?

Mevrouw STOLK (PvdA): Omdat wij uiteindelijk er formeel niet over gaan. Wij willen dat het zo snel mogelijk stopt. Punt.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Interruptie 1. Voorzitter, de woordvoerder, mevrouw Stolk – die ik al langer ken – heeft zojuist het PvdA-programma met ons gedeeld, waar ik toch op heel veel punten achter kan staan – laat ik dat vooropstellen. GroenLinks zal dat straks ongetwijfeld ook doen. In hoeverre kan mevrouw Stolk, voorzitter, mij vertellen of dat partijprogramma van de Partij van de Arbeid – en wellicht GroenLinks – volledig wordt uitgevoerd?

Mevrouw STOLK (PvdA): Ja, natuurlijk zouden wij dat het liefst willen. Maar zo staan we natuurlijk niet in de coalitie, dus we hebben echt niet alles binnen kunnen halen. Maar nou, ik kan zeggen dat wij best heel tevreden zijn en dat bleek: de vier partijen hebben meer overeenkomsten dan we misschien zelf dachten. En ik ben ook heel blij dat de Partij voor de Vrijheid aangeeft dat ze dus in heel veel dingen wel brood zien en dat wij dus de komende periode een hoop steun van de PVV kunnen verwachten.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ja, voorzitter, kan mevrouw Stolk aangeven waarom zij ervan uitgaat dat een groot deel van het PvdA-partijprogramma, en wellicht dat van GroenLinks, wordt uitgevoerd? Ziet zij ook beren op de weg of is zij vol vertrouwen dat dat ook daadwerkelijk wordt uitgevoerd? En waarom?

Mevrouw STOLK (PvdA): Ik heb er vertrouwen in dat dit Coalitieakkoord dat hier ligt en waar ook onderdelen in zitten die uit onze koker komen, maar ook zeker onderdelen van andere partijen, uitgevoerd worden. Daar zijn we met z'n allen bij. Maar ik denk dat wij als Staten – en dan hoop ik op de steun van de PVV – de vinger aan de pols moeten houden dat GS snel aan de slag gaat met de uitvoeringsprogramma's van dingen. Dat heeft de Commissaris ook al in zijn brief aangegeven en ik denk dat wij als Staten onze rol moeten pakken om te zorgen dat er snel wordt geacteerd hierop. Dat we zien of dit ook echt tot uitvoering komt.

Mevrouw BAKKER (SP): Ja, voorzitter, 'daar gaan wij niet over', wordt hier gezegd over de kleine gasvelden en de vergunningen daarvoor. Maar wat ik wel las in het Coalitieakkoord, is dat er een heel duidelijk stellingname werd gedaan rondom de mijnbouwactiviteiten en de gaswinning in de Waddenzee. Namelijk: 'We zijn een tegenstander en we pleiten voor een volledig verbod.' Maar daar gaan we ook niet over. Dus waarom staat dat er voor de kleine gasvelden ook niet zo stevig in?

Mevrouw STOLK (PvdA): Ja, wij dachten dat dit duidelijk was. Wij vinden dat het zo snel als mogelijk moet stoppen en wij zullen wij er alles aan doen richting het Rijk om dat ook te laten plaatsvinden.

Mevrouw BAKKER (SP): Voorzitter, maar vindt mevrouw Stolk dat dan niet een beetje naïef van de PvdA? Wij hebben de afgelopen periode verschillende debatten gehad over de kleine gasvelden. In het vorige akkoord stond het ook niet helemaal stevig. Dat heeft de BBB, maar ook de VVD ruimte gegeven om er anders tegenaan te kijken. En nu creëren eigenlijk de PvdA en GroenLinks ook weer

ruimte in de toekomst om daar voor de BBB en de VVD een ander standpunt op te gaan innemen. Of ziet de PvdA dat helemaal niet zo?

Mevrouw STOLK (PvdA): Nee, dat zie ik niet zo en dat heeft er ook mee te maken dat we natuurlijk hebben besproken wat we opzetten en wat de achtergrond daarvan is. De achtergrond daarvan is dat wij willen dat het stopt. En dat willen alle vier partijen. Maar ik raad u ook aan om dat straks nog bij de anderen na te vragen.

Mevrouw BAKKER (SP): Nou, voorzitter, wij dienen straks een motie in. Dus we verwachten steun van alle vier de partijen.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Op gas zullen we nu niet meer ingaan, dat is net al aan de orde geweest.

Ik heb nog een paar eigenlijk concrete vragen over het Coalitieakkoord. Een ervan is dat terecht is geconstateerd dat onze inwoners meermalen geconfronteerd worden met lozingen en uitstootnormen met alle onzekerheid van dien. Nu wordt er gezegd – en dat is natuurlijk prima – dat we hinder en overlast gaan proberen te beperken. Maar dan denk ik: is dat nu op basis van vrijwilligheid of gaan we daar waar mogelijk de wettelijke middelen inzetten om daar ook werkelijk uitvoering aan te kunnen geven?

Mevrouw STOLK (PvdA): Nee, wij willen natuurlijk dat dat goed wordt uitgevoerd. Wij hebben ook als Staten een heleboel dingen die al lopen en dit loopt ook door. Wij hebben de afgelopen periode – ik weet het niet precies meer, een paar maanden geleden – als Staten gezegd dat er extra geld de kant op moet voor handhaving. En dat is in dit dossier heel erg belangrijk en daar gaan we vol op inzetten. Ik stel voor dat we als Staten er goed op controleren dat GS dit snel tot uitvoering brengt.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Dus ik hoor mevrouw Stolk zeggen dat we daar extra geld voor uit moeten trekken, want we moeten eigenlijk beter handhaven. Nou ja, dan denk ik ook: dat is op zich natuurlijk prima. Maar we weten hoe lastig het is om personeel te krijgen. Dus nou ja, ik wilde toch meegeven: zet in op alle mogelijke manieren om bij de vergunningen dat ook daadwerkelijk te doen en naar het uiterste te kijken wat je bij de huidige vergunningen nog kunt doen om te zorgen dat iedereen binnen de lijntjes blijft kleuren. Ik denk dat u het daarmee eens kunt zijn.

Mevrouw STOLK (PvdA): Ja, ik ben het helemaal met u eens.

De VOORZITTER: De heer Bakker, ten slotte.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Ja, voorzitter, dat is altijd prettig.

Ik heb nog een vraag over de Kaderrichtlijn Water, waar we in 2027 aan zouden moeten voldoen. Ja, denkt u dat dat nog haalbaar is? Daar wordt ook bij genoemd: we moeten uitgaan van 'betrouwbare metingen'. Dan denk ik: ja, wordt daarmee bedoeld dat ze op dit moment niet betrouwbaar zijn?

Mevrouw STOLK (PvdA): Ik moet eerlijk zeggen: die betrouwbare metingen, die gaan even mijn technische kennis te boven. Dat wil ik best even in tweede termijn op terugkomen. Wij hebben natuurlijk in dit hele proces ook voorlichting gehad van de diverse afdelingen, onder andere de groep ambtenaren die zich met water bezighoudt. Ik zie dat daar heel hard gewerkt wordt om al die doelen te behalen. Het is een uitdaging en dat wij hebben niet alleen in de hand, daar wordt ook met de waterschappen samengewerkt. Ik denk ook dat daar een enorme uitdaging ligt voor de Staten en voor de gedeputeerde die dit dossier onder zich gaat krijgen.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Voorzitter, mevrouw Stolk zat bij de onderhandelingen. Kan mevrouw Stolk ons wellicht even meenemen in de portefeuille digitale transformatie? Waarom wordt er dan überhaupt geen digitalisering of ict genoemd in het akkoord en ook niet wat de plannen zijn?

Mevrouw STOLK (PvdA): Eigenlijk zijn daar al bestaande plannen voor en die worden tot uitvoering gebracht. Dan moet ik eerlijk zeggen dat ik niet de gelegenheid had om dat nog even heel precies op te zoeken. Maar ik weet dat D66 bij de Begroting een mooi voorstel heeft ingediend hierover, waar ook middelen voor beschikbaar zijn gesteld. Die middelen zijn doorgezet, uiteraard, in ons Coalitieakkoord, omdat wij het belang daarvan inzagen. En ik kan me ook voorstellen dat we even op

de precieze inhoud even in de tweede termijn op terugkomen. Maar weet wel dat we dit van zeer groot belang vinden en dat we dus juist ook hebben afgesproken dat dit onder een gedeputeerde valt. En dat terwijl het eerst volgens mij niet apart benoemd werd, maar nu wel.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Nou, de vorige gedeputeerde van de PvdA had het in zijn portefeuille, weet ik. Maar dan heb ik nog wel een vraag. Want dat geld is inderdaad gereserveerd, maar dat is alleen voor 2025. Betekent dit dat de nieuwe coalitie tot het einde van deze periode dat bedrag heeft gereserveerd voor digitalisering in dit huis?

Mevrouw STOLK (PvdA): Om het met zekerheid te kunnen zeggen, wil ik hier even in de tweede termijn op terugkomen als u dat goed vindt. Want ik wil niet iets zeggen wat ik niet 100 procent zeker weet.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Voorzitter, ja, daar ben ik mee akkoord. Echter ga ik er toch van uit dat als we dit zo belangrijk vinden dat we nog apart noemen in het stukje, op dit stuk de coalitie wél ambitie gaat tonen.

Mevrouw STOLK (PvdA): Dat we daarbij ambitie hebben en dat willen doorzetten, dat is zeker.

De heer DE WIT (CDA): Ik was het aanvankelijk niet van plan, maar nu denk ik dat wij toch een tweede interruptie aan de collega's van de Partij van de Arbeid moeten hebben naar aanleiding van de beantwoording van de vraag over de gaswinning in de kleine velden. Dat baart toch wat zorgen, nu ik wat meer weet over hoe daar aan tafel over gesproken is. Het Rijk heeft het altijd gehad over 'leveringszekerheid, leveringszekerheid, leveringszekerheid'. Hoe kan het dan dat er vanuit Groningen niet opgeschreven wordt: 'we stoppen er per direct mee'? Dat je een duidelijk signaal afgeeft richting het Rijk: voor ons is het klaar? Waarom is daar door de coalitiepartijen niet voor gekozen?

Mevrouw STOLK (PvdA): Ik moet eerlijk zeggen dat ik niet meer precies weet op welke manier elke zin tot stand is gekomen. Wel is het zo dat ik weet wat de intentie was. De intentie was en is dat de gaswinning moet stoppen.

De heer DE WIT (CDA): Ja, voorzitter, het woord 'intentie' in combinatie met gaswinning heb ik de afgelopen tien jaar heel vaak gehoord: daar is nooit wat goeds uit gekomen. Ik hoop echt dat de coalitiepartijen bereid zijn om dat aan te passen, zodat gewoon richting het Rijk klip en klaar is dat voor ons de gaswinning dicht moet. Er ligt ook een motie die straks wordt ingediend, maar daar zal ik nu niet op vooruitlopen.

Een andere zinsnede die me opvalt in het akkoord, gaat over bereikbaarheid. We hebben de afgelopen jaren naast elkaar gestaan als het gaat om strijden voor bereikbaarheid, bijvoorbeeld voor de spoorverbindingen. Daar staat gelukkig veel over in het akkoord. Maar wat ons wel een beetje verbaasde, was dat we als Staten de Nedersaksenlijn gaan aanleggen en we daarna aan de slag gaan met de Lelylijn. Waarom is er niet gewoon gezegd: we gaan de Nedersaksenlijn aanleggen én de Lelylijn? Of is daarop ingeleverd door de Partij van de Arbeid?

Mevrouw STOLK (PvdA): Nee, daar is niet op ingeleverd. Dit is eigenlijk het staand beleid. Die Nedersaksenlijn is al verder in de ontwikkeling dan de Lelylijn. Beide zijn even belangrijk en dat is onze intentie. Alleen, die andere is gewoon iets verder al in het proces.

De VOORZITTER: De heer De Wit, ten slotte.

De heer DE WIT (CDA): Ja, voorzitter, ik denk dat er maar één iemand blij is met die zinsnede en dat is de staatssecretaris.

Mevrouw STOLK (PvdA): Dat neem ik ter kennisgeving aan.

De heer ZWART (PvdN): Voorzitter, in het akkoord staat onder andere een focus op *noaberschap* en gemeenschapszin. Concrete maatregelen ontbreken eigenlijk. Hoe willen de vier coalitiepartijen eigenlijk dit doorbreken? Wat zijn de plannen om de sociale ongelijkheid in de gebieden te verbeteren?

Mevrouw STOLK (PvdA): Dat is een heel brede vraag. Ik denk dat ik daar ook wel in mijn hele woordvoering op ben ingegaan. Want het zijn natuurlijk heel veel dingen die daaraan bijdragen. Bijvoorbeeld: ik heb iemand gesproken die zei zelf: "Ja, ik zat bier te drinken op mijn zolderkamer. Ik kwam eigenlijk niet meer buiten." En op gegeven moment heeft hij toch via de instantie, die nog wel met hem in contact was, een basisbaan gekregen. Hij werkt nu in een buurtcentrum, maakt de wijkkrant, heeft met iedereen contact en hij zegt: "Ik heb echt het gevoel dat ik weer leef en dat ik weer mee mag doen." Nou, daar begint het mee, met die kleine dingen. Het begint ook met het steunen van het dorphuis, het steunen van de bibliotheek. Plekken waar mensen elkaar tegenkomen. Waar ze kunnen zeggen: "Hoe gaat het met je?" Het zit soms in grote dingen en soms in kleine dingen.

De heer ZWART (PvdN): Dit heeft ook te maken met armoedebestrijding en met kansenongelijkheid in de gebieden. Het wordt wel benoemd, maar er worden geen concrete maatregelen opgelegd. Wat gaat deze coalitie daarop doen?

Mevrouw STOLK (PvdA): Er zijn al een heleboel dingen die al lopen, dus dat gaan we doorzetten. Subsidies voor dorpshuizen, subsidies voor bibliotheken – wat ik al zei – en ook de basisbanen, de eerstelijnszorg behouden in de dorpen. Al die dingen zullen ook weer voorbijkomen – denk ik, ga ik van uit – in de Provinciale Staten in de uitvoeringsprogramma's. En daar heeft de Partij voor het Noorden helemaal gelijk in, dat dat zo snel mogelijk meer concretisering vraagt en dat we dat in de Staten graag zo snel mogelijk willen zien.

De VOORZITTER: De heer Zwart, ten slotte.

De heer ZWART (PvdN): Ten slotte, voorzitter. Ja, het punt is namelijk dat in het Coalitieakkoord deze zaken wel benoemd zijn. Het is leuk dat we weten dat er zaken spelen, maar juist in een coalitieakkoord gaan we niet voortborduren op de zaken die we al gedaan hebben. We onderbreken ze niet, maar we komen met nieuwe plannen: dat is in elk geval de bedoeling van een nieuw akkoord. En die plannen ontbreken. Dus gaat u voort op de ingeslagen weg of zijn er nieuwe ideeën die we vanuit de coalitie mogen verwachten, voorzitter?

Mevrouw STOLK (PvdA): Er zijn natuurlijk ook een hoop nieuwe ideeën. Maar die zitten ook bijvoorbeeld in de Sociale Agenda van Nij Begun. Maar we moeten ook reëel zijn: we zijn nu halverwege een periode. Dus wij hebben ook als coalitiepartijen gezegd, ook volgens het advies: er ligt een Hoofdlijnenakkoord van de vorige coalitie, wij gaan daarop voort. Want in twee jaar weer helemaal opnieuw beginnen is niet efficiënt en het is niet betrouwbaar bestuur. Dus wij willen de dingen die we in gang hebben gezet, doorzetten en daar komt een plus bovenop.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Ik hoor mevrouw Stolk heel vaak zeggen: 'ja, het begint met goede afspraken maken', 'het begint met elkaar in de ogen kijken', 'het begint met goede communicatie'. We weten allemaal hoe een samenwerking begint. We weten ook hoe een samenwerking eindigt. En met een akkoord waarin niet heel veel uitonderhandeld is, met een fractievoorzitter die zegt: 'ja, ik was er niet bij.', 'ik wist het niet zo goed' of 'ik kan het me niet meer voor de geest halen', is het risico volgens ons best groot dat het weer gebeurt. Welke garanties heeft de Partij van de Arbeid dan dit keer dat afspraken worden nagekomen?

Mevrouw STOLK (PvdA): Garanties heb je niet, maar ik heb wel een groot vertrouwen in wat we doen. We zijn er zelf bij. We blijven in contact. Ja, dat is het enige natuurlijk – of niet het enige, maar de belangrijkste stap om te doen. We hebben de dingen goed doorgesproken, we hebben dingen geleerd van de dingen die we misschien de vorige keer anders hadden moeten doen. En ja, daar gaan wij op verder.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Dit heeft toch een groot *'the show must go on'*-gehalte. De vorige keer was de PvdA er ook bij. De vorige keer spraken we ook. Het enige verschil dat ik zie, is dat iemand zijn haar heeft gekamd en een driedelig pak heeft aangetrokken. Een betrouwbaar bestuur is toch meer dan dat?

Mevrouw STOLK (PvdA): Ja, gelukkig wel en betrouwbaar bestuur is ook de verantwoordelijkheid nemen. En ja, wij hadden ook kunnen zeggen: 'We staan hier niet.' Maar wij voelden echt wel het belang om ons uiterste best te doen om tot een nieuwe coalitie te komen. En ja, ik denk dat het niet alleen de buitenkant is, maar juist op de inhoud, juist op hoe je met elkaar omgaat en hoe we op

elkaar kunnen vertrouwen, hoe je samen in de wedstrijd staat – om het zo te zeggen. Ja, die gesprekken waren er nu. Dat is een start. U hebt helemaal gelijk als u zegt: 'Ja, dat is maar een begin.' We zullen echt twee jaar heel veel in elkaar moeten investeren.

De VOORZITTER: De heer Geijtenbeek, ten slotte.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Heel duidelijke woorden van mevrouw Stolk. Dan nog een vraag aan haar en haar fractie: wat vindt u nou nog spannend voor de komende jaren?

Mevrouw STOLK (PvdA): Ja, dat zijn heel veel spannende dingen. Dit is even een persoonlijke, maar bijvoorbeeld hoe alle spanningen in de wereld op het gebied van defensie zijn weerslag gaat hebben op onze provincie. Dus wij zullen in de Staten denk ik met elkaar daarbij heel goed de vinger aan de pols moeten houden.

Mevrouw TEN HOEVE (PvdD): Ik hoor de PvdA zeggen: 'Ja, goed bestuur is verantwoordelijkheid nemen.' Nou, hartstikke mooi. Ik hoor verder ook allemaal goede dingen over handhaving, de VTH-taken, 'we willen een goede bodem', 'we willen een schone lucht'. Daar hebben wij ook een motie over die wij daar straks over in willen dienen, juist om inderdaad de Kaderrichtlijn Water te kunnen halen, die schone bodem te bereiken. Kunnen wij dan ook op uw steun rekenen in dezen?

Mevrouw STOLK (PvdA): Ik ken de motie niet en wij zullen alles op zijn inhoud beoordelen. En mocht het zo zijn dat er nu niet een plek voor is, dan kan het best zijn natuurlijk dat we later daar uitgebreider over door gaan praten.

De VOORZITTER: Ik denk dat het in algemene zin goed is om niet te discussiëren over moties die nog niet zijn ingediend. Dat is voor de kijkers en voor mij persoonlijk heel verwarrend.

Mevrouw Stolk vervolgt haar betoog.

Mevrouw STOLK (PvdA): Ik was klaar, voorzitter. Dank u wel.

De VOORZITTER: Nou, dan gaan we naar de volgende. Dat is mevrouw Siersema en die spreekt namens GroenLinks.

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): *Moi, voorzitter!* Het is *Meertmoand Streektoalmoand*, maar daar houdt het *Grunnegs* voor nu even op, want ik ben dit keer niet langs mijn oma om dit allemaal in streektaal te gaan bespreken helaas. Dat is wel nodig, want zo goed kan ik helaas niet Gronings. Dat vind ik wel jammer.

Maar, voorzitter, GroenLinks staat hier na een roerige tijd en wij hebben onze verantwoordelijkheid genomen. We zijn het gesprek aangegaan en we hebben een begin gemaakt om het vertrouwen te herstellen. En BBB, PvdA, GroenLinks en VVD: we hebben ons eigen DNA en we gaan samen het nieuwe bestuur van de provincie Groningen vormen. Het is ons gelukt om te vinden wat ons bindt: de liefde voor Groningen en zijn inwoners. Nou, dat klinkt al bijna als een fusie aangaan met de PvdA, trouwens. Die verbinding laten we zien in ons akkoord.

Zoals het natuurlijk gaat in onderhandelingen, hebben we dingen die ons gegund zijn, die we gekregen hebben en andersom dat we ook dingen aan andere partijen gunnen. Zo werkt dat: je kunt niet het hele verkiezingsprogramma uitgevoerd krijgen. Dat zou ik wel graag willen natuurlijk, maar zo werkt het niet.

Een aantal dingen waar we erg blij mee zijn, is dat we gaan zorgen voor verder herstel van de natuur. Dus meer plekken voor insecten en vogels in de landelijke omgeving door de ruimte te geven aan water en bodem. En het allermooiste eigenlijk vind ik hierin dat we hierin echt de samenwerking gaan zoeken met de groenblauwe dooradering, dat je echt gaat kijken – samen met de landbouw, samen met de natuurorganisaties – hoe je nou echt de verbinding gaat leggen met elkaar om dat verder samen te verbeteren. Dus daar zijn we erg blij mee.

We zetten natuurlijk ook in op gezondheid, door die meer centraal te stellen in het denken en handelen van onze provincie. Dat komt denk ik de Staten niet onbekend voor, want heel veel Statenleden willen dit ook en hier hebben we natuurlijk meerdere discussies over gehad. We zetten in op schonere lucht en water, ook bijvoorbeeld door gewasbeschermingsmiddelen te verminderen. We weten ook dat het licht uit kan. Sommige mensen willen dat nog weleens vergeten, maar ik vind het echt heel fijn dat we het er nu in hebben staan over het stukje donkerte. We hebben het Dark Sky Park: dat is ontzettend mooi. Maar eigenlijk zou je dat gewoon verder willen wegzetten in de hele

provincie dat je weet dat op sommige plekken het licht gewoon weer uit kan. Want dat is echt ten voordele van ons allemaal. En het liefst worden we dan de donkerste provincie trouwens van Nederland en dat we Friesland voorbijgaan: dat vind ik wel een mooi streven.

We gaan voor de groene en duurzame economie, waarin we inzetten op lokale producten en ook met korte ketens bijvoorbeeld. En ook het hergebruiken van grondstoffen, dus kijk je meer naar de circulaire economie, dat we ook veel meer gaan kijken naar de afvalstromen, wat echt van belang is. Daar kunnen we als provincie echt de voortrekkersrol in gaan nemen.

Daarmee creëren we natuurlijk ook banen voor de toekomst. We maken onze provincie beter bereikbaar door het openbaar vervoer weer toegankelijker te maken – dat is nu een grote inzet – en natuurlijk ook de fiets voorrang te geven. We strijden voor kansengelijkheid en een provincie waar je kunt zijn wie je bent, ongeacht je beperking of achtergrond. En dit alles is natuurlijk voor het geluk van de Groninger.

De heer ZWART (PvvhN): Mevrouw Siersema begon, voorzitter, met even te verwijzen naar het verleden. En dat verleden is wel degelijk geweest en ik herinner mij een vergadering waarin ik ongeveer twintig, vijftientig krantenartikelen heb meegenomen waarbij GroenLinks nogal afgaf op de BBB. Worden al die woorden over onbetrouwbaarheid – nou, ik ga ze niet allemaal meer opnoemen – allemaal teruggenomen, voorzitter? Of blijft dat bestaan en heeft men nu tijdelijk een vrede gesloten?

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Nou, voorzitter, kijk, wat ik op dat moment toen gezegd heb, heb ik gezegd. Dat is gewoon zo. En dat staat. Maar we hebben een heel proces gehad met elkaar om echt het vertrouwen weer terug te winnen. Ik denk dat het ook niet aan één kant was dat wij het gesprek niet meer met elkaar aangingen en dat het van twee kanten was. We hebben echt veel dingen moeten overbruggen en dus echt het gesprek weer aan moeten gaan om het vertrouwen weer te kunnen winnen. Dus het is niet zomaar gebeurd, absoluut niet. En met al die gesprekken met alles wat wij samen dus ook hebben besproken, hebben wij echt wel heel veel dingen ook echt uitgesproken in het akkoord, omdat het gewoon lastig ligt. Daarom denk ik echt – want anders zou ik hier ook niet staan – dat wij als GroenLinks en BBB het vertrouwen hebben teruggewonnen in elkaar. Dat we het gesprek weer met elkaar zijn aangegaan en dus daadwerkelijk hier een akkoord hebben liggen waar we mee verder kunnen. En dat is denk ik het meest van belang.

De heer ZWART (PvvhN): Voorzitter, dat is heel mooi om te horen. Maar ik wil er even op wijzen dat GroenLinks als grootste oppositiepartij in de vorige periode de andere partijen nogal heeft meegenomen in dit hele proces in het verleden. En ik zou het op prijs gesteld hebben – en misschien kan dat nu – wanneer GroenLinks nu duidelijk zou kunnen uitleggen waarop dat nieuwe vertrouwen nu is gebaseerd, anders dan de gesprekken. Ik zou willen weten: wat is er besproken? Hoe gaan we verder met elkaar om? Want wij zijn met kleine partijen met GroenLinks meegegaan hierin en het lijkt me niet anders dan reëel om gewoon ook de andere, kleinere oppositiepartijen hierin mee te nemen.

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Ik denk dat elke partij natuurlijk een eigen verantwoording heeft om ergens in mee te gaan of niet. Ik denk dat dit gewoon echt wel belangrijk is om te weten. Maar ik ga niet alles inhoudelijk bespreken wat wij hebben besproken. Dat zou ik ook heel gek vinden, want op basis van vertrouwen bespreek je soms dingen die vertrouwelijk zijn. Dus dat is sowieso iets. Dus ik ga niet alles zomaar eruit lichten, dat zou heel erg gek zijn. Dat zou ik ook aan mijn leerlingen niet vragen als zij iemand vertrouwen. Dan gaan zij zomaar roddels en zo verspreiden: dat is helemaal niet de bedoeling. Volgens mij gaan we juist zo niet met elkaar om.

We zijn echt duidelijk met elkaar gesprekken aangegaan. We hebben naast elkaar echt neergelegd waar de verschillen zitten, maar ook hoe de BBB ertegenaan kijkt en hoe wij ertegenaan kijken. We hebben daar gesprekken over gehad, we hebben daarin een verbinding gevonden en dat is denk ik gewoon ontzettend goed om te weten. Daarop kunnen wij echt voortbouwen. Maar anders hadden we als GroenLinks hier, nogmaals, niet gestaan. En ik denk net zo goed dat de BBB hier anders ook niet had gestaan. Dat is niet voor niks. En ik vind het juist mooi dat het lijkt alsof we heel erg van elkaar verschillen, maar uiteindelijk bleek dat het niet zo was en dat dat heel erg meeviel en dat we juist die verbinding kunnen leggen en dat kunnen aandragen. Dan denk ik juist dat dat nodig is om het vertrouwen te herstellen.

De heer ZWART (PvvhN): Ten slotte, voorzitter, zou ik dan graag willen weten waarop het vertrouwen nu dan echt gebaseerd is en zou ik graag willen weten, voorzitter, hoe hard de afspraken zijn die in het Coalitieakkoord gemaakt zijn.

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Het Coalitieakkoord is het Coalitieakkoord en daar staan we met z'n allen achter. Dus dat is één. Ten tweede is het zo dat... – ik wou bijna mezelf weer de hele tijd herhalen, maar volgens mij is dat eigenlijk niet nodig. Want de basis van vertrouwen is er gewoon.

Daarnaast? Ja, wat kan ik er nog meer van zeggen, voorzitter? Het gaat ook om het stukje 'het akkoord is het akkoord' en daarnaast zijn er de mensen. Wij moeten het met elkaar uitvoeren. Dus dat betekent dat je met sommige dingen altijd weer misschien het gesprek aan moet gaan – absoluut. Maar de deuren staan open, wij gaan gewoon nu steeds het gesprek aan, we bouwen dat nu in en dat is al een groot verschil met hoe het daarvoor was. Ik denk ook dat dat nodig blijft en is.

De heer DE WIT (CDA): Ja, voorzitter, ik hoor mevrouw Siersema zeggen: 'Het akkoord is het akkoord en daar houden wij ons aan.' Dat triggerde mij even. Want bij RTV Noord hoorde ik een uitspraak van mevrouw Siersema van GroenLinks over de motorrijtuigenbelasting, waarvan in het akkoord staat dat die bevroren is. Maar tegelijkertijd zie ik dat GroenLinks zegt: 'Ja, wij willen hier het gesprek alsnog wel over aangaan.' Wat betekent dat dan voor het akkoord? Is dat al voordat het is vastgesteld, overboord? Of is dat een *slip of the tongue* van GroenLinks?

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Nou, voorzitter, beide niet. Zoals u weet hebben wij natuurlijk ook gewoon gesprekken gehad en daar werden zonet ook allemaal vragen over gesteld: wat is er nou besproken aan tafel? Wij hebben daarbij ook gewoon dingen besproken als: wat als er iets komt, los van dat je niet alles kunt voorspellen, hoe gaan we er dan mee om? Een van die dingen was: het staat in het akkoord – en daar staan we nu achter als GroenLinks – dat de motorrijtuigenbelasting bevroren is. Daarnaast is het wel zo dat mocht er iets gebeuren wat betrekking op financiën heeft, we wel het gesprek aan kunnen gaan over dat we wellicht dat al dan niet gaan verhogen. Maar het gaat dus echt puur om het stuk dat je dus met elkaar hebt uitgesproken. Los van dat we dus nog steeds achter het akkoord staan – nogmaals. Maar mocht er iets gebeuren, dan kunnen we wel het gesprek aangaan om het daarover te hebben. Dan heb je natuurlijk nog veel meer facetten qua financiën waar je het dan over kunt hebben. Maar dit is wel een van de dingen dat voor ons van belang was om te benoemen dat we daar wel het gesprek over aan kunnen gaan. En dat is iets anders dan dat er net geschetst werd.

De heer DE WIT (CDA): Ja, voorzitter, dan heb ik toch een beetje zorgen over of dat ook geldt voor alle andere punten in het akkoord. Maar goed, daar zullen we dan gaandeweg achter komen.

Ik wil ook even naar iets positiefs. Tenminste, ik hoop dat we wat positiefs kunnen maken, aangezien er toch over het akkoord nog onderhandeld kan worden. Als het gaat om het flexibel budget, dan zeggen de coalitiepartijen daarvan dat het van 2 miljoen naar vijf ton per jaar gaat. Tegelijkertijd staat er – dat vind ik een heel mooie passage – dat we als Staten meer met elkaar samen moeten werken, meer elkaar op moeten zoeken. Nou is dat flexibel budget bij uitstek een van de onderwerpen waar partijen elkaar opzoeken om met mooie voorstellen te komen. Kunnen we niet als coalitie en oppositie tot een compromis komen om bijvoorbeeld te zeggen: we gaan niet naar vijf ton, maar we maken er bijvoorbeeld 1 miljoen van, zodat we wel met elkaar daarover in gesprek kunnen? Ik probeer daar een hand uit te steken en ik hoop dat de coalitiepartijen die aan willen pakken.

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Nou ja, daar kan ik ook een hand uitsteken naar u. Trouwens, ik vond het nog niet eens zo heel negatief verhaal of zo, ik had er juist een ander gevoel bij. Maar dat even terzijde. Wij hebben ook wel afgesproken met elkaar: oké, als er meevallers zijn, dan gaan we echt ook kijken of we dan nog wat met het flexibel budget kunnen doen. Dat hebben we wel met elkaar besproken aan tafel. Maar dan moeten we zien hoe dat allemaal gaat lopen. Dan kom je eigenlijk al in wat-als-definitie. Maar we houden ons eerst wel vast aan wat er staat in het Coalitieakkoord.

De VOORZITTER: De heer De Wit, ten slotte.

De heer DE WIT (CDA): Ja, voorzitter, ik zag in het Coalitieakkoord dat GroenLinks ook de gedeputeerde voor financiën gaat leveren. Dan zou ik toch de oproep willen doen aan GroenLinks om de beoogd gedeputeerde de opdracht mee te geven om in ieder geval 1 miljoen per jaar over te houden, zodat wij als Staten met elkaar mooie ideeën kunnen ontwikkelen: coalitie en oppositie. Volgens mij is dat een eerste mooie stap in de goede richting en ik hoop dat GroenLinks daar alsnog toe bereid is.

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Volgens mij heb ik net al een stukje handreiking gedaan. Dus ik denk dat een groot deel van het antwoord er al ligt. Daarnaast mag ik er ook altijd op wijzen dat de hele Staten altijd het budgetrecht hebben, dus daarover kunnen we altijd met elkaar in gesprek gaan.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Interruptie 3. Voorzitter, de woordvoerder, mevrouw Siersema, van GroenLinks vertelde net dat alle partijen – met BBB onder andere – dichter naar elkaar toe zijn gekomen en er eigenlijk nauwelijks verschillen zijn. Nou, in het vorige College bleek dat heel anders: toen volgen de vonken ervanaf. Kan mevrouw Siersema aangeven wat er veranderd is in de tussentijd dat iedereen veel dicht naar elkaar toe is gekomen? En dat er eigenlijk nauwelijks verschillen meer zijn? Komt dat omdat BBB een knieval heeft gemaakt voor GroenLinks? Of wellicht voor de PvdA? Of andersom? Dat vraag ik mij af.

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Ja, vonken: die geven natuurlijk warmte af. Dus wat dat betreft lag er al een begin waarbij we warm met elkaar in gesprek konden gaan. En de meeste beantwoording heb ik denk ik ook al gedaan bij de heer Zwart. Dus ik vind het heel gek dat de stellingname nu wordt gedaan van een 'knieval' voor iemand. Hooguit dat het misschien een mooi gebaar is als iemand ten huwelijk wordt gevraagd of zo. Maar ik denk dat wij echt wel heel goede gesprekken zijn aangegaan en daar is nu echt wel een basis voor vertrouwen in gelegd.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Voorzitter, goede gesprekken is één. Maar straks in de uitvoering: bent u gerust op het feit dat al uw prioriteiten – en wellicht die van de PvdA – ook daadwerkelijk uitgevoerd zullen worden?

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Ja, voorzitter, kijk, daar zitten twee dingen in, Eén: 'al onze prioriteiten'. Ja, dat heeft meneer Van Kesteren natuurlijk ook net gevraagd aan de PvdA, maar het is natuurlijk niet ons verkiezingsprogramma. Los daarvan hebben wij heel veel dingen erin gekregen waar we echt trots op zijn. Daarnet geldt dat voor alle partijen en ik denk dat het juist zaak is om als coalitie inderdaad, en als coalitiepartners ook, zo veel mogelijk voor elkaar te krijgen in dit akkoord. Dus ja, ik ben er zeker wel gerust op dat dat gaat lukken.

Mevrouw BAKKER (SP): Ja, voorzitter, mevrouw Siersema zegt dat de BBB en GroenLinks meer op elkaar lijken dan zij – of de wereld – in eerste instantie misschien dacht. Maar ik hoop toch dat GroenLinks progressief links blijft en dat de BBB toch een beetje meer aan de conservatieve rechterkant zit – tenminste, in mijn hoofd is dat zo.

En daar heb ik dan twee vragen over die dan aansluiten op dingen die in het debat over het vorige Coalitieakkoord, waar GroenLinks toen geen onderdeel van uitmaakte, aan de orde zijn gesteld door GroenLinks. Dat gaat over het erkennen van de wetenschap en over diversiteit en inclusiviteit. Dus ik ben heel erg benieuwd hoe jullie die punten hebben besproken en wat daaruit is voortgekomen.

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Nou, het laatste ding over inclusiviteit: daar staan wij gewoon natuurlijk volledig achter om dat te realiseren. Ik denk ook dat we dat in het akkoord zeker wel hebben gekregen, zodat het verder wel doorgang kan vinden en we ook een provincie zijn van en voor iedereen. Dat dat van belang is.

Ten tweede, het stukje met de wetenschap. Ik moet daar even over nadenken, hoor. Maar ja, wij hebben daar wel gesprekken over gevoerd inderdaad. Maar ik denk dat de manier waarop het nu erin staat, we daarmee tevreden zijn. Natuurlijk, daar houden we ons verder aan.

Mevrouw BAKKER (SP): Nou, zo standvastig de hele woordvoering van mevrouw Siersema was, was dit toch enigszins twijfelend. Dus dat baart me wel wat zorgen.

En over die inclusiviteit: het is wel zo dat GroenLinks ervoor zorgt dat er een vrouwelijke gedeputeerde komt. Maar de verhoudingen in het nieuwe College, waar GroenLinks altijd voor strijdt, zijn natuurlijk niet heel juist geworden.

Maar ik wou dan nog eigenlijk doorgaan op de regenboogkwestie. Want die is hier natuurlijk nog niet aan de orde geweest. Ik zou graag toch daar iets over willen weten, want dat was toch een heikel punt. Daar is al wel wat over gezegd, maar het lijkt me goed dat hier toch ook wat over wordt gezegd en ik hoop dat de BBB daar zelf ook nog iets over gaat zeggen.

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Ja, wij hebben natuurlijk rond die tijd daar gewoon een statement over gemaakt en we staan gewoon achter dat statement. Daarnaast heb ik ook al gezegd bij de provinciale ledenvergadering van GroenLinks dat we daar wel gesprekken over gevoerd hebben. Volgens mij hebben we straks de installatie en daar staat ook iets over in de stukken van de integriteitscommissie. Dus daar is over gesproken. En verder wil ik het ook laten bij de kandidaat over wie het gaat. Ik denk ook dat dat uitvoerig goed genoeg staat nu in het integriteitsrapport. Daarnaast gaan we als partijen natuurlijk ook over onze eigen gedeputeerde. Dus bij dezen.

De VOORZITTER: Mevrouw Bakker, ten slotte.

Mevrouw BAKKER (SP): Ja, maar voorzitter, heeft GroenLinks wel gestreden om die diversiteit in dat College wat beter voor elkaar te krijgen dan dat het nu wordt?

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Ja, voorzitter, zoals de SP zelf ook al aangaf, hebben wij als je hebt over diversiteit, inderdaad wel een vrouw aangeleverd. En daarnaast kunnen wij niet de voordrachten doen van alle andere gedeputeerden. Dus ja, ik weet niet zo goed wat ik hier daar dan verder op moet antwoorden hoe ik dan het personeelsbeleid van andere partijen moet gaan inrichten. Dat kunnen wij gewoon niet doen. Wij hebben gelukkig straks een heel goede ervaren gedeputeerde. Daarnaast is het ook dat ze ook nog eens vrouw is en daar zijn we heel erg blij mee.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Het is wel een advies van de verkenner om ook iets te vinden van de kandidaten van de andere partijen. De ervaring van mijn fractie is dat je beter in het begin wat kritischer kunt zijn dan aan het eind met de gebakken peren zitten.

Maar terug naar de inhoud van het akkoord, want volgens mij was mevrouw Siersema daar ook aan toe. Ik neem haar even mee naar pagina 35 over ontwikkelingen en innovaties op het gebied van energie. Daar wordt verwezen naar motie 118 van nog geen jaar geleden met de titel 'Geen kerncentrale in de provincie Groningen'. Daarin wordt de bouw van een kerncentrale in de provincie Groningen uitgesloten. GroenLinks heeft die motie ook ondertekend. Sluit GroenLinks nog steeds de bouw van een kerncentrale in de provincie Groningen uit?

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Ja.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Daar hoopte ik al op, voorzitter, want dat was een beetje een vraag in het kader van 'is de paus katholiek?'. Daarom verbaast ons ook de zin die wij vervolgens na het noemen van de motie in het akkoord lezen: *'Wij sluiten daarmee op voorhand geen opties uit.'* Dat is toch in strijd met het antwoord van mevrouw Siersema zonet?

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Nee, want er loopt gewoon een onderzoek naar de energiemix. Dus daar wordt gewoon nog naar gekeken. En daarnaast houden we ons aan het Statenbesluit dat er ligt en dat is volgens mij heel duidelijk. Dus wij willen inderdaad geen kerncentrale in de provincie Groningen en daar is een meerderheid volgens mij in de Staten het gewoon mee eens.

De VOORZITTER: De heer Geijtenbeek, ten slotte.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Ja, dus voor alle duidelijkheid. Jullie schrijven samen op 'we sluiten niets uit', maar u sluit iets uit?

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): In dit geval: ja, ook naar aanleiding van de motie van de Staten. Een meerderheid van de Staten sluit dit uit, dus het antwoord is 'ja'.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Nou, heel fijn.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Allereerst complimenten voor de groene schoolpleinen en industrieterreinen voor GroenLinks. Maar waarom is er niet gekozen voor een daadwerkelijk ambitieus beleid bijvoorbeeld voor klimaatadaptatie kernen? En waarom is klimaatadaptatie en water los beschreven van landbouw en natuur? Dat gaat toch hand in hand?

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Ja, dat klopt. Dat gaat hand in hand. Maar we hebben de keuze gemaakt om zo wel echt duidelijk te maken dat klimaatadaptatie echt een apart stuk bevat waar wij mee aan de slag moeten. Dus dat is gewoon een keuze geweest. Daarnaast hebben we dat van de

kernen inderdaad. Wij zien dat er hittestress is in de dorpen en steden. Maar omdat dat voornamelijk ligt bij gemeenten, hebben wij dat niet zo verder opgenomen in het stuk. Los daarvan zien wij zeker als GroenLinks dat we daarmee aan de slag moeten. Maar het meeste daarvan ligt gewoon echt bij de gemeenten.

Daarbij is het met de schoolpleinen anders. Daar hebben we hele discussies over gehad en over bedrijventerreinen ook als je hebt over waar de provincie over gaat. Dus vandaar dat dat er wel apart in is opgenomen dat dat van belang is om juist te zorgen met klimaatadaptatie dat hittestress wordt tegengegaan voor iedereen.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Dus ik kan nog steeds GroenLinks aan mijn zijde vinden als wij streven naar een klimaatadaptieve provincie. Dat is fijn om te horen. Maar het wordt weer bij de gemeenten neergelegd.

En ik vond nog een zin in het Coalitieprogramma die ik ook wel gemakkelijk vond, over de wolf. De wolf: daarbij gaan we uit van het landelijk beleid. Maar de laatste keer dat ik keek, was het toch Europees beleid? Wat is het nu? Wat is het standpunt van deze coalitie?

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Nou, het standpunt van de coalitie is zoals het er staat: we gaan kijken naar de wet. En dat is natuurlijk net zo goed Europees beleid maar ook dus Nederlands beleid van hoe we omgaan met de wolf.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Oké. Dus de komende twee jaar geen uitspraken in deze Staten dat wij vergunningen gaan verlenen om wolven af te schieten.

Dan heb ik nog een vraag. Hoe legt GroenLinks uit aan de Groningers dat dit akkoord een stap vooruit is op het gebied van duurzaamheid?

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Omdat wij toch wel ook hebben gezien het stukje met kleinschalige initiatieven... De heer Bennema moet even stoppen met allemaal gekke gebaren nu. Ja inderdaad, dank u wel, want ik word er helemaal door afgeleid. Sorry.

De VOORZITTER: De eerste spanning in de coalitie is een feit, geloof ik. Ja.

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Ja! Nee, maar dat wij ook weer meer kijken naar kleinschalige energie-initiatieven, zoals dat ook in het akkoord staat. Dus dat we daar echt goed naar kijken. Daarnaast blijven we er natuurlijk naar streven dat het RES-bod gehaald wordt. De gemeenten hebben daar natuurlijk gewoon plannen voor ingediend binnen de RES-afspraken en dat we daar doorgang voor vinden. Dat is denk ik van belang, dat we net even weer een slag gaan maken, waarbij kleinschalige initiatieven wel mogelijk zijn en dat je daar op een andere manier naar gaat kijken. We hadden namelijk het gevoel dat het iets meer gesloten is, maar dat is helemaal niet zo. Dus we willen ook die draai even weer goedmaken met elkaar. Dus ik denk dat we dat de komende twee jaar zeker gaan doen.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Dan zoom ik even in op het hoofdstukje 'Landbouw'. In het Coalitieakkoord valt te lezen dat er niet wordt meegewerkt aan regelingen 'waarbij de boer niet meer mag boeren'. Dan vragen wij ons af: hoe moeten we dat dan precies lezen? Betekent dat nu dat er geen uitvoering meer wordt gegeven aan landelijke regels en rechterlijke uitspraken?

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Nou, dit stond volgens mij ook gewoon voor een groot deel in het vorige Hoofdpijnenakkoord – waar de heer Bakker zelf ook achter stond, maar dat even terzijde. Nee, we houden ons gewoon aan de wet- en regelgeving. Dus ja, dat. Het is gewoon belangrijk dat we aan de slag gaan met de sector in de combinatie juist van landbouw en natuur. Dat heb ik ook eerder aangegeven bijvoorbeeld bij de groenblauwe dooradering. Daarin kunnen we heel veel kansen bieden en daar gaan we gewoon samen mee aan de slag.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Ja, want *'waar de boer niet meer mag boeren'*. Dus dan denk ik: ja, dat is mooi, die groenblauwe dooradering, maar eigenlijk slaat dit op regelingen waarbij de boer niet meer mag boeren. Dus ik denk: ja, wat bedoelt u daar nou dan precies mee?

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Kijk, we willen natuurlijk voorkomen dat te allen tijde helemaal geen boeren of zo zijn in de provincie. Dat kan gewoon ook niet. We zijn een landbouwprovincie. Daarnaast moeten we gewoon goed gaan kijken hoe je de ontwikkelingen wel in de sector kunt

krijgen,. Dus daarom staan deze regels er nog een keer extra in. Maar dat wil dus niet zeggen dat we niks gaan doen als sector, ook niet met de natuur. Maar nogmaals, die combinatie is gewoon echt van belang.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Dan gaat het nog even over het puntje dat zostraks benoemd is: de wetenschap. Want we lezen ook: *'Bewezen innovatieve oplossingen kunnen helpen bij de vergunningverlening.'* Maar wat verstaan we dan onder die innovatieve regelingen en wie bepaalt dat?

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Nou ja, voor een groot deel is het landelijk bepaald of dat bewezen is of niet. Het is wel van belang dat dat erin staat, zeker ook omdat je de sector niet verder in problemen wilt brengen. Dat je mogelijk weer iets aanschafft waarvan achteraf blijkt dat dat niet goed is. Dat wil je te allen tijde voorkomen, want we zien nu ook voor een groot deel dat delen daarvan – bijvoorbeeld de PAS-melders, over wie we het vast nog wel gaan hebben – erg in de problemen zijn gekomen door iets wat eigenlijk niet hun schuld is. Dan moet je dus heel goed nagaan in dit geval of die innovaties al dan niet kunnen. Je moet daar gewoon heel goed mee omgaan met elkaar.

De VOORZITTER: De heer Bakker, ten slotte.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Nou, op zich duidelijk. En inderdaad, op de PAS-melders komen we terug. Nee, dan is dat helder. Dan zegt u: de landelijke regels c.q. uitkomsten bepalen wat innovatief is. Dus dan kunnen we daar in het vervolg mee uit de voeten.

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Voorzitter, volgens mij deden we dat ook al.

Mevrouw REININK (Volt): In het stuk lezen we ook dat *'natuur boerinclusiever moet naturen'*. Dus we zijn benieuwd hoe GroenLinks dit concreet ziet.

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Nou kijk, ik heb dat al een paar keer aangegeven. Eigenlijk heb ik het gevoel dat ik met een aantal dingen steeds weer herhaal. Maar een van die dingen is dat je meer de connectie weer gaat maken met elkaar dat je het stukje landbouw en natuur weer meer in elkaar gaat vervlechten. Los van dat dat altijd wel aan elkaar gehecht is – om het zo maar even te zeggen – moet je er juist ook nu voor zorgen dat je, bijvoorbeeld dus die groenblauw dooradering, daar weer stappen verder in gaat maken met elkaar. En ik weet gewoon dat de agrarische sector dat ook wil en andersom natuurorganisaties ook. En zo ga je dat weer met elkaar verder brengen en dit is een van de zinsneden die daar gewoon perfect bij aansluit.

Mevrouw REININK (Volt): Verder lezen we ook dat de visserij als een sector wordt gezien met bestaansrecht. Verder lezen we dit nergens over andere sectoren terug. Dus we vonden dat wel verrassend en we vragen ons ook af hoe dat zich verhoudt tot de ambities en de realiteit van de sector in de Nota Verduurzaming.

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Nou ja, de visserij is natuurlijk bij onze partij gewoon best wel een gevoelig punt – laat ik daar ook heel eerlijk over zijn. Maar het is wel van belang dat we gewoon vissers in de provincie hebben zitten. Het is echt van belang om te gaan kijken hoe we bij het feit dat ze er zitten, zo duurzaam mogelijk gaan doen. Dat er ook vergunningen kunnen komen, zodat we wel bestaanszekerheid daarin hebben. Dus ik vind het eigenlijk ook niet meer dan logisch dat het op die manier is opgeschreven. Maar dan moeten we er altijd goed naar kijken, zoals we dat net zo goed doen in ons geval naar de natuurwaarden die er gelden. Maar dat geldt ook voor de visser natuurlijk, want die gaat alles niet zomaar alleen maar leegvissen of zo – voordat ik daar per ongeluk een tegenstelling bij opwek, wat echt niet de bedoeling is. Maar dan moet je gewoon met elkaar wel naar kijken.

De VOORZITTER: Mevrouw Reinink, ten slotte.

Mevrouw REININK (Volt): Tot slot lezen we iets waar we heel blij mee zijn – en ook GroenLinks neem ik aan ook – dat er meer land wordt vrijgemaakt voor de extensivering van landbouw. Maar we vragen ons wel af in de kwestie van de ruimteproblematiek welke afwegingen daarin gemaakt worden tussen natuur, landbouw en woningen.

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Ja, zo concreet hebben we dat natuurlijk niet besproken: wat op welk puntje gaan we dan wel of niet doen? Ik denk ook dat we daar met de Omgevingsvisie ook verder mee aan de slag gaan gezamenlijk. Maar inderdaad, het is voor ons van belang wat er ook in stond: daar zijn we echt blij mee. Want ik denk dat dat wel gewoon nodig is.

Mevrouw TEN HOEVE (PvdD): Dierenwelzijn wordt één keer genoemd in het akkoord *'Mit mekoar'* – dan spreek ik ook even wat Gronings. Voorheen konden we GroenLinks aan onze zijde vinden als het om dierenwelzijn ging. Tenminste, niet altijd maar toch wel regelmatig. Hoe zal dat in de komende tijd zijn, nu jullie deelnemen aan deze coalitie?

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Nou kijk, voorzitter, het staat natuurlijk niet voor niks in het akkoord. Maar wij zijn niet de enige partij binnen deze coalitie. Ik denk dat alle vier gewoon wel voor dierenwelzijn staan. En ja, het hangt er dan vanaf wat er natuurlijk wordt ingediend aan moties of wat dan ook. Dan kunnen we daar ook over in gesprek gaan met elkaar. Want dit wordt natuurlijk wel heel breed en dat lijkt me niet zo handig om dat verder te beantwoorden.

Mevrouw BAKKER (SP): Ja, voorzitter, ik kom bij het hoofdstuk 'Financiën'. Want daar levert GroenLinks natuurlijk de gedeputeerde voor. Daar staat een zin in waar ik een vraag over heb. Daar staat namelijk: *'Denk hierbij aan rijksmiddelen voor Toekomst Landelijk Gebied, maar uiteraard ook aan middelen vanuit Nij Begun om alle ambities te kunnen realiseren.'* Maar GroenLinks heeft net als de SP er altijd voor gepleit dat die Nij Begun-gelden niet ingezet worden voor reguliere taken. Hoe verhoudt zich dat tot deze zin?

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Klopt inderdaad. Deze zinsnede staat erin, want dan willen we nog wel steeds kijken naar de plus. Want ook daarin hebben we natuurlijk net zo goed ambities, want er moeten gewoon wel plannen liggen voor Nij Begun, wil je die met elkaar realiseren. Dus het gaat zeker niet om regulier beleid. Daar wil ik dus zeker verre van blijven.

Mevrouw BAKKER (SP): Maar kan GroenLinks dan benoemen welke onderdelen uit dit *'Mit mekoar'*-akkoord dan onder die middelen van Nij Begun moeten gaan vallen? Want het staat nu in dit akkoord, dus het heeft niks te maken met de extra plus van de Sociale en Economische Agenda.

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Kijk, het staat erin omdat je een aantal doelen hebt waarschijnlijk, bijvoorbeeld op sociaal gebied, die je met elkaar wilt halen. Dat is nog steeds wel een plus en daarom staat het zo benoemd. Dus het is niet vastgezet. Dat kan ik dus ook niet: zeggen dat we een stukje uit Nij Begun willen halen, want zo werkt het dus inderdaad ook niet. Dus nee, dat kan ik dan ook niet zo beantwoorden.

De VOORZITTER: Mevrouw Bakker, ten slotte.

Mevrouw BAKKER (SP): Voorzitter, dus wij kunnen erop vertrouwen dat de gedeputeerde van financiën ervoor waakt dat de Nij Begun-gelden niet aan reguliere taken worden besteed, maar echt voor die plus zijn?

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Ja, dat klopt.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Ja, we eindigen net in de interruptie met de inzet op kleine energieprojecten, dat dat de inzet is van GroenLinks. Maar GroenLinks heeft zich altijd uitgesproken voor versnelling van de energietransitie. Toch zien we hier in dit akkoord geen concrete doelen en zelfs die rem op wind op land. Waarom gaat GroenLinks hiermee akkoord en wat wordt de inzet bij de energietoepassingen om die wel hun ding te kunnen laten doen?

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Nou, volgens mij heb ik daar al wel iets over gezegd. We blijven natuurlijk achter het RES-bod met elkaar staan. Dat moet gewoon gehaald worden, daar zijn allemaal plannen al voor ingediend. En daar staan wij zeker achter, dus dat staat buiten kijf. Daarnaast om te kijken hoe we daar toch meer ruimte aan te geven, hebben we dus de kleine initiatieven nog meer voren getrokken. Dat stond er denk ik de vorige keer ook al in. Maar dat je daar op een andere manier weer mee aan de slag gaat, dat we hopelijk daarmee ook weer energietoepassingen meer ruimte kunnen geven. Maar dat hangt ook van de plannen af die dan natuurlijk komen.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Ja, is GroenLinks bereid om binnen deze coalitie ook nog een lans te breken voor de batterijen op land? Want netcongestie staat niet genoemd in het hele akkoord.

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Voorzitter, dat klopt niet helemaal. Netcongestie staat er wel in, maar dan bijvoorbeeld bij het stukje van bedrijven. Dat je dan echt gaat kijken naar energiehubs, omdat je een groot probleem hebt inderdaad met netcongestie. Dus dat is een van die dingen die we daarin willen meenemen en wat het echt van belang is, zodat je bij de grote bedrijven of bij bedrijvenclusters gaat kijken of ze dan ook voor een groot deel op hun eigen net kunnen gaan. Dat gebeurt natuurlijk ook al deels, maar dat je dat nog verder uitbreidt. Want dat is echt van belang voor onze netcongestie, want dat is een groot probleem. Daarbij is ook wel nog steeds genoemd de batterijopslag, die er in kleinschalige vorm ook net zo goed kan zijn bij zulke energiehubs.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Ja, ten slotte, voorzitter. Is GroenLinks van mening dat dit akkoord bijdraagt aan de versnelling van de energietransitie?

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Ik weet of het zozeer een versnelling is, maar het is wel zeker dat we een voortgang gaan vinden en dat het ook een doorgang vindt. Dat is denk ik zeer van belang.

Ik zit even te kijken. Volgens mij heb ik al bijna alles genoemd. Maar toch wil ik nog even één ding wel aanstippen. Ik weet niet hoe het met u zit, voorzitter. Het gaat u nog goed? Nou, fijn. Maar ik merk dat er ontzettend veel gebeurt in de wereld om ons heen. En ik had echt niet gedacht dat wij bij de aanstelling in 2019 überhaupt zo uitgebreid over defensie gingen hebben, maar ook dat we het nu in het akkoord hebben staan. Ik vind het eigenlijk aan de ene kant gek dat dat het gevoel is, maar aan de andere kant denk ik gewoon wel dat het nodig is. En dat we met elkaar echt gaan kijken dat we met een open houding het gesprek met Defensie aan moeten gaan over wat er nodig is en wat we aan hen kunnen leveren. Maar net zo goed dat wel de leefbaarheid in de provincie absoluut op orde blijft. Ja, dat wilde ik toch nog even benoemd hebben, omdat dat gewoon het onderbuikgevoel is bij meer mensen. Het is ook niet eens een onderbuikgevoel, je ziet het gewoon om je heen. Het is wel van belang en ik vind nog steeds een beetje gek als GroenLinks zo ineens over Defensie gaat praten. Maar ja, toch ben ik eigenlijk wel blij dat dat in het akkoord staat.

En verder heb ik volgens mij de meeste dingen al genoemd. Dus dan ben ik rond. Behalve dat ik dan natuurlijk nog even wil zeggen als afsluitend woord – anders is het ook zo'n dooddooener – dat we straks een provinciebestuur zijn van en voor alle inwoners. Wie je ook bent, waar je ook vandaan komt. Voor Ommelanders en voor Stadgers. Politiek moet verbinden. Alleen dan kunnen we ook het vertrouwen herstellen. Iedereen telt mee, iedereen is nodig, samen kan het *'mit mekoar'*.

De VOORZITTER: Ik dank u zeer. Volgens mij zijn we toe aan koffie en thee, dus ik stel voor dat we een kwartiertje schorsen.

[Schorsing]

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering. Dat betekent dat ik ernaar streef om het weer plenair te maken. Dat doe ik door de heer Geijtenbeek het woord te geven. Die zal het woord voeren namens de ChristenUnie. Luister aandachtig naar de heer Geijtenbeek.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Wat zal ik dan eens doen? Zal ik een vierde couplet toevoegen aan de zelvende woorden van mijn voorgangers? Of is het dan nu eindelijk tijd voor een kritische noot op deze dag? Nou, wie weet kan ik u wel beide geven.

Voorzitter, op de avond van 26 september verelde een wijs iemand mij het volgende. "Als deze samenwerking vanavond eindigt, is het nog maar de vraag of er over een half jaar iets voor terugkomt wat beter is." Een heel terechte opmerking, want dat wisten wij ook niet. De fractie van de ChristenUnie wist die avond wel dat wij geen onderdeel konden zijn van de samenwerking waar wij zelf, en de inwoners van Groningen, niet op konden vertrouwen. En daarom namen we onze verantwoordelijkheid om iets wat gewoon niet goed genoeg was, ook niet langer in stand te houden.

Dat was september, maar nu is het maart. Het voorjaar staat voor de deur. En over een week is het een half jaar verder. Laten we daarom eens stilstaan bij de vraag van toen. Is er een provinciebestuur voor teruggekomen dat beter is? En daarom begin ik bij de basis, voorzitter: betrouwbaar bestuur. In de afgelopen maanden is er heel veel over betrouwbaar bestuur gesproken. In onze visie is een betrouwbare overheid een overheid waar je van op aan kunt. Die doet wat zij zegt en zegt wat zij doet. De provincie is er namelijk niet voor onszelf, maar om dienstbaar te zijn aan alle inwoners, bedrijven en medeoverheden buiten dit provinciehuis.

In het akkoord kunnen we lezen dat er heel veel gesproken is over het onderlinge vertrouwen tussen deze partijen en dat was hard nodig ook. Maar betrouwbaar bestuur is voor ons wel meer dan weer samen vriendjes zijn. Betrouwbaar bestuur betekent ook een visie op wat Groningers van dit bestuur mogen verwachten. Is dit bestuur straks voorspelbaar? Respecteren jullie rechterlijke uitspraken en wetenschappelijke inzichten? Worden gewekte verwachtingen waargemaakt? Mijn fractie is blij met de onderlinge afspraken tussen de coalitiepartijen, maar wij willen heel graag weten wie jullie nou willen zijn voor Groningen. En wat mogen Groningers verwachten van een betrouwbare overheid? We hopen dat die visie er is, maar lezen die nog niet in het akkoord. Daarom zouden we graag van elk van deze partijen willen horen of ze in tweede termijn kunnen uitleggen wie jullie nou voor de Groningers zijn. Wat mogen zij verwachten van een betrouwbare overheid?

Voorzitter, dan ga ik verder met de inhoud van het Coalitieakkoord. Ik heb het oude en het nieuwe akkoord allebei maar even meegenomen en het valt meteen op dat achterin niet alleen de naam van de ChristenUnie is verdwenen, maar op de voorpagina ook meteen de twee kerken weg zijn. Dat vindt mijn fractie toch wel een beetje jammer. Maar daar is het grootste verschil ook meteen mee besproken.

Want als we naar de inhoud kijken, zien we dat de inhoudelijke verschillen met het oude akkoord minimaal zijn. We denken dat deze partijen daar heel wijs aan hebben gedaan. Zij hebben zich gerealiseerd dat zowel de tijd als het geld ontbreekt om nog wat heel anders te doen. En die grote overlap met het oude akkoord betekent ook dat wij over heel veel teksten ontzettend te spreken zijn. Teksten die wij in het vorige akkoord hebben laten opnemen, lezen we nu een-op-een terug. Mevrouw Stolk zei misschien wel dat het PvdA-verkiezingsprogramma er misschien niet helemaal in staat en mevrouw Siersema dat het GroenLinks-programma er niet helemaal in zit, maar de ChristenUnie is ontzettend tevreden – waarvoor onze dank.

Wij zijn blij met het in stand houden van het openbaar vervoer in de regio, de betaalbaarheid van het OV voor de mensen en scholieren. Aandacht voor erfgoed, vrijwilligersorganisaties, sporters met een beperking en voor de groene schoolpleinen doen deze partijen er zelfs nog een schepje bovenop.

We willen wel bijzondere aandacht vragen voor ons landelijke gebied en de agrarische sector. De visie en ambitie voor de agrarische sector is wat ons betreft wat mager beschreven. De PAS-melders, de nieuwe doelgroep door recente rechterlijke uitspraken, emissiereductiedoelstellingen voor boeren en de ruimte voor water en natuur zorgen voor heel veel uitdagingen. Veel mensen zitten in het nauw, privé of met een bedrijf. En welke hoop kunnen zij nou eigenlijk putten uit de plannen van dit provinciebestuur voor hun bedrijf?

De meeste teksten lijken goed, maar woorden zijn wel gratis. In dit huis hebben we altijd woorden in overvloed en ik nu ook. Maar we hebben geld tekort. Waar deze coalitie voor staat, weten we pas als er keuzes moeten worden gemaakt, hier in deze zaal of hierboven in de GS-kamer. In uw reactie, voorzitter, geeft u ook al aan dat in de concretisering zal blijken dat niet alles kan. Scoort deze coalitie dan op de aanplant van bomen, op het behoud van ons erfgoed? Misschien een tandje minder kunst en cultuur? Of gaat dan toch de provinciale belasting omhoog? We weten pas wat deze plannen waard zijn als het erop aankomt en besluiten moeten worden genomen. Want mooie afspraken is ook de fractie van de BBB al een keer eerder gelukt. Belangrijk is dat die afspraken nu worden nagekomen.

Voorzitter, heel veel dingen in het akkoord zijn voor mijn fractie misschien nogal makkelijker te accepteren dan voor de ondertekenaars zelf. Dan denk ik aan Vliegveld Eelde bijvoorbeeld. Er staan genoeg zaken in die voor de ondertekenende partijen heel erg moeilijk zijn. Deze vier partijen geven blijk van een politieke lenigheid die zichtbaar spierpijn oplevert. Maar misschien biedt het voor de Statenleden van de BBB en GroenLinks enige troost dat die spierpijn vanzelf minder wordt als je maar blijft oefenen in politieke lenigheid. En op een dag, als je dat vaker hebt gedaan, ben je net zo flexibel als de fractie van de PvdA.

Dan naar de mensen, want die moeten het uiteindelijk waarmaken. Vandaag treedt een bijna volledig vernieuwd College aan en we nemen ook afscheid van Johan Hamster. Dat is voor hem en nog veel meer voor onze provincie en de inwoners ontzettend jammer. Ambtelijk, bestuurlijk en politiek was het fijn om met Johan samen te kunnen werken. Zijn oprechtheid, zijn gedrevenheid, de manier waarop hij zich inzette voor verbinding, zal voor mijn fractie, maar voor het gehele huis een gemis zijn. In zijn afscheidsbrief schrijft Johan dat het een eer was om met en voor zijn geliefde Groningen te werken. En Johan, het is ook een eer om jou als gedeputeerde te hebben gehad.

Dan naar wat komen gaat. Wij zijn blij dat partijen uiteindelijk, met enige druk, besloten hebben om het herstel van Groningen in de handen van mevrouw Top te laten. Wij denken ook dat zij hiervoor de juiste persoon op de juiste plek is. En met de bestuurders die vandaag aantreden, hebben

de coalitiepartijen ook het advies van de verkenner om schoon schip te maken, opgevolgd. Dat was helemaal geen gemakkelijke weg, maar ze hebben het moeilijke besluit wel kunnen nemen.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Interruptie 4. Voorzitter, ik zou de heer Geijtenbeek iets willen vragen. Hij heeft warme woorden voor de heer Hamster. Maar er zijn ook nog andere gedeputeerden geweest: de heer Schmaal en de heer Emmens. Kunt u het ook opbrengen om aan hen ook warme woorden te wijden?

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Uiteraard kan dat, voorzitter. Wel opvallend dat de partijen voor mij daar met geen woord over gesproken hebben en u die vraag toen niet stelde. Maar zeker, wij zijn dankbaar voor wat andere bestuurders voor deze provincie hebben betekend, vanuit hun eigen klaar en met de lessen die we daaruit getrokken hebben. Maar uiteindelijk is het ambt, of je nou op die stoel zit of hier, een voorrecht en ook weleens een uitdaging. Ik denk dat we dat allemaal hebben kunnen zien.

In de voorgestelde samenstelling van het College zien we heel veel kwaliteiten. Geloof me, we zijn ontzettend blij met de voordracht van de heer Wenneger. We hebben hem de afgelopen jaren leren kennen als collega met kennis van zaken, die in staat is om te verbinden. En we hopen dat hij dat op het gebied van landbouw en natuur ook kan blijven doen. Heel veel andere kandidaten brengen ervaring mee, uit deze zaal of van de bestuurstafel. Gezamenlijk hebben jullie alle benodigde kwaliteiten voor een sterk College. E als jullie een team worden, worden die kwaliteiten ook jullie gezamenlijke kracht. Zonder team ben je maar zo sterk als de zwakste schakel. Maar voorzitter, dat team heeft ook een *captain* nodig die dat team mede vormt. En daar zien wij een belangrijke verantwoordelijkheid voor u weggelegd.

Voorzitter, ik kom terug op de vraag aan het begin: is dit bestuur nou beter dan een half jaar geleden? Nou, als dit provinciebestuur ook een betrouwbare overheid kan zijn buiten dit huis, als het de gemaakte afspraken nakomt en als team optrekt, zou het antwoord op uw vraag van toen best weleens 'ja' kunnen zijn. De totstandkoming van deze coalitie is namelijk een klein wonder en die zijn de wereld nog niet uit. Daar mogen jullie gewoon trots op zijn. Het is een tweede kans voor de fractie van de BBB om het grote kiezersvertrouwen van twee jaar geleden waar te maken en op zo'n tweede kans mag je heel zuinig zijn. De afgelopen anderhalf jaar hebben we allemaal heel veel lessen geleerd? Zullen we het dit keer beter doen? Dank u wel.

De heer BAKKER (Groninger Belang): En laat ik inderdaad ook beginnen om vooral het aftredende College nog hartelijk te bedanken voor de vele inspanningen die ze hebben geleverd. Laten we dat niet vergeten. Ik denk dat er veel bereikt is, er is ontzettend veel inzet geweest en daarvoor willen we vanaf hier hen ook bedanken. En niet alleen onze eigen gedeputeerde, Bram Schmaal, maar uiteraard willen we zeggen dat ook de anderen gewoon goed werk hebben geleverd. Dat hebben we denk ik de Staten ook wel laten blijken als Groninger Belang.

We bespreken vandaag het op het oude Hoofdlijnenakkoord gebaseerde nieuwe Coalitieakkoord, waarin het voorgenomen beleid voor de komende twee jaren wordt gepresenteerd. Een coalitie met een mix van partijen, die je hier misschien niet direct verwacht. Om de woorden van de verkenner te gebruiken: 'een verstandshuwelijk'. En daar hebben wij ervaring mee.

Wij herkennen in het huidige Coalitieakkoord veel elementen – het is al eerder gezegd – uit het Hoofdlijnenakkoord en we kunnen ons vinden in meerdere, daarin genoemde uitgangspunten als belang voor het Groninger landschap, planontwikkeling, het belang van Vliegveld Eelde, meer regionale inkoop om de regionale economie te stimuleren et cetera. Brede welvaart voor onze inwoners vinden wij belangrijk en daaraan dragen natuur en biodiversiteit zeker bij. Die zien wij ook weer terug in het Coalitieakkoord. Wij zien de waardering van onze inwoners voor bijvoorbeeld de dorpsommetjes in de aangelegde groenstroken bij de dorpen.

Energie is een eerste levensbehoefte en moet betaalbaar zijn voor alle inwoners en bedrijven. Naast betaalbaarheid moet de energieopwek, een mix van energievormen, ook voldoen aan veiligheid, betrouwbaarheid, compactheid en zomogelijk CO2-vrij zijn. We vinden ook dat de inwoners zoveel mogelijk invloed moeten hebben op hun leefomgeving en dat bij de inpassing van energieopwekprojecten zo veel mogelijk naar de inbreng van gemeenten wordt geluisterd. Hier komen we later nog op terug. Deze voorwaarden zien we deels terug in het Coalitieakkoord. Waterstof is een van de energiedragers die betaalbaar en voldoende beschikbaar moeten zijn. Om op dit punt het Coalitieakkoord aan te scherpen, dienen wij de volgende motie in.

De VOORZITTER: Dat is een motie die ingediend door Groninger Belang. De titel daarvan is 'Duurzaam mag niet duur zijn'. De motie heeft als volgnummer 235 en eindigt met het volgende verzoek aan het College van Gedeputeerde Staten:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 19 maart 2025,

Constaterende dat:

- het Coalitieakkoord spreekt over waterstof als versterkende factor voor de concurrentiepositie van onze Groninger industrie en werkgelegenheid;
- een KWh groene waterstof op dit moment drie tot zes keer duurder is dan gas;
- er nog onvoldoende zicht is op de beschikbaarheid en de omvang van de productie van waterstofgas;

Overwegende dat:

- groene waterstof voorlopig alleen beschikbaar zal komen voor grootverbruikers c.q. de industrie;
- bedrijven alleen kunnen concurreren als ze gebruik kunnen maken van betaalbare en beschikbare energie;
- deze bedrijven van het grootste belang zijn voor de economie en werkgelegenheid van de provincie Groningen;

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten om:

- alle huidige en toekomstige initiatieven voor de ontwikkeling van waterstof te toetsen op hun bijdrage aan de betaalbaarheid en beschikbaarheid voor de industrie c.q. de grootverbruiker;
- alleen die initiatieven te ondersteunen die aantoonbaar een significante bijdrage leveren aan de betaalbaarheid en beschikbaarheid van energie voor de industrie c.q. de grootverbruikers;

En gaan over tot de orde van de dag.'

Deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Over de tekst van de toekomstbestendige energiemix hebben wij nog wel een vraag. Eigenlijk is die vraag aan een van de fractievoorzitters al gesteld, maar nu even aan de hele coalitie. We kunnen lezen dat in de toekomstbestendige energiemix geen enkele energievorm wordt uitgesloten, onder voorwaarde dat in die energievorm blijvende voordelen zitten voor onze inwoners zoals werkgelegenheid. Dat lijkt een heel lage drempel. Voldoet een kernenergiecentrale in de Eemshaven wat de coalitie betreft dan aan deze voorwaarde?

Zoals hier al opgemerkt, vinden wij als Groninger Belang het belangrijk dat gemeenten een belangrijke stem krijgen in wat in de omgeving aan plannen wordt ontwikkeld. Wij vinden dat de gemeente als bestuurslaag dicht bij onze inwoners staat en beter weet wat hun wensen en verwachtingen zijn. Concreet betekent dit dat wij als provincie in overleg moeten gaan met gemeenten om te faciliteren dat gemeenten uitvoering kunnen geven aan hun eigen omgevingsvisie. We zullen bij de behandeling van de Omgevingswet en de onderliggende dossiers, daar waar van toepassing, komen met voorstellen en moties die dit mogelijk maken.

Wonen is voor Groninger Belang ook een belangrijk onderwerp. Wij willen dat de gemeenten de ruimte krijgen om te bouwen, waarbij de provincie de gemeenten zo veel mogelijk moet faciliteren om hun woningbouwambities waar te maken. We zouden voorts nog willen wijzen op de mogelijkheden van tijdelijke woningbouw, die voordelen met zich meebrengt in het vergunningstraject en kosten, beide in het belang van beschikbaarheid van betaalbare woningen. In het Coalitieakkoord wordt ook gekeken naar de mogelijkheid om aan de randen van kleine dorpen in het buitengebied woningbouw te realiseren, zonder hiermee het buitengebied aan te tasten. Onze vraag hierbij is: hoe wordt dit precies bedoeld? Het lijkt wat tegenstrijdig als er in het buitengebied, meestal op grijze gronden, wordt gebouwd. Kan de coalitie dit toelichten? Wij zouden als Groninger Belang hier nog een suggestie bij willen doen en wel om te onderzoeken of het werken met een 'woninguitbreidingsladder', een optie analoog aan de Zonneladder, om het buitengebied toch zo veel mogelijk te ontzien.

Mobiliteit is ook van groot belang voor onze inwoners. Naast betaalbaar openbaar vervoer moet ook de auto betaalbaar zijn en blijven. Zeker in kleine dorpen kunnen inwoners niet zonder. Daarom willen wij als Groninger Belang verdergaan dan de coalitie, die het tarief van de opcenten wil bevriezen. Wij willen voorstellen de extra inkomsten van de opcenten, die onder andere gaan komen omdat de elektrische auto's nu ook motorrijtuigenbelasting moeten gaan betalen, besteed worden aan het verlagen van het tarief van de opcenten. En daartoe dienen wij deze motie in met een aantal andere partijen dat onze voorzitter ongetwijfeld zal gaan opnoemen.

De VOORZITTER: Ja, dat denk ik wel. Let op, dit zijn ze: Groninger Belang, de PVV, de Partij voor het Noorden en Forum voor Democratie. De titel van de motie is 'Auto is geen melkkoe'. De motie heeft als volgnummer 236 en eindigt met het volgende verzoek aan het College van Gedeputeerde Staten:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 19 maart 2025,
Constaterende dat:

- het Coalitieakkoord uitgaat van het bevriezen van het tarief van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting;
- de provincie Groningen nog steeds een van de duurste provincie is om auto te rijden;
- er bij de provincie meer geld aan opcenten gaat binnenkomen door onder andere het geleidelijk betrekken van elektrische auto's in de motorrijtuigenbelasting;

Overwegende dat:

- voor veel van onze inwoners autorijden te duur is;
- veel van onze inwoners voor een goede bereikbaarheid niet zonder auto kunnen;

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten om:

- de extra opbrengsten van de opcenten te gebruiken voor het verlagen van het tarief van de opcenten;
- bij het bepalen van de extra opbrengsten van de opcenten uit te gaan van de feitelijke opbrengsten van de opcenten in de Jaarrekening van 2024;

En gaan over tot de orde van de dag.'

Deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Met betrekking tot de mijnbouw hebben wij nog een vraag. Wat betreft mijnbouw wordt in het Coalitieakkoord terecht opgemerkt dat bij nieuwe activiteiten in de ondergrond de veiligheid voor onze inwoners moet zijn gegarandeerd. Maar hierbij wordt niet verwezen naar een rol voor het SodM, dat nu ook de mentale gezondheid meeneemt in zijn adviezen. Is dit een bewuste keuze?

Groningen is en blijft een landbouwprovincie wat Groninger Belang betreft. Daarom vinden we dat de PAS-melders zo goed mogelijk geholpen moeten worden daar waar het kan. Om dit punt extra aan te scherpen in het Coalitieakkoord, dienen wij de volgende motie in met wederom een aantal andere partijen.

De VOORZITTER: Die partijen zijn, naast Groninger Belang: de PVV, de Partij voor het Noorden, het CDA en Forum voor Democratie. De titel van de motie is 'Geen eigen schuld, dikke bult (geen handhaving PAS-melders na 1 juli 2025)'. De motie heeft als volgnummer 237 en eindigt met het volgende verzoek aan het College van Gedeputeerde Staten:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 19 maart 2025,
Constaterende dat:

- PAS-melders nog steeds niet gelegaliseerd zijn;
- op dit moment PAS-melders gedoogd kunnen worden onder de voorwaarde dat provincies compenserende maatregelen nemen;

Overwegende dat:

- de nieuwe wet van minister Wiersma, die voorziet in de mogelijkheid tot legalisatie, een negatief advies van de Raad van State heeft gekregen op onder andere de juridische houdbaarheid bij het gedogen van PAS-melders na 1 juli 2025;
- op dit moment nog niet bekend is wanneer en met welk succes de wet door de Tweede Kamer respectievelijke Eerste Kamer zal worden behandeld;
- er op 1 juli dus een grote kans is op een verdere verzwakking van de positie van diezelfde PAS-melders;

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten om:

- alle mogelijkheden te onderzoeken en te benutten om, na het verstrijken van de wettelijke gedoogtermijn op 2 juli 2025, niet tot handhaving van illegale PAS-melders over te hoeven gaan, in het geval er geen nieuwe wet aangenomen is;
- hierover de Staten tijdig en volledig te informeren;

En gaan over tot de orde van de dag.'

Deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer SMELT (BBB): Op zich een sympathieke motie. Maar wij hebben nog wel een vraag daarbij. Wij konden terugvinden dat op 15 januari door gedeputeerde Emmens is toegezegd dat de provincies niet gaan handhaven op de PAS-melders. Hoe kijkt Groninger Belang daartegenaan?

De heer BAKKER (Groninger Belang): Nou, ik denk dat waar deze motie toe oproept, is: kijk gewoon binnen de wettelijke kaders wat er mogelijk is. Dus probeer dat op te halen, want wij vinden dat die PAS-melders geholpen moeten worden. Kijk, het niet-handhaven? Ik ben bang dat er op gegeven

ogenblik ook iemand zal zijn die naar de rechter stapt en zegt: 'U zult niet gaan handhaven.' Dus eigenlijk is dit een oproep: ga naar Den Haag, zoek mogelijkheden om die PAS-melders te helpen. Want anders zijn we dus bang dat het niet-handhaven getorpedeerd gaat worden.

De heer SMELT (BBB): Is Groninger Belang het dan met mij eens dat daar eigenlijk heel hard aan gewerkt wordt in Den Haag? En is dit niet vooruitlopen op de troepen door iets te roepen, terwijl daar aan Haagse kant al heel hard aan gewerkt? Ik weet dat onze minister daar écht wel voor bezig is en haar blik hierop gericht heeft. Is dit niet vooruitlopend daarop? Hoe kijkt u daartegenaan?

De heer BAKKER (Groninger Belang): Ik denk dat het nooit kwaad kan om het nog eens extra te benadrukken. Dat doen we met gas ook tenslotte steeds weer: steeds weer benadrukken dat we erbovenop moeten blijven zitten, wil je wat bereiken. Dus het is eigenlijk een extra oproep: doe er wat aan. Of zie het als een steun in de rug.

Bij het punt bereikbaarheid zouden wij nog willen inbrengen dat wat Groninger Belang ook nog zou moeten worden gepleit voor het doortrekken van de spoorverbinding naar het Zernikecomplex, naar wij weten ook een wens van Arriva zelf, en naar Airport Eelde.

Ik zou willen besluiten met een vraag. De coalitie is mede gevallen over de vraag wat nieuwe projecten zijn. Nou, dat is ook al eerder aan de orde geweest. Want we zien geen ruimte voor nieuwe grootschalige zonneparken en ook wij hebben de vraag: wat is de definitie van 'nieuw'? Daar hebben wij al wel een idee over, dus als in tweede termijn de coalitiepartijen niet zeggen: dit is onze definitie, dan hebben wij nog een definitie in de achterzak.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Voorzitter, zo lang kan mijn fractie niet wachten. Want de laatste keer dat de fractie van Groninger Belang niet dezelfde definitie van wat nieuw is. Dus ik hoor heel graag wat volgens de fractie van Groninger Belang een nieuw plan voor een wind- of zonnepark is.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Ik houd hem toch maar even in de achterzak, want ik vind dat eerst de coalitie die mogelijkheid moet hebben. We hebben gevraagd: wat is nu uw nieuwe definitie? Ja, wij waren het er toen niet helemaal over eens wat nieuw was. Maar wat vinden de huidige partijen nu wat nieuw is? En dan gaan we eens even kijken wat wij daarvan vinden en of dat wat ons betreft duidelijk is.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Ja, dat is heel goed, dan kan de fractie van Groninger Belang daar nog iets langer over spreken – en twijfelen misschien.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Ik hoorde geen vraag meer en ik was eigenlijk klaar met de behandeling van de eerste termijn.

Mevrouw BRILSTRA (VVD): Groningen is een provincie met een unieke identiteit. Weidse landschappen, karakteristieke dorpen en een rijk erfgoed dat generaties lang bewaard is gebleven, vormen de kern van wie wij zijn. Het is onze verantwoordelijkheid om deze identiteit te beschermen en te koesteren, terwijl we tegelijkertijd zorgen voor een toekomst waarin Groningen economisch sterk en leefbaar blijft. Het akkoord '*Mit mekoar*' laat zien dat deze balans mogelijk is. We investeren in onze infrastructuur, economie en energie, terwijl we ook aandacht hebben voor natuur, erfgoed en behoud van onze leefomgeving. Onze provincie is meer dan alleen een bestuursseenheid, het is de plek waar mensen wonen, werken en samenleven.

Daarom zetten we ons in op het beschermen van het Groninger landschap zonder onnodige beperkingen voor ondernemers en boeren. We maken bewust de keuzes in ons natuurbeleid en zorgen ervoor dat de ruimtelijke kwaliteit behouden blijft. Erfgoed speelt een rol in dit akkoord. Groningen blijft een uniek historisch karakter houden met Middeleeuwse kerken, karakteristieke boerderijen en oude wierdendorpen. Dit akkoord zorgt ervoor dat monumentale panden en historische dorpsgezichten worden beschermd en toegankelijk blijven. Daarnaast wordt er geïnvesteerd in behoud en restauratie van cultureel erfgoed, zodat de geschiedenis van Groningen zichtbaar blijft voor de toekomstige generaties. Kleine kernen en dorpen blijven aantrekkelijk en leefbaar door gerichte investeringen in dorpscentra en plattelandsontwikkeling.

Een sterke provincie begint bij een goede bereikbaarheid. Mobiliteit en infrastructuur zijn essentieel voor onze economie en de leefbaarheid van onze regio. De VVD heeft zich daarom hard gemaakt voor concrete verbeteringen op dat gebied. Er wordt geïnvesteerd in de verbetering tussen Winsum en Onderdendam. Daarnaast wordt de Westelijke Ringweg verdiept, een belangrijke stap om

de verkeersdruk in de stad Groningen te verlichten en de leefbaarheid voor omwonenden te verbeteren. Ook Groningen Airport Eelde blijft behouden en krijgt de kans om zich verder te ontwikkelen als innovatieve hub voor duurzaam vliegen. Daarnaast zorgen we niet alleen voor een sterke regionale economie, maar versterken we ook de continuïteit van Noord-Nederland.

De VVD heeft zich ingezet voor investeringen in de Eemshaven en Delfzijl, zodat deze havens zich verder kunnen ontwikkelen als motoren van de industrie, logistiek en energie.

De heer VAN KESTEREN (PVV): We zijn op de helft: interruptie 5.

Voorzitter, mevrouw Brilstra heeft het erover dat de Westelijke Ring wordt verdiept. Nu hebben we net de Zuidelijke Ring ook verdiept en de kandidaat-gedeputeerde Dekker heeft er een groot aandeel in gehad dat die verdiept zou worden, maar wat de provincie wel een heel grote financiële scheur in de broek heeft opgeleverd. Vreest de VVD niet dat met deze kandidaat-gedeputeerde, die de portemonnee van de provincie beheert, de tekorten straks ook weer in het kwadraat worden, waar de provincie straks verantwoordelijk voor is? Dat zou toch de VVD ook zorgen moeten baren. Of zie ik dat verkeerd?

Mevrouw BRILSTRA (VVD): Wij gaan niet over de kandidaten van GroenLinks en wij gaan ervan uit dat zij zich houden aan wat er in het akkoord is opgeschreven. Wij kijken naar de middelen die wij hebben en dat de plannen passen in de middelen die beschikbaar zijn. En wij vertrouwen dat de kandidaat-gedeputeerde Dekker zich daar ook aan zal houden.

Mevrouw TEN HOEVE (PvdD): Hoe denkt de VVD over de eventuele komst van een kerncentrale in Groningen?

Mevrouw BRILSTRA (VVD): Ik geloof dat de mening van de VVD daarover duidelijk is en ook wat daarover in het akkoord is opgenomen. Daar zal de VVD zich aan houden.

De heer DE WIT (CDA): Volgens mij staat dat helemaal niet duidelijk in het akkoord. Maar goed, daar kom ik in mijn eigen bijdrage nog wel even op terug, want anders ben ik mijn vraag gelijk weer kwijt, voorzitter.

Ik wilde het over iets anders hebben. Ik wilde beginnen over bereikbaarheid, want daar had mevrouw Brilstra het net over. Ik heb gezien dat de VVD daar een gedeputeerde op gaat leveren, als daarvoor gestemd wordt – en daar gaan we natuurlijk van uit. Maar in het akkoord staat ook dat we eerst de Nedersaksenlijn gaan aanleggen en daarna aan de slag gaan met de Lelylijn. Nou, ik kan me toch van de VVD niet voorstellen dat ze beide niet tegelijkertijd wil. Klopt dat?

Mevrouw BRILSTRA (VVD): Het liefst wil je natuurlijk alles tegelijkertijd, maar je kunt niet alles tegelijkertijd doen. Dus we gaan het in deze volgorde doen.

De heer DE WIT (CDA): Ja, dat is teleurstellend. Maar zoals ik eerder al aangaf: de enige die daar blij mee zal zijn, is de staatssecretaris. Want die kan het geld aan iets anders gaan uitgeven.

Maar goed, dan gaan we van het spoor naar de auto, naar de motorrijtuigenbelasting. Daar heeft de beoogde coalitiepartner GroenLinks over gezegd dat daar misschien nog wel over onderhandeld kan gaan worden straks. Hoe staat de 'vroem-vroem'-partij, de VVD, daarin?

Mevrouw BRILSTRA (VVD): Nou ja, wij vinden het natuurlijk fijn dat de opcenten bevroren zijn en wij gaan ervan uit dat GroenLinks zich daaraan gaat houden dat dat zo blijft.

De VOORZITTER: De heer De Wit, ten slotte.

De heer DE WIT (CDA): Ja, voorzitter, dat is een ontzettend geruststellende gedachte dat de VVD dat gaat doen.

Dan heb ik nog één slotvraag. Die gaat over budget, gaat over het flexibel budget. Die vraag stelde ik ook net al aan een andere coalitiepartner: dat de intentie is om dat te verlagen van 2 miljoen naar 500.000 euro per jaar. Tegelijkertijd wordt er gesproken over meer samenwerking met elkaar in deze zaal, coalitie en oppositie. Is de VVD bereid om erover na te denken om, in plaats van 2 miljoen naar de vijf ton te gaan, ergens in het midden uit te komen en dan te kiezen voor 1 miljoen per jaar?

Mevrouw BRILSTRA (VVD): Nou, hier is in de onderhandelingen ook naar gekeken samen met de ambtenaren. Daaruit is gebleken dat die 2 miljoen nooit wordt opgemaakt en dat vijf ton in dit geval

een reëel bedrag is om uit te geven. Daarnaast sluit ik mij aan bij de antwoorden die al eerder over deze vraag zijn gegeven.

De heer DE WIT (CDA): Ja, voorzitter, ik had al drie vragen gehad. Maar dit stelt me toch een beetje teleur.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): De heer Geijtenbeek maakt zich een beetje zorgen dat als zijn werkgever er ooit achterkomt dat hij niet zijn hele salaris overmaakt, hij dan de maand erna wat minder krijgt. Maar laten we hopen dat hij er gewoon niet achterkomt.

We gaan ook weer even naar pagina 35. Want mevrouw Brilstra zegt: 'In het akkoord staat duidelijk wat over een kerncentrale is afgesproken.' Nou, kan zij mij vertellen wat erover is afgesproken?

Mevrouw BRILSTRA (VVD): Er is afgesproken in het akkoord dat wij gaan kijken naar de brede energiemix en dat wij geen uitsluitingen doen. En dat er ook is afgesproken – dat is ook de motie die toen is aangenomen – dat er wordt gekeken naar de mogelijkheden van kernenergie. Maar wij vinden ook dat hier op dit moment gewoon is afgesproken dat er geen kerncentrale zal komen. En daar houden wij ons ook aan.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Oké, dus als er in de tekst staat '*Wij sluiten op voorhand geen opties uit.*', dan is een kerncentrale in Groningen ook niet uitgesloten?

Mevrouw BRILSTRA (VVD): Er wordt onderzocht welke mogelijkheden qua energie mogelijk zijn en in dat onderzoek wordt kernenergie ook opgenomen.

De VOORZITTER: De heer Geijtenbeek, ten slotte.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Ja, voorzitter, dat is een woordenkunstje. Ik heb helemaal niet over kernenergie, ik heb nu al twee keer gevraagd: is er nou een kerncentrale in Groningen uitgesloten? GroenLinks zegt 'ja' en met dit akkoord is dat ook gebeurd. En ik wil gewoon weten van de VVD: is met dit akkoord uitgesloten dat het komende provinciebestuur zich gaat inzetten van de komst van een kerncentrale in de provincie Groningen?

Mevrouw BRILSTRA (VVD): Om het zo hard neer te zetten, daar ga ik daar echt even in de tweede termijn op terugkomen. Het spijt me dat ik daar geen ander antwoord op heb, maar ik ben zelf niet bij de onderhandelingen aanwezig geweest. Dat weet iedereen hier en dat moet ik even navragen wat er nou precies is gezegd daarover.

De heer GEIJTENBEEK (D66): Nou, dank u wel.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Ik ben nog even de teleurstelling over de Lelylijn samen met de Nedersaksenlijn aan het verwerken.

Maar ik wil het nu eventjes hebben over dat de VVD ook de ondernemerspartij is. Er staat vier keer in het akkoord 'ondernemer', vaak in combinatie met agrariërs. En wij hebben de basisbanen: daar heb ik ook al een opmerking over gemaakt bij een interruptie. Kan de VVD uitleggen of dit nu een koerswijziging is dat de ondernemer en het MKB hier niet echt duidelijk in genoemd staan en houden we nog wel rekening houden met ondernemers en het vestigingsklimaat?

Mevrouw BRILSTRA (VVD): Voor zover wij het vinden, is er natuurlijk altijd plek voor een ondernemer. Ik vind ook dat dat genoeg wordt genoemd in het akkoord. Dus ik ben het niet helemaal met D66 eens. En nee, daar is geen koerswijziging binnen de VVD over.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Nou, het is fijn dat er geen koerswijziging is en dat er nog volop ruimte is voor het MKB en voor andere bedrijven.

Hoe ziet de VVD haar belofte aan ondernemers in de regio dan terug in dit akkoord, als we het hebben over economische groei en de infrastructuur?

Mevrouw BRILSTRA (VVD): Nou, als mevrouw Benjamins even had gewacht, dan ging mijn volgende zin in mijn woordvoering daarover. Dus wij hebben geregeld dat er minder regeldruk gaat komen voor ondernemers, dat er snellere vergunningen kunnen worden afgegeven. Dat er dus betere

vestigingsvoorwaarden zijn voor een aantrekkelijk Groningen voor bedrijven en dat er genoeg innovatie en werkgelegenheid zullen komen in Groningen. Ik hoop dat dat voor mevrouw Benjamins geruststellend is.

De VOORZITTER: Mevrouw Benjamins, ten slotte.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Ja, zeker is het vanuit deze liberale kant geruststellend.

Dan wel een vraag nog even. Accepteert de VVD hiermee dat brede welvaart in dit akkoord voorrang lijkt te krijgen boven de klassieke groei en investeringen, zoals ik gewend ben van de VVD?

Mevrouw BRILSTRA (VVD): Ja, volgens mij is al vaker aangekaart dat het in een akkoord en een coalitie geven en nemen is en dat wij ook water bij de wijn hebben moeten doen op een aantal punten.

Mevrouw BAKKER (SP): Ja, voorzitter, ik zou graag over drie dingen een vraag willen stellen. Over dualisme en vrijheid, over dorpsmolens en over de Oostpolder.

Ik heb deze vraag natuurlijk aan de BBB gesteld over de vrije ruimte voor de Staten. Een van de belangrijke punten bij het vorige coalitieakkoord vanuit de VVD was ook dat dat dualisme en die vrijheid van de Staten van belang was. Maar nu is daar in onze ogen wel op ingeleverd. Dus ik ben heel erg benieuwd hoe de VVD daartegenaan kijkt.

Mevrouw BRILSTRA (VVD): In de optiek van de VVD is daar niet op ingeleverd. Ik zal zometeen ook in mijn betoog nog verder ingaan op wat wij vinden wat goed bestuur is en wat wij vinden dat we in dit akkoord daarover zouden moeten meegeven. Dus ik denk dat er genoeg ruimte nog steeds is voor dualisme, ook in dit akkoord en deze coalitie.

Mevrouw BAKKER (SP): Dan iets over het Paard van Troje. Want zo noemde namelijk de heer Bennema de dorpsmolens bij een vorig debat dat we hadden over een akkoord. Hij was namelijk heel erg bang dat dorpsmolens voor een soort hagelslag van windmolens zouden zorgen in de provincie. Dus ik had wel gedacht dat daar wel een aanscherping op zou zijn gekomen in dit akkoord. Maar ik zie dat niet terug. Dus wat is daar misgegaan?

Mevrouw BRILSTRA (VVD): Nou, ik zit even naar meneer Bennema te kijken en die zit heel hard te knikken dat dat wél is opgenomen in het akkoord. Dus ik ga ervan uit dat dat twee keer zelfs het geval is, zie ik? Twee? Tweede termijn. O, dan moet ik daar in de tweede termijn op terugkomen. Sorry! Neemt mevrouw Bakker daar genoeg mee?

De VOORZITTER: De lange arm van de heer Bennema is voelbaar. Ja.

Mevrouw BRILSTRA (VVD): Ja, daar gaat het dualisme al, denk ik.

De VOORZITTER: Gelukkig is de heer Bennema nog Statenlid. Mevrouw Bakker.

Mevrouw BAKKER (SP): Nee, ik neem zeker genoeg met een antwoord in de tweede termijn, want ik wil graag een antwoord en niet een vaag antwoord. Dus daar ben ik benieuwd naar, want ik zie dat niet terug.

Dan iets over de Oostpolder. Er is natuurlijk nogal een heel traject opgestart met de inwoners in de Oostpolder en daar is ook een aantal beloftes al gedaan vanuit de provincie richting de inwoners. Wij zijn heel erg benieuwd: gaat de VVD daar verder gewoon invulling aan geven of gaat zij een andere koers varen rondom de Oostpolder?

Mevrouw BRILSTRA (VVD): Het is niet de bedoeling van de VVD om dan een andere koers te gaan varen.

Mevrouw REININK (Volt): Wij zien in het akkoord frictie tussen de economische en duurzame doelen en we zijn benieuwd hoe jullie gaan voorkomen dat deze spanningen leiden tot stilstand in plaats van daadkrachtig en vooruitstrevend beleid.

Mevrouw BRILSTRA (VVD): Wij zien die spanning niet, wij gaan ervan uit dat dat gewoon samen hand-in-hand gaat.

Mevrouw REININK (Volt): Oké. We zien ook in het akkoord staan dat het tekort aan vrijwilligers een probleem is. Dat zien we zelf ook. Alleen, er wordt slechts gesproken over het 'aanmoedigen' van vrijwilligersorganisaties. Maar welke structurele maatregelen worden dan genomen om deze organisaties te ondersteunen?

Mevrouw BRILSTRA (VVD): Nou, ook daar zal ik op terugkomen in de tweede termijn. Want ook daar heb ik zo niet direct een antwoord op.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Ja, misschien dat dit ook wat te detaillistisch wordt. Dan snap ik dat helemaal. Maar we gaan nog even over de Oostpolder verder – dat u het alvast weet. Er staat nu: *'Er wordt nu ingezet op bedrijven die een blijvende bijdrage leveren aan de ecologie van het gebied.'* Dan denk ik: oké, dit is nu een extra voorwaarde. Maar werpt het dan niet een extra drempel op? En ja, wat betekent dat eigenlijk? Wat moet ik dan eigenlijk als bedrijf doen om daaraan te voldoen?

Mevrouw BRILSTRA (VVD): Ook deze vraag is wel heel gedetailleerd en daar zal ik even op terug moeten komen. Ja, sorry dat ik geen beter antwoord heb.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Nee, alle begrip. Ik heb er ook een keer zo gestaan, dus ik snap dit.

Maar goed, dan nog even een vraag over de warmtenetten. Daar wordt op ingezet bij energie. Maar die blijken in de praktijk ontzettend duur voor onze inwoners. Dus wat denkt de coalitie dat de provincie kan gaan doen om die energieprijzen betaalbaar te houden voor die inwoners?

Mevrouw BRILSTRA (VVD): Nou, ook daar zal ik op terug moeten komen. Want daar heb ik zo geen antwoord op, meneer Bakker, over de warmtenetten en het betaalbaar houden van de energieprijzen van onze inwoners.

De VOORZITTER: De heer Bakker, ten slotte.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Ten slotte. Het nieuwe College ziet ook mogelijkheden voor de buitendijkse uitbreiding van land middels aanslibbing – dat komt me ergens bekend voor. Maar hoe verhoudt zich eigenlijk dat tot de Werelderfgoed-status van de Waddenzee? Want dat is om daar wellicht aan recreatie en zilte landbouw te gaan doen.

Mevrouw BRILSTRA (VVD): Zoals iedereen weet, is dit dus altijd al een stokpaardje geweest van de VVD. De VVD is dan ook heel erg blij dat dit opgenomen is in het akkoord. En dit is ook nagekeken en dit is niet in strijd met het Werelderfgoed-verhaal.

Dit akkoord biedt ondernemers de ruimte om te groeien en creëert nieuwe kansen voor inwoners. Door slim te investeren in werk en groei, zorgen we voor een provincie waarin iedereen de kans krijgt om vooruit te komen.

Voorzitter, een financieel gezonde provincie is een stabiele provincie. De VVD staat voor een verantwoord financieel beleid zonder lastenverhoging en met een sluitende Begroting. We hebben in dit akkoord vastgelegd dat de opcenten op de motorrijtuigenbelasting bevroren blijven, zodat de inwoners niet onnodig meer belasting hoeven te betalen.

Dan ga ik nog wat zeggen over goed bestuur. Goed bestuur is de basis van vertrouwen in de overheid. Inwoners en ondernemers moeten erop kunnen rekenen dat de provincie daadkrachtig, transparant en voorspelbaar handelt. Na het uiteenvallen van de vorige coalitie was het essentieel om niet alleen naar de inhoud te kijken, maar ook naar de bestuurscultuur. Samenwerking komt tot uiting door regelmatige overleggen tussen fractievoorzitters en gedeputeerden en politiek bedrijven voor het overbruggen van verschillen en het nemen van besluiten met respect voor de minderheid. Met deze aanpak volgen we de adviezen van de verkenner Peter den Oudsten door verantwoordelijkheid te nemen. Voor een stabiel en daadkrachtig bestuur zetten we met *'Mit mekoar'* niet alleen een koers uit voor de provincie, maar ook voor een bestuur dat betrouwbaar en effectief is.

Mevrouw BAKKER (SP): Voorzitter, ik weet niet of u vroeger *'Goede tijden, slechte tijden'* keek, maar bij ons thuis was dat vaste prik. De afgelopen periode deed mij een beetje denken aan het zwarte gat van zomervakantie, wanneer onze favoriete soap een zomerstop had. In het debat van december noemde ik alles wat zich afspeelde rondom het vallen van de coalitie een soap. Wat in maart 2023 begon als een sprookje voor de BBB, was een soap geworden. En om het soapgevoel te bevestigen,

hadden we dus zelfs een echte zomerstop de afgelopen maanden. De *cliffhanger* was dat we wisten dat vier partijen met elkaar in een spreekwoordelijk hok gingen, maar wat zich verder in dat hok echt afspeelde, dat was een zwart beeld.

Als *'Goede tijden, slechte tijden'* dan na de zomervakantie weer ging beginnen, had je eerst altijd even een weekje opfrisafleveringen. Want wat was er ook allemaal weer gebeurd? Dat heb ik de afgelopen dagen bij deze provinciesoap ook maar eens even gedaan. Even wat dingen teruglezen, terugkijken en dat gaf interessante, soms door mijzelf vergeten informatie. Ik heb er ook al in het debat met de BBB aandacht aan gegeven, maar de BBB gaf bijvoorbeeld in een eerder debat aan dat ze zich zouden inzetten om het standpunt dat zij hebben, meer ruimte voor debat en vrijheid voor andere partijen te behouden bij een nieuw akkoord. Het feit dat die financiële ruimte voor de Staten behoorlijk is ingeperkt, staat wat ons betreft hier haaks op. Maar waar ligt dan nu die vrije ruimte? Want daar hebben we nu nog steeds helemaal geen antwoord op gekregen. En waar niet? Welke afspraken hebben de coalitiepartijen hierover gemaakt? Dan weten wij namelijk als oppositie ook waar we extra tijd en energie in kunnen stoppen of waar de rijen sowieso gesloten zijn. Dan hoeven we er ook geen tijd in te stoppen.

Er is ook geschetst door de formerende partijen in dat debat van december dat de input vanuit de gehele Staten zou worden opgehaald voor het nieuwe akkoord. Ik weet het niet, misschien hebben jullie alleen de SP vergeten te vragen, maar wij hebben in ieder geval geen input kunnen leveren.

Tijdens die 'zomerstop' van deze soap waren de partijen vooral met elkaar bezig. En, voorzitter, laten we hopen dat dit heeft geleid tot een stevig, strijdbaar en aanvullend aan elkaar team. Een team dat in volle vaart deze provincie gaat besturen en wij als Staten erbij in positie worden gezet, zodat we met elkaar de beste besluiten kunnen nemen voor onze inwoners. Want daar heeft Groningen meer dan recht op.

We zijn ontzettend blij dat deze coalitie ervoor heeft gekozen dat Susan Top kan aanblijven. Dat er zesde gedeputeerde bijkomt, daarover is de SP niet te spreken, tenzij iedereen wat salaris heeft ingeleverd. Want, voorzitter, deze Statenperiode kost de Groninger veel geld, namelijk extra wachtgeld voor vertrekkende gedeputeerden en nu ook nog een zesde gedeputeerde erbij.

Dan *'Mit mekoar'*, het nieuwe akkoord van deze coalitie. Ik zal een paar zaken aangeven die onze fractie opvielen. Voorzitter, ik wil beginnen met het buitendijkse cadeautje aan de heer Bennema. Wat mijn fractie betreft is dit wel een erg spannend cadeautje. Er kan namelijk ruimte komen voor zilte landbouw, maar ook voor natuur en toerisme. Maar voor je het weet, bouwt de VVD een tweede Eemshaven buitendijks.

Dan Defensie. Het voelt een beetje alsof Groningen in de uitverkoop wordt gegooid. Want wat zijn dan precies die 'positieve ontwikkelingen'? Als Defensie de Nedersaksenlijn en de Lelylijn gaat betalen, kunnen ze dan gewoon doen wat ze willen in Groningen?

Dan wonen. De SP zal de komende periode met voorstellen komen over wonen. Landelijk hebben het Grote Woonplan gelanceerd: we willen 1 miljoen goede, gezonde en betaalbare huurwoningen erbij. De SP wil wonen zonder winst: échte volkshuisvesting. Het streven naar minimaal 30 procent sociale huur is wat ons betreft niet ambitieus genoeg. We zien graag dat deze provincie inzet op minstens 40 procent sociale huurwoningen.

Dan een voor ons als SP zeer belangrijk onderwerp in deze provincie, mijnbouw. Het is voor niemand nieuw dat de SP geen enkele nieuwe mijnbouwactiviteiten in onze provincie en wil dat de huidige mijnbouwactiviteiten afgebouwd worden en stoppen. Ook willen we geen opslag van allerlei stoffen in de bodem. Gewoon geen gerommel meer in de Groningse bodem. Het oprichten van een compensatiefonds voor het gebied waar zoutwinning speelt, mag dan ook geen vrijbriefje worden voor de bedrijven om door te gaan met hun schadelijke activiteiten. En de inzet van de provincie moet wat ons betreft zijn: stoppen met het winnen van zout.

We zagen – ik zei het al – rondom gaswinning, een andere mijnbouwactiviteit in de Waddenzee, een goede, duidelijke boodschap in het akkoord, namelijk tegenstander en een volledig verbod. Wat mij betreft een miljoen hartjes. Maar dat zagen we dus niet terug bij die kleine gasvelden. Daar zagen we geen stevige stellingname, daar zagen we interpretatieruimte. En daarom vinden we het volgende echt noodzakelijk: ik heb samen met het CDA en D66 en met steun van vele andere fracties een motie opgesteld, omdat we willen dat dat echt bijgesteld wordt.

De VOORZITTER: Op deze motie staan de logo's van de SP, het CDA, D66, Groninger Belang, de Partij voor de Dieren, Volt, de Partij voor het Noorden en de ChristenUnie. De titel van de motie is 'Geen enkele ruimte voor gaswinning in Groningen'. De motie heeft als volgnummer 238 en eindigt met het volgende verzoek aan de nieuwe coalitie en het College van Gedeputeerde Staten: 'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 19 maart 2025, Constateerend dat:

- in het Coalitieakkoord '*Mit mekoar 2025-2027*' onder het kopje 'Gaswinning kleine velden' (blz. 29) staat geschreven:
 - '*Wij zullen het Rijk blijven vertellen wat hier speelt als het Rijk besluiten neemt over deze kleine velden.*';
 - '*(...) de winning in de kleine velden zo snel mogelijk als kan moet stoppen*';

Overwegende dat:

- de betekenis van de woorden '*zo snel als kan*' ruimte biedt voor interpretatie;
- '*blijven vertellen*' niet voldoende duidelijk maakt dat er actief gepleit wordt voor beëindiging van de gaswinning uit alle kleine velden;
- het van belang is om continu een duidelijk en standvastig signaal af te blijven geven aan Den Haag: dat Groningen genoeg heeft geleverd en er gestopt dient te worden met het winnen van al het gas in Groningen;

Verzoeken de nieuwe coalitie (BBB, PvdA, GroenLinks en VVD) en het nieuwe College van Gedeputeerde Staten om:

- expliciet te bevestigen dat de woorden '*zo snel als kan*' in het Coalitieakkoord concreet betekenen dat ook de gaswinning in alle kleine velden in Groningen beëindigd wordt;
- actief, voortdurend en in de openbaarheid kenbaar te maken aan de verantwoordelijke minister, het kabinet en de Tweede Kamer dat de provincie het niet onacceptabel vindt dat huidige vergunningen worden verlengd of dat er nieuwe vergunningen voor gaswinning in Groningen worden afgegeven;
- tegen kabinetsbesluiten die afwijken van bovengenoemde, alle kansen te benutten om dit tegen te gaan;
- het standpunt nadrukkelijk en continu uit te dragen in openbare communicatie, zodat duidelijk is dat Groningen definitief klaar is met gaswinning;

En gaan over tot de orde van de dag.'

Deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw BAKKER (SP): Als het echt zoiets is wat meerdere partijen hier vanuit de coalitie hebben aangegeven, dat die zin betekent 'stoppen', dan gaan we ervan uit dat deze motie helemaal gesteund wordt door de coalitie.

Maar voordat ik mogelijk te grimmig word, ten slotte nog een paar positieve dingen. Want wat ons positief stemt, is dat er duidelijk in het akkoord staat opgenomen dat deze coalitie het belangrijk vindt dat de ODG, de Omgevingsdienst Groningen, een robuuste instelling is die niet de capaciteit heeft om haar werk goed uit te voeren. We verheugen ons dan ook op het plan en de beschikbare financiële middelen om dit te gaan realiseren.

Ook met een positieve houding tegenover de ambities voor een nieuw Kardingse is onze fractie tevreden. Al hopen we wel dat wanneer er toch geen gedegen plan vanuit de gemeente komt, het provinciebestuur wel stappen gaat zetten om een volwaardige ijsbaan in onze provincie te behouden.

De liefde voor ons landschap: wij hebben dat al meerdere keren gehoord. De unieke elementen die Groningen heeft en het feit dat we daar zuinig op moeten zijn, ademt dit akkoord goed uit. We hopen als SP-fractie dat de hoeders-van-het-landschapsgevoel van deze coalitie zich ook uit in de hoeders van de inwoners van Groningen. Dus blijf strijdbaar, blijf een volksvertegenwoordiger in goede en slechte tijden en plak vooral niet aan het pluche.

Mevrouw BENJAMINS (D66): GroenLinks had het al over hergebruik. Nou, gisteren was het de Dag van de Recycling en vandaag is het heel passend. Want we bespreken een akkoord dat sterk lijkt op het vorige. Misschien iets groener, wat recyclen ook doet, dankzij GroenLinks. Maar zeker niet vooruitstrevend: de verschillen zijn minimaal. Beide akkoorden kiezen voor behoud en kleine stapjes in plaats van echte vooruitgang.

Verkenner Den Oudsten adviseerde duidelijke afspraken te maken, maar die zien wij in ieder geval niet terug. Wij vragen ons serieus af: ligt de volgende valkuil al op de loer? Levert dit daadwerkelijk een stabiel bestuur op?

D66 pleit, zoals altijd in deze zaal, voor meer ambitie. Niet wachten op wat Den Haag doet, maar zelf keuzes maken. Dus hebben we nu al twee jaar stilgestaan en het afgelopen halfjaar was er natuurlijk een extra stilstand. We hebben nu nog één serieuze Begroting te gaan voordat we opnieuw naar de stembus gaan. Stilstaan is wat ons betreft geen optie.

Als eerste willen we toch ook even de energietransitie benoemen als een gemiste kans. Dit akkoord noemt brede welvaart en klimaat, maar blijft wat ons betreft vaag op essentiële punten. Zo lezen we over CO2-reductie, waterstof, innovatie en participatie van inwoners in duurzame projecten. Maar tegelijkertijd worden grootschalige wind- en zonne-energie uitgesloten. Dit betekent dat de

meest serieuze projecten van de kaart verdwijnen die juist een grote rol spelen in de toekomstige energiemix. Symbolisch is de keuze voor een afbeelding van EAZ-windmolens in het akkoord, terwijl dit bedrijf juist failliet is gegaan en na een doorstart niet langer een Gronings bedrijf is. Hoe kunnen we een betrouwbare partner zijn voor bedrijven die zich hier willen vestigen en richtinggeven voor de toekomst? En wat blijft er over van de Groninger energiecoöperaties? Kleinschalige initiatieven zoals zon op dak zijn prima, maar onvoldoende om de energietransitie daadwerkelijk te versnellen. Wat ons betreft toch bestuurlijk zwak. Participatie wordt genoemd, maar juist de projecten die impact maken, worden onmogelijk gemaakt.

D66 wil wel doorpakken. De netcongestie wordt ook niet genoemd. Tenminste, enigszins wel, maar niet genoeg wat ons betreft. Waarom wordt hier niet duidelijk op ingezet? Welke keuzes worden er nu gemaakt voor het stroomnet? Het nieuwe Coalitieakkoord wacht weer af op nog een onderzoek, terwijl juist nu actie nodig is. Wat zijn de kaders? Waar denkt de coalitie aan? Wij lezen stilstand. Het akkoord is een compromis waarbij de VVD én de BBB landschapsbescherming afdwingen, terwijl GroenLinks meewerkt aan het stilzetten van ontwikkelingen van zon en wind, waar ze landelijk voor pleiten. Wat ons betreft niet logisch. Wie participatie belangrijk vindt, moet ruimte bieden voor echte projecten zoals Noordbroek of inzetten op de Groninger Energiekoepel: grote gezamenlijke projecten moeten we steunen.

Dan de tegengestelde belangen van het nieuwe College. Wat ons betreft moeten we zorgen dat we koploper worden in de energietransitie en waterstof, maar we missen in dit akkoord de ambitie om het te realiseren. Wanneer gaat Groningen daadwerkelijk een stap vooruitzetten zonder te wachten op Den Haag? Daarbij is het opvallend dat de beoogd gedeputeerde, die eerder duurzame energie als te duur bestempelde, pleitte voor een kerncentrale en tegen een windpark stemde. Hoe krijgen we de garantie dat hij zich volledig inzet voor de energiedoelen van de provincie en wat wij als Staten hier eerder hebben afgesproken? De BBB stemde, zoals u allen bekend, tegen Eemshaven-West, een project waar GroenLinks zich jarenlang hard voor had gemaakt. En juist de BBB krijgt energie in haar portefeuille. Dat is geen logisch compromis, maar een draai van precies 164 dagen.

Tevens zien wij een gemiste kans op ruimtelijke ordening en economie. Net als in 'Veur mekoar' blijft de visie op ruimtelijke ordening beperkt tot behoud. Geen ambitieuze strategie voor woningbouw bij OV-knooppunten of duurzame bedrijventerreinen. Op economisch vlak kiest het College voor de bekende havens, industrie en bereikbaarheid. Er is wel tekst over brede welvaart, maar de concrete actie ontbreekt. Daarbij zijn onopgelost de infrastructurele problemen en hoe kunnen wij dat vergeten in deze Staten? Het woord 'bruggen' komt er niet in voor. Kent u de bruggen nog? We benadrukken hier wel de scheepvaartverbindingen, maar waar is de aandacht voor de fietsers en de voetgangers. Bruggen zoals de Paddepoelsterbrug blijven onopgelost. Inwoners moeten nog steeds omfietsen, terwijl we hier wel fietsgebruik en toerisme willen stimuleren. Waar blijven de concrete keuzes?

Oké, voorzitter, ook iets positiefs: de portefeuille digitale transformatie. Daar zijn wij erg blij mee. Maar ja, het blijft toch wel gissen in dit akkoord wat de nieuwe coalitie hier echt mee wil.

Tot slot. Voorzitter, op pagina 42 lezen wij: *'We staan voor een maatschappij waar je kunt zijn wie je bent, ongeacht beperking of achtergrond. We ondersteunen het bestrijden van discriminatie en uitsluiting binnen de Groninger samenleving. Onze provincie streeft naar een sociale en inclusieve aanpak die iedereen ziet voor wie hij of zij daadwerkelijk is als mens.'* Dit biedt D66 hoop. Wij verwachten dan ook dat ons voorstel bij de Algemene Beschouwingen om regenboogambassadeurs aan te stellen in de provincie, omarmd gaat worden door de gehele coalitie.

Toch zien we nog die zorgwekkende trend van polarisatie, zowel in het debat als in de samenleving. Beleid dat inclusief zou moeten zijn, wordt te vaak gepresenteerd als een strijd tussen groepen. Juist een provinciebestuur moet boven deze verdeeldheid staan en verbindend optreden. Inclusie mag geen loze belofte zijn, maar moet verankerd zijn in concreet beleid. En laten wij hier met elkaar het goede voorbeeld gaan geven. Groningen verdient wat D66 betreft meer ambitie en D66 zal dit College constructief gaan volgen. Waar goede keuzes worden gemaakt, zullen we ze steunen. Waar de belangen van de inwoners niet goed worden behartigd, spreken we ons uit. De uitdaging blijft groot en we roepen het College op, niet stil te blijven staan. Want dit alles in het hele akkoord voelt nog steeds broos. Groningen verdient geen herhaling van 'Veur mekoar', Groningen verdient een stabiliteit in deze onzekere tijden.

Mevrouw TEN HOEVE (PvdD): Voorzitter, allereerst onze welgemeende felicitaties aan de partijen en personen die de vorming van het nieuwe College mogelijk hebben gemaakt. Ook wij prijzen ons gelukkig – nou ja, 'ook' – wij prijzen ons gelukkig dat onze provincie eindelijk weer over een bestuur beschikt dat wordt gesteund door de meerderheid in de Staten. Ik wil van deze gelegenheid gebruikmaken om speciaal het woord te richten aan GroenLinks. Die wacht misschien wel de

zwaarste taak in het College, want daar is de taak neergelegd om te streven naar een leefomgeving die zo schoon en gezond mogelijk is voor mens, flora en fauna. De coalitiepartijen verwoordden dat zelf ook glashelder in het *'Mit mekoar'*-akkoord.

Daarin valt ook te lezen dat het College voor die gewenste omgevingskwaliteit intensief wil samenwerken met de Omgevingsdienst Groningen. Daarbij wensen wij de coalitie oprecht veel succes toe. Want u erft helaas een Omgevingsdienst met een zwaar verouderd vergunningsbestand en een tekort van 15 miljoen euro voor de komende drie jaar: ga er maar aan staan! De Omgevingsdienst zou de aangewezen instantie moeten zijn om samenwerking rond de omgevingskwaliteit. Met de juiste middelen zouden er mooie samenwerkingen kunnen opbloeien tussen bedrijven en provincie. Daarom dienen wij niet nu, maar bij nader inzien later, een motie in getiteld 'Transparantie oude vuilvrachten', waarin we de nieren van de coalitie willen proeven ten aanzien van openbaarheid c.q. transparantie van onderzoek en bestuur en een soepel functionerende Omgevingsdienst.

We delen ook nog een bijzondere observatie: *'Mit mekoar'* blinkt uit in vaagtaal. Bijvoorbeeld bij de dekking van de Begroting. Daarover wordt geschreven: *'Tegelijk willen we in structurele zin kijken naar waar het wellicht wat minder kan.'* O, dat vinden we tenenkrommend vaagtaal! Want wat gaat bezuinigd worden? Wanneer? En waarop? En wie gaat daarnaar kijken? Over een serieus onderwerp als bezuinigingen kan een College echt niet zo vrijblijvend formuleren. Misschien kan hier in de tweede termijn op ingegaan worden.

De coalitie stelt verder: *'Voor de wolf volgen wij landelijke wetgeving.'* Betekent dit dat de Landelijke Aanpak Wolven vanaf nu leidend is? Graag horen we van de coalitie wat dit in de praktijk gaat betekenen, nu we onze schapen en koeien moeten beschermen, maar ook goed en dierwaardig met de wolf willen omgaan. Er zijn genoeg alternatieven van speciaal afgerichte honden tot beschermende wolfwerende omheiningen. Ecologen staan te trappelen om als vrijwilliger te helpen bij het plaatsen van dergelijke omheiningen. Waar wachten we op? Wat doet het College en vooral ook wanneer?

De Partij voor de Dieren wil de komende tijd constructief samenwerken en het College op zijn merites beoordelen. Waar het gaat om dierenwelzijn, vergunningverlening, toezicht en handhaving op milieuschade, natuurherstel, gaswinning, de komst van een kerncentrale et cetera, blijven we het College wel, zoals u van ons gewend bent, kritisch volgen en onze idealen uitdragen. Dank u wel, iedereen, voor de aandacht en oprecht succes gewenst, College, met de uitvoering van uw taken.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Voorzitter, de eerste reactie van kandidaat-gedeputeerde Dekker, toen zij voor het nieuwe provinciebestuur werd gevraagd, was: 'Ammenooitniet!' *'Mit Mekoar'*? Ammenooitniet! Van het oude College naar een nieuw College is een hele verandering. Van *'Tegen mekoar'* naar *'Mit mekoar'*. Van elkaar afhouden naar elkaar vasthouden. De kandidaat-gedeputeerden, voorzitter, willen een hecht team gaan vormen waar een goede relatie *'mit mekoar'* afhangt van de koers die moet worden gevolgd. De voorgenomen verbindende rol van de VVD, zoals de kandidaat-gedeputeerde van de VVD aankondigde, zal afhangen van in welke mate deze partij zich zal gaan verbinden met de groenrode thema's die dit College met grote zekerheid zal omarmen. 'Hoeders van elkaar belang', voorzitter, wat ook nog werd genoemd, zal in dit provinciebestuur in de praktijk neerkomen op 'hoeders van het groenrode belang', zo is onze inschatting.

Voorzitter, de PVV heeft grote zorgen over de concrete uitvoering van *'Mit mekoar'*. Zal dat neerkomen op: *'mit mekoar'* de energietransitie erdoor drukken? *'Mit mekoar'* de inwoners van het gas afhaken? *'Mit mekoar'* alles elektrisch maken? *'Mit mekoar'* alle inwoners en bedrijven opzadelen met een torenhoge energierekening? *'Mit mekoar'* alles en iedereen uit de auto jagen? *'Mit mekoar'* de gangbare landbouw en visserij saneren en de biologische landbouw introduceren? *'Mit mekoar'* op termijn Groningen Airport Eelde sluiten? *'Mit mekoar'* alle bedrijvigheid die niet groen is, tegenwerken dan wel opheffen?

Voorzitter, de kandidaat-gedeputeerde van de PvdA vond dat de gedeputeerden in het aanstaande College beter op elkaar moeten passen en elkaar moeten vasthouden. De PVV-fractie verwacht dat 'oppassen' betekent dat alle gedeputeerden in de GroenLinks-PvdA-passen blijven lopen. En wordt met 'elkaar vasthouden' bedoeld dat met name de gedeputeerden van de PvdA en GroenLinks vast blijven houden aan de programma's van deze partijen? Is dat de wijze van op elkaar passen en elkaar vasthouden? Als dat zo is, voorzitter: ammenooitniet!

Het vorige College wilde meer dualisme, meer ruimte voor de oppositie en we zagen dat die oppositie van binnenuit steeds meer ruimte voor zich ging opeisen, met als hoogtepunt dat met name de zogenaamde groene en knalrode oppositie – zowel in het vorige College als in het nieuwe provinciebestuur – een bepalende rol is gaan opeisen. Alle seinen staan inmiddels op groen. Waar de PVV voor vreest, is realiteit geworden: meer ruimte voor dualisme en meer ruimte voor de oppositie zullen met dit nieuwe College onder druk komen te staan, zo vreest de PVV. Het oude liedje,

voorzitter, met teksten van GroenLinks-PvdA, aangevuld met een achtergrondkoortje van meezingende plucheplakkers. Ondanks de vele zetels van de BBB zullen, zo vreest de PVV, PvdA en GroenLinks het beleid in hoge mate gaan bepalen en domineren, zo is onze inschatting. Met een bewezen ervaren GroenLinks-*hardliner* als kandidaat-gedeputeerde is die vrees namelijk zeer aannemelijk. Blijft er ruimte voor dualisme? En voor oppositie? Ammenooitniet!

Al bij het aantreden van het vorige College werd de BBB-gedeputeerde een aantal retweets verweten waarvan een deel van de oppositie vond dat dergelijk twittergedrag de benoeming en het functioneren van deze gedeputeerde discutabel werd geacht. Er werd zelfs een ingelast rondetafelgesprek – zo u wilt een ‘indringend gesprek’ – met deze kandidaat-gedeputeerde voor uitgeschreven. De retweets werden in Provinciale Staten ‘controversieel’, ‘eenzijdig’, ‘*fake news*’, ‘complotdenken’, ‘geen goed gedrag’ en zelfs ‘schadelijk voor de rechtsstaat’ genoemd. Er werd zelfs klimaat- en stikstofontkenning bespeurd. En voor alle ophef voor deze retweets nam deze gedeputeerde afstand en maakte zelfs excuses. Maar zijn uiteindelijke vertrek bleek helaas onafwendbaar. Het elkaar vasthouden als een team bleek onmogelijk te zijn.

Ook nu, voorzitter, staat een kandidaat-gedeputeerde in de startblokken om in teamverband – en ik zeg dat heel nadrukkelijk: om in teamverband – aan haar interimklus te beginnen. Deze kandidaat-gedeputeerde heeft gezegd dat zij anders politiek bedrijft dan de BBB. Zij komt op voor het GroenLinks-geluid en vindt de subsidie voor Groningen Airport Eelde, waar de BBB voor zorgde, ‘een dingetje’ en dat zij die situatie naar eigen zeggen ‘helaas heeft moeten slikken’. Ook noemde zij als wethouder het eerste kabinet-Rutte, met onder andere de VVD in de gelederen en met gedoogsteun van de PVV, ‘Bruin I’. En zij sprak uit dat als de VVD deel zou uitmaken van het college van B&W in Groningen, zij die samenwerking per direct zou stoppen.

De VOORZITTER: Ik zie dat er een punt van orde moet worden gemaakt door mevrouw Bakker.

Mevrouw BAKKER (SP): Ja, voorzitter, ik vind dat de heer Van Kesteren wel heel erg op de persoon speelt en daar wou ik toch een punt van orde van maken. Dus misschien kan hij iets breder zijn verhaal houden dan het allemaal op één persoon te richten.

De VOORZITTER: Wat mij betreft had dit een interruptie kunnen zijn. Want ik hoorde geen dingen bij de heer Van Kesteren, waarvan ik vind als voorzitter dat ik ze niet kan toelaten. De heer Van Kesteren.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, dit is heel cruciaal, want een College van Gedeputeerde Staten moet samenwerken met een kabinet waar de VVD en ook de PVV deel van uitmaken. Dat is toch wel ‘een dingetje’.

Respecteert deze kandidaat-gedeputeerde straks wellicht de asielwetten van minister Faber, als deze door de Eerste Kamer zijn aangenomen? En blijft deze kandidaat-gedeputeerde vasthouden aan haar voornemen om met betrekking tot de energietransitie met het College naar een soort doorzettingmacht te streven, waar zij als voorzitter van de G40 voor pleitte en waarvoor zij in de gemeenteraad van Assen tegen een motie van wantrouwen aanliep? De PVV ziet graag een openhartige en transparante reflectie op deze dilemma’s tegemoet.

Is er aanleiding nu voor een rondetafelgesprek – zo u wilt een ‘indringend gesprek’ – waarin afstand genomen kan worden en/of excuses kunnen worden gemaakt? Of geldt hier ook: ‘ammenooitniet’? Kortom, voorzitter, een kandidaat-gedeputeerde over wie de PVV-fractie zich grote zorgen maakt en van wie wij ons afvragen of het dualisme de belangen van de gangbare agrarische sector, de visserij, de bedrijvigheid en de inwoners – ‘wat hebben de Groningers eraan?’ was het uitgangspunt van het vorige College – nog worden gediend met een College, dat wellicht geheel andere prioriteiten stelt die haaks staan op wat de inwoners willen. En hierin staat de PVV niet alleen, voorzitter. Want een enquête van RTV Noord, in Lopend Vuur, wees uit dat ongeveer driekwart van de deelnemers geen vertrouwen heeft in het nieuwe provinciebestuur. Hebben de Groningers vertrouwen in dit nieuwe provinciebestuur? Ammenooitniet!

Tot slot, voorzitter, krijgt deze GroenLinks-kandidaat-gedeputeerde de beschikking over de portemonnee van de provincie. Ook daarover maakte de PVV zich grote zorgen: over mogelijk *bigspender*gedrag van het geld van onze inwoners. Hoge kosten zijn er gemaakt in de gemeente Groningen om de tram te realiseren. En de aanzienlijke financiële overschrijdingen van het doordrukken van de verdiepte ligging bij de Ring-Zuid door de gemeente Groningen, met als verantwoordelijk wethouder Dekker in het toenmalige gemeentebestuur – en dan met name haar mislukte pogingen – en ook met name de financiële consequenties voor de provincie Groningen liggen de PVV nog vers in het geheugen. De vraag die wij dan ook hebben: kan het College aangeven op

welke wijze mogelijk *bigspender*gedrag – wellicht met aanzienlijke financiële consequenties voor onze inwoners, namelijk lastenverhoging – de komende twee jaar zal worden voorkomen? Is de portefeuille financiën de komende twee jaar in veilige handen? De PVV vindt: ‘ammenooitniet’! Tot zover in eerste termijn.

De VOORZITTER: Ik ben bang dat het wel bij die eerste termijn blijft, want de spreektijd is op.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Jammer! Maar ik heb nog een stemverklaring.

De VOORZITTER: Ja, ik begrijp uw teleurstelling. Ik geef het woord aan de heer De Wit en die spreekt namens het CDA.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Voorzitter, ik heb begrepen dat de lunch klaarstaat. Ik moet zeggen: als die er niet snel inkomt, komt er hier ook weinig meer in. Is het ook een idee om even te lunchen? Want er moeten nog zeker drie sprekers komen.

De VOORZITTER: Als er een fysieke noodsituatie ontstaat, dan moet ik met u meebewegen, geloof ik.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Dat is het geval.

De VOORZITTER: Ik zie u ook knikken, dus dat is het geval. Zullen we een half uurtje schorsen voor de lunch? Ja.

[Schorsing]

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering. Nadat we een groot deel van de eerste termijn van de Staten hebben gehad, waren we toe aan de woordvoering namens het CDA en die wordt verzorgd door de heer De Wit

De heer DE WIT (CDA): Allereerst willen wij als CDA onze grote waardering uitspreken voor de scheidende gedeputeerden. Ook na de val de vorige coalitie zijn zij doorgegaan met hun werk voor Groningen en dat getuigt van een groot verantwoordelijkheidsbesef voor onze provincie. Ze zijn hier nu niet, maar we zullen daar op een ander moment ook persoonlijk en uitvoeriger voor bedanken.

Voorzitter, dan naar het onderwerp van vandaag, het nieuwe Coalitieakkoord. Dit akkoord komt tot stand in een tijd waarin Groningen voor grote uitdagingen staat. Wat je op dat moment wilt, is rust in een coalitie tussen partijen die in grote mate dezelfde koers willen varen. Maar de werkelijkheid is soms weerbarstiger. En hoewel het soms spannend is, kan het ook nieuwe kansen opleveren. In de geschiedenis van onze provincie hebben we vaak genoeg gezien dat vooruitgang niet alleen een rechte lijn volgt en dat in moeilijke tijden af en toe ook mooie dingen kunnen ontstaan, zelfs als je ze niet verwacht.

Voorzitter, een treffend natuurverschijnsel dat dat weerspiegelt, is ijshaar. Ijshaar ontstaat uit dood hout onder invloed van specifieke schimmels, vocht en een temperatuur net onder het vriespunt. In plaats van simpelweg te bevriezen, groeit er een prachtige fragiele structuur van haarfijne ijsdraden. En dat gebeurt alleen als de omstandigheden goed zijn. Hoewel we de schimmels liever buiten het provinciehuis houden, zien wij in de symboliek van dit natuurverschijnsel ook mogelijkheden voor ontwikkeling en perspectief voor Groningen. We kunnen niet wachten op de perfecte omstandigheden, maar moeten proactief de voorwaarden scheppen waaronder groei mogelijk is. Dat betekent een stabiel en goed bestuur, een constructieve samenwerking tussen PS en GS en een realistisch programma dat antwoorden biedt op de grote vraagstukken uit onze provincie. Als we daarin slagen, kunnen we net als ijshaar iets unieks tot stand brengen in onze provincie.

Voorzitter, in de brief van de formateurs wordt er gesproken over een gedeelde visie op goed bestuur. Maar deze visie wordt nergens expliciet beschreven en in de beantwoording van de beoogde coalitiepartijen horen we daar wel wat over terug, maar in onze ogen toch wel heel erg weinig. En wij vragen de coalitiepartijen om daar in de tweede termijn wel iets meer over te zeggen. Want het is essentieel om ervoor te zorgen dat we straks ook buiten dit huis gezien worden als een betrouwbaar bestuur.

Voorzitter, dan ga ik over naar de inhoud, waar we het eindelijk weer over kunnen hebben met elkaar. Ik begin met datacenters. Het akkoord stelt dat er geen ruimte is voor grootschalige datacenters, maar in de Economische Agenda die binnenkort op de agenda staat, staat wel dat er

ruimte moet zijn om ambities op het gebied van data en kunstmatige intelligentie vorm te geven. En daar zijn ook datacenters voor nodig. Dus wij zijn benieuwd hoe de coalitie daartegenaan kijkt.

Dan wonen. Ik heb al een aantal partijen gevraagd hoe ze tegen het woondossier aankijken. Het is heel goed dat er veel over genoemd wordt, maar wij vragen echt van de coalitie, vooral van de provincie, om zij aan zij te gaan staan met de gemeenten. De opgave is heel groot. Ook hier zegt de Economische Agenda weer: *'We willen talent behouden en talent aantrekken van buitenaf.'* We hebben nu al een gigantisch woningtekort, dus daar ligt zo'n grote opgave dat we niet alleen kunnen zeggen de gemeenten zijn verantwoordelijk en de provincie ondersteunt.

Voorzitter, dan de landbouw. In het stuk staat: *'PAS-melders verdienen steun om gelegaliseerd te worden.'* Ja, voorzitter, dat klinkt in onze ogen veel te slap. Wat gaat het College straks concreet doen om PAS-melders te ondersteunen? Wij staan niet voor niks onder de motie van Groninger Belang om meer te doen. En op dezelfde pagina staat: *'Er wordt gestreefd naar het realiseren van alle doelen van de zeven deelgebieden binnen de TLG, de Transitie Landelijk Gebied.'* Maar de kosten daarvan kennen we ook: 3,3 miljard. Wij vinden het gevaarlijk om dat op deze manier op te schrijven, want je creëert verwachtingen waarbij je bij voorbaat al weet dat je ze niet volledig kunt waarmaken. Hoe staat de nieuwe coalitie hierin?

Dan bereikbaarheid. Wij zijn ontzettend blij dat de Westelijke Ringweg, de N33, de Nedersaksenlijn en andere verbindingen zijn opgenomen in dit akkoord. Dat is een compliment waard. Echter, het akkoord stelt dat bij de spoorverbindingen de Lelylijn pas na de Nedersaksenlijn aan de beurt is. En we hebben van de beoogde coalitiepartijen gehoord dat het dus echt de bedoeling is om dat na de Nedersaksenlijn te doen. Ik zei het net al, maar ik herhaal het: er is maar één iemand die hier blij mee is, want dat is de staatssecretaris. Want die kan dan zeggen: mooi, dan doen we de Nedersaksenlijn en de Lelylijn schuiven we op de lange baan. Wat het CDA betreft is dat echt onbestaanbaar en we moeten voor beide verbindingen tegelijkertijd knokken. Daar is ook een motie over ingediend aan het begin van deze periode: motie 31, die heeft ook een meerderheid gehaald. Dus wij hopen dat deze motie gewoon uitgevoerd wordt.

Dan de gaswinning uit kleine velden. In het akkoord staat dat we daar *'zo snel als mogelijk mee moeten stoppen'*. 'Zo snel als mogelijk' in het gasdossier hebben we te vaak gehoord en heeft veel te vaak geleid tot leveringszekerheid op één en veiligheid op twee. Als we érgens een duidelijk signaal moet worden afgegeven dat we per direct moeten stoppen met gaswinning, is het hier in dit huis. Wij roepen de partijen dan ook op om de motie van de SP, die mede namens ons is opgesteld, te ondersteunen.

Dan wind- en zonneparken, het onderwerp waarop de vorige coalitie is gevallen. Er staat in het akkoord dat er geen ruimte is voor grootschalige zonne- en windparken, maar er wordt vrijwel niks gezegd over projecten die al in de pijplijn zitten. Wanneer zeggen we: we stoppen daarmee? Wanneer zeggen we: we gaan ermee door? Wij hopen echt dat als we energie gaan behandelen, daar een klip en klaar antwoord op is. Want wat we niet willen, is dat we hier straks weer een coalitiecrisis hebben omdat er aan de voorkant geen duidelijke afspraken zijn gemaakt. Dat gunnen wij de beoogde coalitie absoluut niet.

Dan kernenergie. Daarvan wordt gerefereerd aan de CDA-motie 118: dat stemde ons heel positief. Dat we onderzoek doen naar energiemiddelen, maar dat we tegelijkertijd een kerncentrale in de provincie Groningen uitsluiten. En verhipt, als je de volgende zin leest, zie je staan: 'Maar we gaan niks uitsluiten. Alles staat open.' Nou, voorzitter, wij gaan er gewoon van uit dat motie 118 in zijn geheel wordt uitgevoerd. Kortom: geen kerncentrale in de provincie Groningen.

Dan sport. We zijn ontzettend blij dat er een positieve grondhouding is tegenover Kardinges. Dat stemt ons positief, complimenten daarvoor. Daarnaast willen wij weten of er in de rest van de Statenperiode voldoende geld beschikbaar blijft voor sport, inclusief voor mensen met een beperking die graag willen sporten.

Dan de motorrijtuigenbelasting. Wij zijn heel blij met wat daarover is opgeschreven in het akkoord. Wij schrokken van de opmerking die net door GroenLinks werd gemaakt bij RTV Noord dat er weer over onderhandeld gaat worden. Wij hopen dat het een *slip of the tongue* was en wij hopen nog meer dat de coalitiepartijen elkaar in de toekomst niet meer gaan verrassen met dergelijke uitspraken.

Voorzitter, dan het flexibel budget. We hebben net een taxatie gehad bij de beoogde coalitiepartijen dat zij op dit moment nog niks voelen voor het ophogen van het budget dat van 2 miljoen naar vijf ton is gegaan. Wij hopen dat in aanloop naar het opstellen van de Perspectiefnota – en dan kijk ik ook met een schuin oog alvast naar de beoogd gedeputeerde financiën op de tribune – er toch ergens gekeken wordt, samen met de ambtelijke organisatie, om minimaal een miljoen aan flexibel budget beschikbaar te hebben, zodat wij ook als Staten gezamenlijk, coalitie en oppositie, met mooie voorstellen kunnen komen.

Dan nog één vraag. Er staat dat niet-uitgegeven middelen niet worden meegenomen naar volgende jaren, 'tenzij...'. Maar wat zijn die uitzonderingen dan? Daar wordt helemaal niks over gezegd. Hoe wordt dat straks bewaakt?

En dan, voorzitter, tot slot. Terug naar de symboliek van het ijschaar waar ik mee begon. Wanneer alle omstandigheden goed zijn, kan iets unieks ontstaan. Dat geldt voor de natuur, maar dat geldt ook voor het restant van deze Statenperiode. Wij zien een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het creëren van die omstandigheden. Als CDA zullen we ons constructief en kritisch op de inhoud blijven inzetten om Groningen te laten groeien op een manier die past bij onze inwoners. Wij wensen het aanstaande College daar veel succes en wijsheid bij en verheugen ons de komende periode op de gezamenlijke samenwerking.

De VOORZITTER: Ik begon al waarschuwend te kijken, want u zit heel licht in de blessuretijd. Dus ik zet u op nul nu.

Voor de volgende bijdrage kijk ik naar de fractie van Volt, vertegenwoordigd zoals altijd door mevrouw Reinink.

Mevrouw REININK (Volt): Allereerst feliciteert de Volt-fractie de coalitiepartijen met het bereiken van een akkoord. Gezien de complexe onderhandelingen is dat op zich al een prestatie, maar Volt is kritisch. Dit akkoord straalt stilstand uit. Waar is de vooruitgang en de daadkracht waar onze provincie naar verlangt? Volt ziet nauwelijks verschil met het vorige Hoofdlijnenakkoord. Sterker nog, het vorige akkoord gaf meer duiding dan dit. Het akkoord staat in de ogen van Volt vol met tegenstrijdigheden. Meermaals zien we een duidelijk standpunt van de BBB, maar dan wel 'ecologisch verantwoord' of wel 'goed voor de natuur'. Teksten die je misschien kunt verwachten van een samenwerking tussen de BBB en GroenLinks, maar het roept bij Volt vooral vragen op. Want als deze twee standpunten tegenover elkaar komen te staan, welke kant kiest het College dan? Het akkoord ademt frictie in plaats van visie uit.

En dan de gaswinning. Het akkoord spreekt over 'zo snel als mogelijk stoppen', maar waar zijn de harde afspraken? Dit leeft als een compromis om de coalitie bij elkaar te houden en geen daadkrachtig besluit. Volt eist duidelijkheid: geen verdere gaswinning. Groningers hebben genoeg geleden.

Voorzitter, ik richt mij op een van de verontrustende punten. We streven ernaar om de doelen van de Toekomst Landelijk Gebied te realiseren, maar het plan zelf liet al zien dat veel doelen niet makkelijk haalbaar zijn. Er is weinig draagvlak, onvoldoende financiering en de benodigde innovatie ontbreekt. Hoe verhoudt dit zich tot de ambitie van een betrouwbare overheid en bieden van perspectief? Hoe verantwoord is het om doelen op te stellen die op papier misschien mooi klinken, maar in de praktijk niet uitvoerbaar zijn?

Daarnaast hebben we de afgelopen periode vanuit het College veelal gehoord dat de KRW-doelen in 2027 niet haalbaar zijn. In dit nieuwe akkoord wordt wel vastgehouden aan deze doelen, maar het is voor Volt niet duidelijk of er iets gaat veranderen in de mening van het College met betrekking tot de haalbaarheid en welke extra maatregelen hierbij dan aan gaan bijdragen. Ook de vage antwoorden van de coalitiepartijen maken het voor ons duidelijk dat er geen duidelijke strategie is.

Tot slot had Volt gehoopt op meer grensoverstijgende samenwerking. Volt is blij om te lezen dat actieve samenwerking wordt opgezocht met Duitsland in de grensregio, maar dat is voor Volt slechts een begin. Volt ziet kansen in een bredere Europese samenwerking om te kijken over grenzen, samen te zoeken naar oplossingen en te voorkomen dat iedere regio opnieuw het wiel uitvindt.

De VOORZITTER: Dank u wel. Ik heb een motie met het briefhoofd van Volt. Daar staat boven 'Meer Europese samenwerking' en die motie heeft als volgnummer 239 en eindigt met de volgende oproep aan het College van Gedeputeerde Staten:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 19 maart 2025,

Constaterende dat:

- in het huidige Coalitieakkoord van de provincie Groningen alleen Duitsland expliciet wordt genoemd als internationale samenwerkingspartner;
- de Europese Unie diverse subsidiemogelijkheden en samenwerkingsprogramma's biedt waar de provincie Groningen baat bij kan hebben;
- grensoverschrijdende samenwerking met andere EU-regio's economische, sociale en ecologische voordelen kan opleveren;

Overwegende dat:

- actieve deelname aan EU-projecten kansen biedt voor innovatie, economische groei en verduurzaming;
- samenwerking met andere EU-landen, naast Duitsland, kan bijdragen aan een bredere internationale positionering van Groningen;
- andere Nederlandse regio's succesvol participeren in Europese programma's zoals Interreg, Horizon Europe en andere initiatieven;

Roepen het College van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten op om:

- actiever te onderzoeken welke EU-samenwerkingen en –projecten relevant kunnen zijn voor de provincie Groningen;
- niet alleen de samenwerking met Duitsland te bevorderen, maar ook te kijken naar kansen met andere EU-landen;
- de Provinciale Staten zo snel mogelijk te informeren over de voortgang en de mogelijkheden;

En gaan over tot de orde van de dag.'

Deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw REININK (Volt): Dit akkoord mist daadkracht. Besturen is keuzes maken, maar dit akkoord lijkt dat niet te willen proberen. Groningen verdient een provincie die vooruitkijkt en proactief handelt. Volt wil een bestuur dat perspectief biedt en niet blijft hangen in loze beloftes. Dit College heeft nog veel te bewijzen. We zullen hen kritisch volgen en blijven strijden voor een Groningen dat wel vooruitgaat. Er is geen tijd voor stilstand, want de toekomst is nu.

De heer ZWART (PvvhN): Voorzitter, laatst kwam ik in gesprek met een oudere inwoners uit een klein dorp, hier in het Ommeland. Hij zei tegen mij: 'Vroeger was alles beter. Toen kregen we nog regelmatig bezoek uit de Stad en tegenwoordig komt er alleen iemand langs als de navigatie of Google Maps uitvalt.' Natuurlijk was vroeger niet alles beter, maar deze uitspraak vertelt veel over hoe inwoners van Groningen zich soms voelen: vergeten of overgeslagen en niet in beeld. En eerlijk gezegd begrijpen we dat gevoel heel goed. Want hoewel het nieuwe Coalitieakkoord de titel '*Mit mekoar*' draagt, moeten we onszelf afvragen: zijn we echt samen onderweg of neemt de coalitie de touwtjes strak in handen en vergeet zij daarbij de andere partijen in deze Staten? Is er ruimte voor het debat?

Dit Coalitieakkoord '*Mit mekoar*' klinkt in theorie als een samenwerking voor de hele provincie. Laten we eerlijk zijn: het is een compromis tussen de vier partijen die in het recente verleden fundamenteel van mening verschilden over de toekomst van Groningen. De BBB wil de boeren de ruimte geven en verzet zich tegen dwingend natuurbeleid vanuit Den Haag, maar is tegelijk hier coalitiegenoot van partijen die juist wél vergaande stikstofmaatregelen steunen. GroenLinks wil meer windmolens en zonneparken, terwijl de VVD juist kiest voor economische groei en ruimte voor bedrijven. De PvdA wil investeren in betaalbare woningen, maar krijgt te maken met een VVD die de markt vooral zijn werk wil laten doen. De VVD pleit voor economische groei en innovatie, maar heeft weinig visie op hoe we dat in alle regio's van Groningen laten landen. Niet alleen in de Stad en niet alleen in de havens. Hoe kan deze coalitie daadwerkelijk de fundamentele problemen aanpakken, als de basis in het verleden al zo wankel bleek? '*Mit mekoar*', met elkaar, betekent samen aanpakken, samen kansen grijpen, samen bouwen aan een Groningen waarin partijen elkaar niet alleen aanvullen maar versterken.

Vandaag willen we als Partij voor het Noorden scherp kijken of dit akkoord daarvoor voldoende concrete garanties biedt. Want 'samen' betekent niet alleen mooie woorden, maar ook daden. Het is tijd dat we van '*Mit mekoar*' een afspraak maken waar elke Groninger uit dorp en Stad van links naar rechts ook kan vertrouwen. Dit Coalitieakkoord '*Mit mekoar*' biedt zeker aanknopingspunten. Het benadrukt samenwerking, regionale kracht en investeringen in leefbaarheid. Er is aandacht voor woningbouw, duurzaamheid en economie. Maar – opnieuw eerlijk: op veel punten blijft het vaag, te voorzichtig of missen we concrete waarborgen dat Groningen er daadwerkelijk op vooruitgaat.

Daarom stel ik namens de Partij voor het Noorden vandaag zeven vragen over zeven onderwerpen.

1) Mijnbouw en schadeherstel. Er wordt gesproken over Nij Begun, een nieuwe start. Maar ondertussen wachten duizenden Groningers nog steeds op schadevergoeding en versterking. Welke harde garanties zijn er dat deze mensen niet nog langer moeten wachten?

2) Geld en invloed uit Den Haag. Er wordt gesproken over nieuwe rijksmiddelen en een verbeterd verdeelmodel voor het Provinciefonds. Maar kunnen we écht rekenen op structureel meer geld of blijft het bij incidentele toezeggingen die afhankelijk zijn van Haagse grillen?

3) De bereikbaarheid op het platteland. Openbaar vervoer blijft een knelpunt in onze provincie. Het akkoord spreekt over het behoud van OV-verbindingen op het platteland, maar hoe wordt voorkomen dat deze blijven verslechteren door de spiraal van te weinig reizigers, daardoor personeelstekorten of anderszins door bezuinigingen?

4) Landbouw en natuur. Het akkoord stelt dat landbouw toekomstbestendig moet zijn en dat natuurherstel hand-in-hand moet gaan met een goed verdienmodel. Maar hoe voorkomen we dat inwoners, boeren en niet-boeren de dupe worden van Haagse regels en stikstofmaatregelen waar Den Haag zelf niet eens een oplossing voor biedt?

5) Werkgelegenheid en economie. We spreken over economische kansen in de havens, waterstof en circulaire industrie. Hoe zorgen we ervoor dat deze ontwikkelingen banen opleveren voor alle opleidingsniveaus en niet alleen voor hoogopgeleiden?

6) Betaalbaar wonen. De ambitie om 30 procent sociale huurwoningen te bouwen, is goed. Maar waar blijven de garanties dat projectontwikkelaars dit ook daadwerkelijk gaan realiseren? Hoe zorgen we ervoor dat dorpen niet leeglopen, maar juist een aantrekkelijke plek blijven voor jonge gezinnen?

7) Ten slotte dan de kloof tussen Stad en Ommeland. Er worden mooie woorden gesproken over 'regionale gelijkwaardigheid'. Maar hoe wordt concreet voorkomen dat Groningen-Stad alle aandacht en investeringen naar zich toetrekt ten koste van dorpen en kleine kernen?

Voorzitter, de Partij voor het Noorden juicht vooruitgang, maar wel vooruitgang die je kunt zien, voelen en beleven. Geen papieren werkelijkheid, geen woorden zonder inhoud. Dit College krijgt de komende twee jaar dé kans om zichzelf te bewijzen. Onze boodschap is helder: pak die kans, toon daadkracht en vecht met open vizier voor Groningen. Geen vage toezeggingen meer vanuit het College, maar concrete resultaten voor onze provincie, voor onze inwoners, onze ondernemers en onze bedrijven.

Op een buurtavond hoorde ik onlangs iemand treffend zeggen [in het Gronings]: "Als jullie bij ons in Groningen alleen maar blijven praten over *'Mit mekoar'*, dan gebeurt er juist niets. Het is net als bij klaverjassen. Mooi dat je altijd roept dat je een goede kaart hebt, maar wie willen we die nu toch echt weleens op tafel zien." Dus College: tijd om te werken. Laat die kaarten maar eens zien en maak het waar.

De heer EPEMA (FvD): Dank aan de vorige coalitie. We zijn het natuurlijk niet altijd met hen eens geweest, maar zij hebben prima werk geleverd. Dus toch *chapeau* daarvoor.

Toen de vorige coalitie viel, zei ik dat de nieuwe coalitie vast heel apart zou worden. En apart is zij zeker. Zo begint het nieuwe Coalitieakkoord met een halve leugen, namelijk dat professor Stratingh in 1835 al rondreed in een elektrische auto. In werkelijkheid heeft hij twee ritten gemaakt met een auto aangedreven door stoom.

Maar nu de belangrijke punten. Uitgangspunten bij de uitbreiding van de Eemshaven zijn de duurzame energie, duurzame werkgelegenheid, leefbaarheid en ecologie. Mijn god man, het lijkt wel alsof er alleen ruimte is voor ecologische sojanoetboeren die fietsend aankomen en de producten via China binnenhalen op een kano! Dat bedoel ik natuurlijk als een grapje – nou ja, half. Want de inzet op groen is *huge*. Ook wordt er ingezet op zilte landbouw in de Oostpolder en toerisme schijnbaar. Nou had ik ook gehoord bij een meeting over de Lelylijn dat er bijvoorbeeld mensen uit de Randstad op vakantie zouden gaan hier in Groningen en dan hier gaan rondfietsen. Dat ze daardoor de Lelylijn zouden gaan gebruiken. Nou, voorzitter, ik heb geen enkele Groninger horen zeggen dat ze daar zin in hebben, allemaal Randstedelingen hier.

Maar goed, toch staan er soms ook heel goede dingen in, zoals het behouden van de kleine dorpen en de dorpskernen. Het versterken van dijken is een politiek punt. Ook zou gedwongen onteigening niet aan de orde zijn, maar kunnen we daar een belofte van krijgen? 'Niet aan de orde' betekent immers 'niet per se uitgesloten'. Het betekent dat het momenteel eigenlijk nog niet van toepassing is. Ook staat er vermeld dat de coalitie zowel met de landbouw als organisaties die de natuur beheren, 'afrekenbare doelen' gaan afspreken en dat boeren nog natuurinclusiever moeten boeren dan nu al. Ik voorzie dat heel veel boeren failliet zullen gaan en dan kan de coalitie zich erachter verschuilen dat ze niet zijn onteigend. Nee nee, de boeren zijn immers zelf vertrokken.

Met betrekking tot de visserij staat er dat de provincie gaat investeren in een toekomstbestendige vergunningverlening die zowel ecologische als economische belangen in balans houdt. Oké, dat klinkt goed. Maar wie bepaalt wanneer er 'balans' is en wat is die balans dan? Wat wordt eronder verstaan?

Dan is er nog het doorzetten van de Lelylijn: dat is onwenselijk, want er is nog altijd niet genoeg financiering voor en de baten voor onze economie en leefbaarheid – letten jullie op:

leefbaarheid, daar gaat het hier heel vaak over in dit document – waren tot voor kort nog niet duidelijk. Terwijl de kosten immens zijn.

Grootschalige windmolenparken op land komen er niet, maar dan vragen we ons wel af of het wel op water kan. FvD is daar faliekant op tegen. “Windmolens draaien op subsidie”, zoals nota bene Mark Rutte van coalitiepartner VVD ooit zei. FvD zet niet in op energie die jarenlang onrendabel is en terugverdiend moet worden of niets oplevert als de zon niet schijnt. FvD pleit voor energievormen die werken: traditionele energie plus kernenergie als dat nodig is.

Voorzitter, de massamaatschappij is weleens gekarakteriseerd als een zielloze coöperatieve onderneming gebaseerd op wederzijds voordeel, waarin er geen saamhorigheid meer is. Dat gebrek aan ziel wordt vervolgens gemedicaliseerd. En dat is precies wat ik hier zie: boeren, vissers en kleinbedrijf wordt het leven nog moeilijker gemaakt. Hun gemeenschappen, zou je kunnen zeggen, worden verwaarloosd. Groene energie en circulaire economie splijten de rest van de samenleving. Vervolgens doen de Staten aan symptoombestrijding door middel van bijvoorbeeld welzijnscoaches. Die zitten als een Pennywise the Clown op je te wachten in de goot. Nou ja, vanwege de hoge lasten zaten veel inwoners al in de goot, dus dat komt eigenlijk best goed uit.

FvD pleit voor rendabele energievormen, belastingverlaging en dingen die echt werken. In plaats van welzijnscoaches, een werkende zorgsector met korte wachtlijsten en goed opgeleide artsen en psychologen. In plaats van vooropgezette burgerberaden of besloten vergaderingen, willen wij een provinciaal referendum.

Gelijke behandeling in sollicitatiegesprekken vinden wij ook heel belangrijk. Wij vinden inclusie heel belangrijk, maar dan wel als het gaat om gelijke behandeling. Dus niet bijvoorbeeld gedwongen overal 50 procent mannen. Wij vinden het ook prima als een bedrijf bijvoorbeeld bestaat uit 70 procent vrouwen: dan moet je daar niet in gaan rommelen door te zeggen dat er per se 50 procent vrouwen en 50 procent mannen in moeten zitten. Dat hoeft niet.

Mevrouw BAKKER (SP): Voorzitter, ik wou aan de heer Epema vragen of hij zich bewust is van het feit dat wij al een provinciaal referendum hebben, op initiatief van de SP in de vorige periode. Dus dat hoeven we niet meer te regelen, dat is er al.

De heer EPEMA (FvD): Het provinciale referendum: daar had ik van gehoord dat de kiesdrempel nog wel wat verlaagd kon worden. Dus we hopen daar ook nog op in te zetten. Maar ja, inderdaad, daar zijn we wel heel dankbaar voor.

Mevrouw BAKKER (SP): Dus ik hoor dat de heer Epema daar misschien nog wat veranderingen aan zou willen brengen? Nou, misschien kunnen we het daar een keer over hebben.

De heer EPEMA (FvD): Ja, dat klinkt goed. Ja, de kiesdrempel verlagen lijkt ons sowieso goed. Dan krijgen meer mensen de mogelijkheid tot inspraak.

In plaats van boeren, de visserij en andere gemeenschappen te verwaarlozen, willen wij hen versterken. Van een ‘ziellose maatschappij’, zoals het dan wordt genoemd, terug naar een samenleving.

De VOORZITTER: Ik dank u wel. Daarmee zijn we aan het eind van de eerste termijn van de Staten gekomen. Ik kijk maar even verwachtingsvol rond. Gewapend met deze kennis over de nog resterende spreektijden en aantal interrupties, is er behoefte aan een tweede termijn? Mevrouw Siersema.

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Ja, dan wilde ik nog even een schorsing aanvragen. Want ik denk dat het goed is dat er nog even wat overlegd wordt over moties en zo. Dit omdat er geen College zit om dingen te beantwoorden, lijkt mij dat dat verwacht wordt van de coalitiepartijen. Maar overleg is dan wel handig. Dus een kwartiertje, graag.

De VOORZITTER: Ik schors de vergadering voor een kwartier.

[Schorsing]

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering en ik verzoek de leden van de Provinciale Staten om hun plaatsen weer in te nemen. Hun zetels, moet ik zeggen. Ik kijk naar mevrouw Siersema. Heeft de schorsing opgeleverd wat u ervan verwachtte?

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Ja, we gaan het straks natuurlijk allemaal horen, dus ik ben zelf ook wel benieuwd. Want iedereen geeft natuurlijk een deel van de beantwoording, maar dat komt vast goed.

De VOORZITTER: Laten we dat dan maar doen. Dan geef ik als eerste, voor zover hij daar behoefte aan heeft, het woord aan de heer Smelt namens de BBB.

De heer SMELT (BBB): Ja, is er de behoefte? Ja natuurlijk, er is altijd behoefte. Maar er zijn altijd andere mensen die meer behoefte hebben. Dus er wordt een heel aantal vragen ook door mijn collega's beantwoord.

Ik wou ten eerste de Staten bedanken voor de input. We hebben denk ik een mooi inhoudelijk debat gevoerd en goede dingen gehoord daarin. Dus dat was fijn. Ik ga dan even een paar vragen eruit pikken. Er zijn heel veel vragen gesteld, die zijn ook deels volgens ons al wel beantwoord in de loop van het debat.

Even de vraag over de windparken, want dat is een terugkerende vraag. Was is 'nieuw' en wat is 'niet nieuw'? In principe zeggen wij daarbij: alles wat in de pijplijn zit en binnen RES 1.0 valt, is bestaand en de rest is nieuw. Dat is eigenlijk heel kort het antwoord daarop.

Dan was er nog de vraag over het flexibel budget. Waar zit de ruimte in? We willen toch wel de nadruk erop leggen dat de afgelopen jaren het flexibel budget niet gebruikt is. In 2022 was dat 30.000 euro, in 2024 7.500 euro. Voor dit jaar is het wat meer, maar de ruimte blijft natuurlijk binnen de Staten wel gewoon om te besteden. Het klinkt een beetje plat misschien, maar alle budgetten zijn flexibel. Wij zijn als Staten altijd aan het eind nog weer aan zet daarbij.

De heer ZWART (PvH): Voorzitter, ik wil even terugkomen op 'bestaand' en niet bestaand' en de pijplijn. Alles wat in de pijplijn zit en valt binnen RES 1.0, is een bestaand plan. Alles wat daarbuiten valt, is een nieuw plan. Kan ik het zo interpreteren?

De heer SMELT (BBB): Ja, zo kunt u het interpreteren. Ja.

De heer ZWART (PvH): Met andere woorden, voorzitter: op het moment dat er ooit is gesproken in het verleden binnen RES 1.0 over de mogelijkheid van een windplan of een zonnepark, maar verder nog niet is toegespitst – behalve dat er gesproken is over de mogelijkheid om te bouwen – hoort bij bestaande plannen, terwijl ze nog niet zijn uitgevoerd. Klopt dat?

De heer SMELT (BBB): In zoverre, het moet ergens op papier staan dat ze binnen de plannen vallen en dat zij meewerken om die RES 1.0-doelen te halen zoals we die met elkaar afgesproken hebben. Want u zoekt volgens mij naar een gaatje dat er niet is. Dat zou het ergens moeten staan. Het is heel duidelijk volgens mij inzichtelijk wat er binnen RES 1.0 valt en wat er niet binnen valt.

De VOORZITTER: De heer Zwart, ten slotte.

De heer ZWART (PvH): Ten slotte: ik zoek niet naar een gaatje, voorzitter, dat er niet is. Ik wil de mogelijkheid tegenwerken dat, naast wat we nu hebben aan zonneparken en windparken, er nog ergens middels een foefje een park komt. Dát is de achtergrond van deze vraag. Met andere woorden, wat de BBB op dit moment zegt: als het niet op papier staat, gaat het niet meer door. Klopt dat?

De heer SMELT (BBB): Ik denk dat dat zo klopt. Ja.

De rest laat ik voor het grootste gedeelte aan mijn collega's over. O ja, nog eentje: de afbreuk van het landschap bij woningbouw. Die was van Groninger Belang. Wij houden zeer zeker in de gaten dat het geen afbreuk doet aan het landschap als er woningbouw bij kleine kernen gaat plaatsvinden. Dus dat nemen wij daar zeker in mee.

Dan kijk ik even naar de moties. Het is een beetje *cherry picking*, ik heb er daar twee uit gepikt waar ik even wat over ga zeggen. We hebben motie 236 van Groninger Belang, 'Auto is geen melkkoe'. Daar zijn wij als coalitie op tegen, omdat dit niet ons standpunt is. Dus wij kunnen daar helaas niet in meegaan.

En motie 237 pak ik ook. Ondertussen is er overleg geweest met Groninger Belang daarover, omdat daar een aantal foutjes in staat. Ik ga ervan uit dat zij die gaan aanpassen en als dan aangepast is – dat zullen wij straks vaststellen – dan staan wij daar positief tegenover als coalitie.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Voorzitter, in mijn bijdrage had ik alle coalitiepartijen ook uitgedaagd om wat te zeggen over wat nou Groningen mag verwachten van een betrouwbaar bestuur. Ik zei daarbij: misschien heeft niet iedereen een visie. Maar als u die hebt, deelt u die in tweede termijn? Is de heer Smelt die vergeten of heeft de BBB geen visie?

De heer SMELT (BBB): 'Wij hebben geen visie.' Ja, natuurlijk hebben wij een visie. Nee, ik dacht dat dit uitvoerig aan bod was gekomen bij alle partijen. Het is natuurlijk een beetje subjectief wat je 'betrouwbaar bestuur' vindt. Ik heb dat in mijn bijdrage heel duidelijk allemaal genoemd. Dat betrouwbaar bestuur is dat we goede afspraken maken en dat we onze bestuurders betrouwbaar beleid uit gaan voeren.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Ja, voorzitter, het punt van de ChristenUnie was nou juist dat betrouwbaarheid niet alleen is hoe deze partijen met elkaar omgaan, maar dat dat veel naar buiten is, buiten dit huis waar de wereld gewoon doordraait – ook vandaag. Wat kunnen zij nou verwachten van het bestuur dat we vandaag gaan inaugureren?

De heer SMELT (BBB): Ja, dat staat heel netjes in het Coalitieakkoord allemaal beschreven en dat onderschrijven wij. Dus ik kan het allemaal gaan herhalen, maar dat is in principe wel wat het is. Naar buiten toe moet het zijn dat wij betrouwbaar zijn en dat iedereen op ons kan vertrouwen: de bedrijven en de mensen. Dat is de betrouwbaarheid daarin. Dat is allemaal al heel netjes beschreven. Ik snapte de vraag, maar het antwoord staat ook duidelijk op papier.

De VOORZITTER: De heer Geijtenbeek, ten slotte.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Dus gewekte verwachtingen uit dit huis, dingen die eerder zijn gezegd, de afspraken die zijn gemaakt: daar gaat de provincie zich aan houden? Ook als er in één keer een nieuwe partij is die andere inzichten heeft?

De heer SMELT (BBB): Juist omdat wij in goed overleg zijn, zijn er niet zomaar andere inzichten. Dit akkoord is na een half jaar tot stand gekomen. Er is uitvoerig over gesproken en inhoudelijk ook echt goed met elkaar doorgesproken. En dat 'wat als'? Het geeft onze coalitie wel zoveel vertrouwen dat wij vinden dat wij inderdaad een goed bestuur neer kunnen zetten en dat ook naar buiten toe kunnen brengen.

De heer DE WIT (CDA): Ja, voorzitter, eerst even een soort van semi-ordepuntje. Het is wel goed om te weten welke coalitiepartijen waar antwoord op gaan geven, zodat er geen vragen blijven liggen. Dat we weten wie we wat moeten vragen. Maar goed, dat geheel terzijde.

Ik had twee vragen. De eerste gaat over wind op land en de plannen van de RES. Daar had ik nog één verduidelijkende vraag over. Er was natuurlijk een RES-bod van 5,7 terawattuur dat we willen halen. Wij hebben de ambitie om naar die 6,4 te gaan. Gaat het dan over de plannen die leiden tot 5,7 terawattuur of gaat het om alle plannen die in totaal zouden kunnen leiden tot 6,4?

De heer SMELT (BBB): Het gaat in ieder geval om de plannen die leiden tot die 5,7. En als daar meer bovenop komt... Maar dat is ons streven.

De heer DE WIT (CDA): Ja, voorzitter, krijgen we dan een constructie die er de vorige keer ook was, dat na de 5,7 tegen de gemeenten wordt gezegd: 'We hebben die 5,7 gehaald en stop nu maar met die plannen als die in ontwikkeling zijn?'

De heer SMELT (BBB): In principe is die 5,7... Ja, kijk, ik zit niet genoeg in die materie dat ik dat helemaal tot achter de komma weet. Want dit is echt een inhoudelijk debat over de 5,7 inderdaad. Dat hebben we met elkaar afgesproken dat we dat minimaal gaan doen. En als daar wat bovenop komt? Als er plannen in uitvoering zitten en we zitten daar wat boven, dan is dat wat het is.

De VOORZITTER: De heer De Wit, ten slotte.

De heer DE WIT (CDA): Ja, voorzitter, ik vraag dat niet om vervelend te doen, hoor. Maar ik vraag dat omdat ik gewoon heel bang ben dat er straks weer onduidelijkheid ontstaat in het huis over wat er dan afgesproken is. Dus ik snap dat die materie er misschien op dit moment niet is tot achter de komma,

dat is heel logisch. Maar we zouden daar wel graag antwoord op willen hebben, dat je daar in de toekomst geen discussies over krijgt met elkaar.

Ik heb nog wel één andere vraag. Dat zit ook in het verlengde van energie. Energie wordt ook een van de portefeuilles die straks door een BBB-gedeputeerde wordt bekleed, hebben wij gelezen. Over kernenergie. Wordt de tekst daar nou aangepast dat er gezegd wordt: wij geven daar geen ruimte voor? Met andere woorden: wordt die motie die eerder is aangenomen, volledig uitgevoerd? Of wordt een deel daarvan uitgevoerd?

De heer SMELT (BBB): De motie is heel duidelijk geweest dat wij Staten geen kerncentrale in Groningen willen hebben. Dus dat is het uitgangspunt. Maar het wordt wel onderzocht. Aanvullend: als complete energiemix wordt het erin meegenomen, maar we hebben met elkaar hier het standpunt ingenomen dat we geen kerncentrale in Groningen willen. Dus dat is het uitgangspunt, daar is niks aan veranderd.

Mevrouw STOLK (PvdA): Ik ga ook even de vragen bij langs. Ik kom eerst terug op de vraag van D66, dat vroeg hoe het nou eigenlijk zit met dat wij in het akkoord niet zo veel zeggen over digitalisering. Dat klopt, omdat we gewoon het beleid dat we strak hebben ingezet en hebben versneld, ook aan de hand van een motie van volgens mij D66 – motie 135 'Klaar voor de toekomst' – onverminderd doorgaat. Ik twijfelde even: voor 2025 was het geld sowieso al geregeld. Is dat ook geregeld voor 2026 en 2027? Ja, is daarop het antwoord. Maar dat moest ik even laten uitzoeken, maar dat is geregeld.

Dan had Groninger Belang nog een vraag over de Kaderrichtlijn Water. Wat wordt er bedoeld met 'betrouwbare metingen', was de vraag. Het gaat wel best in de techniek, dus ik gok dat als hier een gedeputeerde zou staan, die daar vast een veel beter en uitgebreider antwoord op zou geven. Maar dit gaat over wat ik heb begrepen van de voorlichting van de ambtenaren: het maakt heel veel uit waar je precies meet als het gaat over oppervlaktewater en hoe je dat meet. En dat komt heel precies, maar ik wil Groninger Belang ook vragen om deze vraag ook zeker mee te nemen als de Kaderrichtlijn Water weer voorligt.

Dan komt een andere vraag nog weer terug. Nedersaksenlijn en Lelylijn: daar zal mijn collega van GroenLinks op ingaan.

Dan ga ik in op de motie van de SP, 238 'Gaswinning'. Als wij iets aan het College konden doorspelen in dit geval, dan hadden die gezegd: 'Ja, dit is een overbodige motie, want ik kan hier een toezegging doen.' Want ja, wij kunnen ons op zich helemaal vinden in wat er staat als coalitiepartij. Maar als de SP de motie wil handhaven of zeggen dat zij in ieder geval bij dezen wel een toezegging hebben, dan is dat aan jullie.

De ChristenUnie vroeg: wie zijn jullie voor de Groningers? Ja, dat is best een heel algemene vraag en daar zal ook niet een heel specifiek antwoord op komen. Ja, wij zullen een bestuur zijn dat binnen en buiten het provinciehuis eenduidig, stabiel en daadkrachtig is. Dat is onze inzet. En wij blijven verbinding zoeken met elkaar, met de Staten onderling, met Gedeputeerde Staten, met alle fracties, inwoners en organisaties. Dus dat is wat ons betreft en wat ons allen betreft de inzet.

Ik wil trouwens de ChristenUnie wel bedanken voor het compliment dat ze de PvdA-politiek 'lenig en flexibel' noemt. Ik neem dat als een compliment. Ik vermoed zomaar dat het niet helemaal zo bedoeld was, maar wij zijn als PvdA heel goed in het zien van overeenkomsten en verbinden en dat vraagt wat lenigheid en flexibiliteit. Dus ja, daar zijn we trots op.

De SP wenst ons een stevig, strijdbaar en elkaar aanvullend team. Nou, dat nemen wij heel erg ter harte, want wij denken dat er straks nu een team staat dat die uitdaging aan kan gaan en dat wij samen met ons, de Groningers en de Staten aan de slag kunnen gaan.

Mevrouw BAKKER (SP): Ja, voorzitter, ik wil nog even terugkomen op onze motie. Die gaan wij gewoon in stemming brengen. Maar ik hoop toch wel dat het dan niet zo is dat er straks partijen schermen met 'de motie was eigenlijk overbodig, dus wij stemmen ertegen'. Dus ik neem aan dat iedereen wel gewoon op inhoud bepaalt of die wel of niet tegenstemt, ook in de coalitie?

Mevrouw STOLK (PvdA): Uiteraard. Ja, ik zei: het is een toezegging. We hebben ook met elkaar gezegd dat als die in stemming wordt gebracht, de coalitie hier voor zal stemmen.

Ik ben één ding vergeten, voorzitter. Want ik dacht dat ik al klaar was, maar ik meen dat de Partij voor het Noorden iets had gevraagd over het provinciaal verdeelmodel en wat dat gaat betekenen. We weten het nog niet precies en daarom is dat niet meegenomen in de berekeningen. We weten wel, hebben wij begrepen natuurlijk van de ambtelijke ondersteuning, dat het mee gaat vallen. Dus daar komen in ieder geval geen tegenvallers. En hoe precies? Ja, wij zouden heel graag

willen dat we het wisten. Wij kunnen dat niet afdwingen. Ik weet wel dat er zo hard mogelijk aan gewerkt wordt, ook vanuit het IPO, om daar zo snel mogelijk duidelijkheid over te krijgen.
De andere vragen zullen dus door de andere beoogde coalitiepartijen beantwoord worden.

De heer ZWART (PvvhN): Voorzitter!

De VOORZITTER: Ja, de heer Zwart?

De heer ZWART (PvvhN): Ja, een punt van orde. Want ik zit een beetje met de stijfiguur die we hier nu hebben. Het zijn coalitiepartijen die adviseren om moties al dan niet aan te nemen. 'Ik vind hem overbodig', 'hij is niet nodig'. We moeten ons naar mijn gevoel de coalitiepartijen bevragen hoe zij over zaken met ons meedenken. Maar of een motie al dan niet wordt afgekeurd, maar ook of het nieuwe College deze motie zou accepteren, dat moeten wij ook maar afwachten. Met andere woorden: wat is de stijfiguur waar we nu eigenlijk mee bezig zijn?

De VOORZITTER: Nou, u beschrijft hem vrij goed, geloof ik. Namelijk: dit is wat er aan de hand is. Coalitiepartijen nemen het kennelijk op zich om adviezen te geven over de moties. Die adviezen kunt u, net zoals wanneer ze van het College komen, naast zich neerleggen. Het is ook niet verboden, bedacht ik – terwijl ook wel heel veel vragen van feitelijke aard op coalitiepartijen worden afgevuurd – om te reserveren voor het College op het moment dat het er zit. Want dat is altijd meer in staat om gedetailleerd antwoord te geven op wat het College gaat doen. En ook coalitiepartijen kunnen maar beperkt voorspellen wat het College echt gaat doen natuurlijk, want daar gaat het College zelf over. Dus in zekere zin, ik zie dit als een soort behulpzaamheid van de coalitiepartijen om te voorzien in de leemte die er is, doordat we kennelijk het College missen als Staten om mee in gesprek te gaan over moties. Maar het is natuurlijk volkomen aan u, zoals altijd, wat u daarvan vindt.

Is dat genoeg over de stijfiguur?

De heer ZWART (PvvhN): Het is mij op dit moment duidelijk genoeg. Maar ik hoopte ook met deze opmerking om het ook voor anderen duidelijk te maken dat hier iets geadviseerd wordt wat hier misschien op dit moment wel telt, maar morgen misschien helemaal niet meer. Dat wilde ik even onderstrepen.

De VOORZITTER: Waarvan akte. Dan geef ik, gewapend met deze waarschuwing, het woord aan mevrouw Siersema.

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Ja nou, inderdaad, wij zagen gewoon – wat u al aangaf, voorzitter – dat op dit moment het vak leeg is. [Wijst naar het Collegevak] Dus wij dachten: wij gaan dan wel met elkaar overleggen en dan geven we wel mee hoe wij denken over de moties. Ik had ook verwacht dat een aantal partijen van ons een antwoord daarop verwachtte, dus vandaar dat we het zo hebben opgepakt met elkaar. Maar het zou wel heel vreemd zijn dat als we hier moties aannemen, ineens alles zo overboord wordt gegooid. Dat lijkt me absoluut niet de bedoeling.

Dat is ook in het kader van goed bestuur. Daar wilde nog even op terugkomen. Mevrouw Stolk zei het net al eigenlijk gewoon goed: daar sluiten we ons natuurlijk bij aan. Maar in het kader van goed bestuur zijn voeren we de afspraken die we hier maken en de moties die we hier aannemen Statenbreed, ook gewoon uit. Tenminste, voor zover mogelijk natuurlijk, behalve als GS echt iets heel zwaarwegend vindt. Maar volgens mij voeren wij tot nu toe dingen echt uit qua moties.

En dat geldt ook voor een aantal dingen. We hebben het natuurlijk over de motie van het CDA gehad, dus ik kijk het CDA even aan. Dus daar wij hebben echt gewoon met elkaar besproken: ja, maar dit is Statenbreed aangenomen en we zijn een betrouwbaar bestuur. Dus inderdaad, er is geen ruimte voor een kerncentrale. Punt. Zo hebben we dat natuurlijk met meer dingen zo ook bij het Coalitieakkoord gezeten. Maar ook in het nadeel. Zo hebben wij een voor ons pijnlijk punt als GroenLinks met het stukje Groningen Airport Eelde. Dat is net zo goed zo. Dat was een Statenbesluit. Dus vandaar dat ook het betrouwbaar bestuur daaraan vasthangt.

Dat gezegd hebbende – want ik zou eigenlijk helemaal niet zeggen wat ik afgesproken had trouwens – noemde ik dat toch even. Op de spoorlijnen zei ik nog wel even op terugkomen, het stukje van de Nedersaksenlijn en de Lelylijn. Nou, ik ben ontzettend blij dat dit weer zo vaak genoemd wordt, want we moet gewoon prioriteit hebben voor beide lijnen. En dat staat ook zo in het akkoord, want de prioritering is voor beide gelijk. Alleen, wij zien natuurlijk dat we toch wel echt hopen dat we veel sneller die schop in de grond gaat voor de Nedersaksenlijn. Vandaar dat het zo is aangegeven. Maar

nogmaals, het staat echt erin: de prioritering voor beide is gewoon gelijk. Dus ik hoop dat het nu ook weer extra benadrukt is en duidelijk is.

Ik ga nog even verder. Want ik mocht 'advies' geven – om het zo maar even te noemen – over motie 235 'Duurzaam mag niet duur zijn'. Als coalitie hebben wij het hier zonet over gehad. In dit geval gaan wij tegen stemmen. Dat komt vooral ook door de tweede bullet. Kijk, wij zijn ons er zeer van bewust dat waterstof nodig is voor de groene industrie bijvoorbeeld, maar in het begin kost dat gewoon echt meer geld om dat verder op te zetten. Dus daarvan kunnen we het niet zo aan de voorkant al gaan bekijken dat we het niet gaan doen omdat het te veel geld kost. Dat kan gewoon niet. Dus je weet gewoon dat investeringen en innovatie geld kosten. Dus op deze wijze kunnen wij daarom hier niet voor stemmen.

De heer GEIJTENBEEK: Het is vooral om verwarring te voorkomen. Dat krijg je toch een beetje als vier partijen soms hun eigen fractie bedoelen en dan weer het collectief. Mevrouw Siersema heeft daarnet wat gezegd over 'kerncentrales sluiten we uit' en de prioritering van treinverbindingen. Dat zei ze allemaal namens de volledige coalitie?

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Ja, dat zei ik inderdaad namens de coalitiepartners. Dat staat ook gewoon duidelijk in het akkoord, zeker die prioritering van de Nedersaksenlijn en de Lelylijn. Inderdaad, er kan een discussie komen – die is er net ook geweest natuurlijk – over kerncentrales. Maar nogmaals: we zijn met z'n allen een betrouwbaar bestuur. We hebben het daar uitgebreid over gehad: we zijn het hoogste orgaan met elkaar. De moties die aangenomen zijn in de Staten, daar gaan we natuurlijk net zo goed voor.

De heer GEIJTENBEEK (ChristenUnie): Nou, super!

Mevrouw TEN HOEVE (PvdD): Ik was nog nieuwsgierig naar het antwoord op de vraag die ik gesteld had voor de tweede termijn. Dat gaat over bezuinigen. Kan daar nog iets over gezegd worden, waarop bezuinigd gaat worden?

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Nou, voorzitter, dat kan ik niet. Want er is een doelstelling neergelegd om te kijken waarop mogelijk bezuinigd zou kunnen worden. Want dan kun je die middelen ook misschien weer anders inzetten. Daar is naar gekeken. Dus nee, dit is een 'wat-als'-vraag. Dit is voor de uitvoering en dan moeten we straks kijken wat daaruit gaat komen.

Mevrouw TEN HOEVE (PvdD): Ik neem aan dat wij daarin meegenomen worden?

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Nou, voorzitter, absoluut. Want volgens mij hebben wij nog steeds als Staten – en dat blijft ook zo – het budgetrecht. Dus ja...

De heer DE WIT (CDA): Allereerst dank voor de toelichting op bereikbaarheid en datacenters als het gaat om de teksten die daarover staan en de uitvoering van moties die zijn aangenomen. Maar wat wij ons als CDA wel afvragen: ik noem nou deze twee punten, maar er zijn nog veel meer. Waarom is dat dan zo opgeschreven? Waarom wordt er dan opgeschreven bij bereikbaarheid: '*Daarna gaan we aan de slag met de Lelylijn.*'? Waarom wordt er dan bij kernenergie gezegd: '*We houden alle opties open.*', maar vervolgens is dat niet het geval? En zo kan ik nog wel een paar noemen. Het Rijk kijkt mee met het debat – tenminste, daar ga ik niet van uit – maar leest wel dat akkoord en gaat op basis daarvan handelen. Waarom is dat dan niet op een andere manier opgeschreven als er zoveel klare taal komt nu?

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Ja, voorzitter, ik moet eerlijk zeggen: wij schrijven geen Coalitieakkoord voor het Rijk. Dus wij hebben dat met elkaar beschreven op deze manier en daar zijn we natuurlijk over in discussie geweest. Dus ik ben ook ontzettend blij u die vraag stelt. Dan kunnen we nogmaals uitdragen wat we vinden. Maar ja, op die manier hebben we gewoon niet elke keer naar elke doelgroep wie allemaal wel of niet meeleest met het akkoord. Wij vonden het dus echt duidelijk genoeg. Daarom staat het er ook zo in. En daarnaast hebben we natuurlijk de gesprekken gehad. Dus nogmaals dank voor alle vragen, want dan kunnen we dat nog een keer verduidelijken.

De heer DE WIT (CDA): Ja, voorzitter, volgens mij wordt het akkoord geschreven om te laten zien wat je voor Groningen wilt bereiken. Dus dat geldt voor alle doelgroepen. Volgens mij, waar het de vorige keer verkeerd is gegaan, is dat dingen niet duidelijk waren en dat daar discussie over ontstond. Dus

op het moment dat er een nieuw akkoord geschreven wordt, zeker tussen partijen die zo ver uit elkaar staan, dan schrijf je dat toch zo op dat er echt geen splinter meer tussen te krijgen is?

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Ja, voorzitter, ik hoor de heer De Wit. Wij hebben gewoon echt heel erg goede gesprekken gehad. We hebben ervoor gekozen om dit zo op papier te zetten. Daar staan we gewoon 100 procent achter. En daarbij zijn wij nogmaals blij met nog meer verduidelijkende vragen. Maar ja, inderdaad, wat ik ook al heb gezegd bij onze ledenvergadering, van GroenLinks in dit geval: er zit gewoon soms een kloof tussen de tafel en in dit geval 'het publiek' – om het zo maar even te zeggen, geen oordeel verder daarover. Dus wij dachten dat het op deze manier echt concreet genoeg was. Dus nogmaals dank voor de vraag, zodat we nog duidelijker kunnen zijn.

De VOORZITTER: De heer De Wit, ten slotte.

De heer DE WIT (CDA): Ja, voorzitter, ik had nog een aantal andere vragen openstaan dat gesteld is. Ik hoop dat daar nog antwoord op komt. Maar ik vind het echt een gemiste kans dat het niet overal duidelijk is opgeschreven.

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Ja, daar hoorde ik verder geen vraag meer in.

De VOORZITTER: Ik ook niet. De ChristenUnie staat op nul spreektijd, dus dan komen wij toe aan Groninger Belang. De heer Bakker.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Om even te beginnen: ik heb hier een aangepaste motie over de PAS-melders, zodat ieder zijn instemming kan geven – heb ik gehoord, althans in ieder geval van de coalitie.

De VOORZITTER: Het is een motie van Groninger Belang, de PVV, de Partij voor het Noorden, het CDA, Forum voor Democratie, de BBB, de Partij van de Arbeid, GroenLinks en de VVD. De titel van de motie is 'Geen eigen schuld, dikke bult (2)'. De motie heeft als volgnummer 240 en eindigt met het volgende verzoek aan het College van Gedeputeerde Staten:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 19 maart 2025,

Constaterende dat:

- PAS-melders nog steeds niet gelegaliseerd zijn;
- op dit moment PAS-melders gedoogd kunnen worden onder de voorwaarde dat provincies compenserende maatregelen nemen;

Overwegende dat:

- de nieuwe wet van minister Wiersma, die voorziet in de mogelijkheid tot legalisatie, een negatief advies van de Raad van State heeft gekregen op onder andere de juridische houdbaarheid bij het gedogen van PAS-melders na 1 juli 2025;
- op dit moment nog niet bekend is wanneer en met welk succes de wet door de Tweede Kamer respectievelijke Eerste Kamer zal worden behandeld;
- er op 1 juli dus een grote kans is op een verdere verzwakking van de positie van diezelfde PAS-melders;

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten om:

- alle mogelijkheden te onderzoeken en te benutten om, na het verstrijken van de wettelijke gedoogtermijn op 2 juli 2025, niet tot handhaving van PAS-melders over te hoeven gaan, in het geval er geen nieuwe wet aangenomen is;
- hierover de Staten tijdig en volledig te informeren;

En gaan over tot de orde van de dag.'

Deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Ook om tegemoet te komen aan de nieuwsgierigheid van de heer Geijtenbeek, dienen wij hier nog een motie in over wat nou 'nieuw' is. Wij denken dat wij hier een heel heldere formule hebben gegeven van wat nieuw is en waar volgens ons geen speld tussen te krijgen is.

De VOORZITTER: De titel van de motie is 'Wat is "nieuw"?'. Er staat boven het logo van Groninger Belang. De motie heeft als volgnummer 241 en eindigt met de volgende uitspraak van Provinciale Staten en de volgende opdracht aan het College van Gedeputeerde Staten:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 19 maart 2025,

Overwegende dat:

- het vorige College is gevallen over de definitie 'nieuw windpark' en de partijen van het nieuwe College hier verdeeld over hebben gestemd;

Constaterende dat:

- er nu een akkoord voorligt waarin de zinsnede 'Wij zien geen ruimte voor nieuwe grootschalige wind- en zonneparken op land.', zonder dat het begrip 'nieuw' helder gedefinieerd wordt;

Sprekend uit dat

- we als 'nieuw' zien: alle projecten die nog niet zijn vergund op het moment van het van kracht worden van het nieuwe Coalitieakkoord;

Dragen het College van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten op om:

- dit standpunt ná vandaag binnen zes weken juridisch te borgen én het resultaat met de Staten te delen;

En gaan over tot de orde van de dag.'

Deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer SMELT (BBB): Ik wou even een punt van orde maken. Tot mijn grote verbazing staat onze naam ook onder de vorige motie. We hebben gezegd dat we hem gingen steunen, maar ik hoor nu in één keer alle coalitiepartijen erbij op staan en dat heb ik niet... Dat is een misverstand.

De VOORZITTER: Dat is dus de vorige motie, begrijp ik?

De heer SMELT (BBB): Ja, dat is de vorige motie. Ja.

De VOORZITTER: Laten we dat dan bij de stemverklaringen bij die motie maar even rechtzetten. Mevrouw Benjamins.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Ja, voorzitter, de chaos is al compleet: op moties en van moties. Bij deze motie zou ik echt heel graag willen weten wat dan 'nieuw' is. En wat voor vergunningen? Wat wil Groninger Belang nou? Want er zijn heel veel soorten vergunningen. Gaat het dan om elke vergunning? Wat wil Groninger Belang?

De heer BAKKER (Groninger Belang): Ja, wat precies vergund is. Want het wordt dan natuurlijk een heel technische verhaal. Maar ik denk op het moment dat je de vergunning hebt om te mogen gaan bouwen en dus eigenlijk het hele traject hebt doorlopen, het dan vergund is. Dus je zit echt aan het eind van het traject waarop je werkelijk kunt starten met de bouw.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Had Groninger Belang niet dit soort dingen eerder kunnen bedenken dan dat we nu hier er nog langer bij stilstaan?

De heer BAKKER (Groninger Belang): U bedoelt dat ik dit eerder had moeten indienen? Nou ja, het was ook even afwachten wat het antwoord van coalitie zou worden over wat 'nieuw' is. En wij hebben een andere definitie, dus daarom dienen we hem alsnog in.

De VOORZITTER: Mevrouw Benjamins, ten slotte.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Nou ja, ik had het meer over september, toen we hier stonden en toen Groninger Belang in het College zat, dat we het hadden over vergunningen en nieuwe vergunningen en Groninger Belang toen duidelijk verdeeld gestemd heeft. Dus ik verbaas me er ten eerste over dat deze motie nu hier neer wordt gelegd.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Ik hoorde hier geen vraag in, voorzitter.

De VOORZITTER: Ik ook niet. De heer Zwart.

De heer ZWART (PvH): Voorzitter, ik hoor het antwoord van Groninger Belang. Ik wil even ook weer de zekerheid hebben. Als je de bouwvergunning hebt, dan mag je bouwen. Als er een toezegging is gedaan mondeling, mag je dan bouwen?

De heer BAKKER (Groninger Belang): Nee.

De heer ZWART (PvhN): Even *to the point*. Alle mondelinge afspraken die inmiddels gemaakt zijn over het bouwen van zonneparken en windparken, waar niet verder is gekomen dan een mondelinge toezegging, zijn hiermee afgekeurd? Ze gaan niet door, want er is geen bouwvergunning. Zo moet ik het lezen?

De heer BAKKER (Groninger Belang): Ik denk dat u dat goed interpreteert.

Tot slot wil ik zeggen: wij zullen ons als fractie constructief doch kritisch opstellen en het College en de coalitie gaan beoordelen op wat ons wordt voorgelegd. Kortom, in principe een positief-kritische houding en daar wou ik ook mee afsluiten, voorzitter.

Mevrouw BRILSTRA (VVD): Er stonden nog wat vragen open die aan de VVD waren gesteld, maar waar ik in eerste termijn geen antwoord op kon geven. Ik hoop dat die nu wel heb.

Bij de vraag die de ChristenUnie die aan ons allemaal heeft gesteld, sluit ik me aan bij het antwoord van de PvdA. Die hebben het heel goed verwoord zonet en ik heb het ook al in mijn eigen woordvoering aangegeven, natuurlijk.

De vraag van zowel CDA als de ChristenUnie over de kerncentrale. Nou, daar is volgens mij nu al door iedereen wel antwoord op gegeven dat die er niet gaat komen deze periode.

En Volt over de vrijwilligers. Hierover stond hetzelfde in het vorige Coalitieakkoord en dit is opgenomen in het Uitvoeringsprogramma Leefbaarheid en ook in Nij Begun, dat we manieren gaan vinden om vrijwilligerswerk te stimuleren. Dus daar zal verder uitvoering aan worden gegeven.

De vraag van Groninger Belang over de Oostpolder: welke bedrijven? Dit is ook al gewoon staand beleid, dus daar verandert verder niks in.

En de betaalbaarheid van energie is echt een technische vraag, dus daar ga ik geen antwoord op geven.

De SP had nog een vraag over de dorpsmolens, dat de voorwaarde is dat – zo staat het ook in het akkoord opgenomen – de ecologische en landschappelijke consequenties in acht worden genomen en daar zullen wij ons aan houden.

Daarnaast aan mij de eer om te reageren op de motie van Volt: dat is ook staand beleid. Ik bedoel, de beoogd gedeputeerde krijgt internationalisering in zijn portefeuille, dus het lijkt mij voldoende nu te zeggen dat we hier uitvoering aan geven.

De heer DE WIT (CDA): Nou, voorzitter, de VVD is de laatste beoogde coalitiepartij die antwoord geeft. En ik had nog vragen openstaan over datacenters, over wonen, over landbouw, natuur en visserij, over sport en over financiële spelregels. Ik vroeg me af of iemand daar nog op terugkomt of dat die vragen niet beantwoord worden.

Mevrouw BRILSTRA (VVD): Ik ben bang dat die vragen dan onbeantwoord blijven. Want ik heb daar geen antwoord op in ieder geval. Sorry.

De heer DE WIT (CDA): Ja, voorzitter, teleurstellend. Maar dat reken ik niet per se mevrouw Brilstra aan, maar ik vind het wel jammer dat er vanuit de coalitiepartijen op al die vragen geen antwoord komt.

Mevrouw BAKKER (SP): Ik had gehoopt dat mensen hun soapbehoefte weer alleen bij *‘Goede tijden, slechte tijden’* konden opdoen, maar ik denk dat de Provinciale Staten van Groningen-soap wel een kijkcijferhit kan worden.

De VOORZITTER: Dank u wel voor uw enthousiasme ook. Het woord is aan mevrouw Benjamins.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Kort. Ik denk dat, gehoord hebbende de interpretatieverschillen die er zijn in deze Staten met betrekking tot de teksten die erin staan, ik alleen maar kan eindigen met de woorden waarmee ik geëindigd ben in eerste termijn. Het is broos, het blijft broos. Ik hoop niet dat er binnenkort weer een bananenschil op de grond ligt.

Mevrouw REININK (Volt): In mijn eerste termijn heb ik al gedeeld hoe Volt aankijkt tegen het nieuwe Coalitieakkoord. En aanvullend daarop wil ik graag nog een reactie geven op het beoogd College.

Volt vindt het ontzettend belangrijk dat iedere inwoner zich gesteund kan voelen door het College. Kandidaat-gedeputeerde Moes heeft niet al te lange tijd geleden online uitspraken gedaan met betrekking tot het vandalisme op het regenboogzebrapad in Appingedam. Nou, destijds heeft Volt

natuurlijk samen met andere partijen kenbaar gemaakt in een statement dat we dit ontzettend kwalijk vinden. Maar we verwachten van het College dat er geen enkele ruimte is voor haat en polarisatie richting de LHBTQIA+-beweging en we eisen dan ook alsnog een publiek statement hierover van de kandidaat-gedeputeerde.

De heer ZWART (PvH): Voorzitter, deze kan ook echt heel kort.

Wij hebben in de vorige periode neergezet: 'Doe wat je denkt en zeg wat je doet.' Ik denk dat er een andere bijgesteld kan worden: schrijf op wat je bedoelt en bedoel wat je opschrijft. Laat daar geen licht tussen zijn. Dat maakt de discussie hier en het begrijpen van het geheel op de tribune en thuis een stuk eenvoudiger. En daar zitten we hier voor. Niet voor de eenvoud, maar wel voor de mensen in Groningen.

De VOORZITTER: Ik dank u wel en kijk naar de heer Epema of daar behoefte is aan een tweede termijn. Dat is niet het geval. Dan zijn we volgens mij toe aan het einde van de beraadslagingen.

En dan zijn we toegekomen aan de stemmingen over de moties. Dat begint traditiegetrouw met de vraag van de voorzitter of er behoefte is aan een stemverklaring bij enige fractie. Ik geef het woord aan de heer Van Kesteren, want die stak als eerste zijn hand op. En even aandacht, hoor, want anders weet u straks waarom de heer Van Kesteren stemt zoals hij stemt.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Nou, dat maakt niet uit, voorzitter.

Voorzitter, met betrekking tot motie 239. Daaraan zullen wij geen steun verlenen, omdat de PVV, zoals u weet, EU-sceptisch is vanwege de dominantie op het gebied van landbouw, klimaat en energie. En dat is allesbehalve in het belang van onze inwoners.

Mevrouw BRILSTRA (VVD): Motie 240: daar is zonder mijn toestemming de naam van mij en de VVD op gezet. Dus ik wil graag dat die er weer af gaat.

De VOORZITTER: Ja. Eist u ook excuses of mag gewoon de naam geschrapt worden?

Mevrouw BRILSTRA (VVD): Nee, dat nog net niet, maar ik vind dit niet oké.

Mevrouw BAKKER (SP): Ja, voorzitter, wij hebben een stemverklaring bij motie 236. Wij zullen daartegen stemmen. Wij zijn heel blij dat de opcenten niet verhoogd worden. Maar als er meer opcenten binnenkomen dan begroot, dan zien we heel graag dat die nuttig besteed worden, bijvoorbeeld aan de uitbreiding van het openbaar vervoer of misschien gratis openbaar vervoer. Maar in ieder geval gaan we hem daarom niet steunen.

Mevrouw BENJAMINS (D66): Motie 240: alhoewel sympathiek gaan we tegen stemmen. Waarom? Het is niet alleen de PAS-melders, ook de interimers en de boeren met hun natuurvergunning komen in de problemen. Wij zien dit als een doekje voor het bloeden en het wordt tijd dat er échte oplossingen komen vanuit Den Haag en niet halfbakken werk.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Ja, voorzitter, even een punt. Want terecht werd opgemerkt dat iets te veel logo's in al het enthousiasme waren gekomen op de motie over de PAS-melders. Dus ik heb hier een nieuwe versie, dus dan wordt 240 ingetrokken en dan zal de nieuwe...

De VOORZITTER: Gaat het alleen om de namen?

De heer BAKKER (Groninger Belang): Alleen de namen.

De VOORZITTER: Nou, dan kunnen we die wel doorhalen, denk ik. Dat scheelt tijd.

De heer BAKKER (Groninger Belang): Oké.

De VOORZITTER: En bomen!

De heer BAKKER (Groninger Belang): Nou, hij is er al. Maar ja...

De heer DE WIT (CDA): Wij hebben één stemverklaring. Die gaat over motie 239 'Meer Europese samenwerking'. Wij zijn zeer voor meer Europese samenwerking op verschillende punten, ook buiten

Duitsland. Alleen, het derde punt van het dictum is '(...) de {Provinciale Staten zo snel mogelijk te informeren over de voortgang en mogelijkheden}'. Wij zien als Europese samenwerking niet als een momentopname, maar iets waar je constant in investeert. Wij hebben gezien welke kandidaat-gedeputeerde erbij staat en wij hebben er alle vertrouwen in dat dit goedkomt. Dus wij zullen de motie niet steunen.

Mevrouw TEN HOEVE (PvdD): Wij hebben eenzelfde stemverklaring als de SP over dezelfde motie en ook eenzelfde stemverklaring als D66 over diezelfde motie.

Mevrouw SIERSEMA (GroenLinks): Ja, voorzitter, ondanks dat het al gezegd is, wil ik het toch wel benoemd hebben. Op motie 240 staan we er dus inderdaad bij op, wat niet gewenst is – tenminste, dit was ineens zo opgezet. Misschien is het wel handig om gewoon het mos aan te houden dat alles ondertekend wordt en dat we het dan pas indienen. Dat zou handig zijn.

De VOORZITTER: Ja, dat kan. Ja. Mevrouw Reinink.

Mevrouw REININK (Volt): Ja, ik sluit me graag aan bij de stemverklaring van D66.

De heer SMELT (BBB): Ja, ik had het ook al genoemd bij motie 240. Daarbij sluit ik me aan bij de stemverklaring van GroenLinks, de Partij van de Arbeid en de VVD dat onze naam daar niet boven hoort te staan.

De VOORZITTER: Daar kiezen we er toch voor om even een nieuwe rond te delen. Ik was te snel, maar het wordt een nieuw exemplaar van dezelfde motie met hetzelfde nummer, maar met minder namen eronder. Het kost een boom, maar dan heb je duidelijkheid.

Mis ik nog iemand bij de stemverklaringen? Nee? Kunnen we gaan stemmen, in de wetenschap dat misschien sommige fracties zich behelpen met een motie met te veel namen erop? We moeten even wachten, hoor ik. Er komt een technische schorsing van enkele ogenblikken.

[Schorsing]

De VOORZITTER: *This is your captain speaking*. Ik kondig plechtig het einde van de technische schorsing aan, want alle moties staan op de juiste manier in het systeem. Dat zou zomaar achter mij te zien kunnen zijn als de eerste motie op het scherm verschijnt.

De eerste motie is motie 235 onder de titel 'Duurzaam mag niet duur zijn'. Ik start de stemronde. Blauw icoontje onder op het display om te stemmen. [...] Ik zie dat iedereen heeft gestemd. Voor de motie hebben gestemd Groninger Belang, de PVV en Forum voor Democratie. Daartegen de BBB, de Partij van de Arbeid, GroenLinks, de ChristenUnie, de VVD, de SP, D66, de Partij voor de Dieren, het CDA, Volt en de Partij voor het Noorden. Dat betekent 6 stemmen voor, 36 stemmen tegen en de motie is verworpen.

Dat brengt ons bij de volgende motie. Die verschijnt bijna achter mij op het scherm, dat is motie 236 'Auto is geen melkkoe'. U kunt stemmen. [...] Ik zie dat iedereen heeft gestemd, de stemming is gesloten. Voor deze motie hebben gestemd Groninger Belang, de PVV, het CDA, de Partij voor het Noorden en Forum voor Democratie. Tegen hebben gestemd de BBB, de Partij van de Arbeid, GroenLinks, de ChristenUnie, de VVD, de SP, D66, de Partij voor de Dieren en Volt. Dat betekent 9 stemmen voor en 33 stemmen tegen. De motie is verworpen.

Motie 237 'Geen eigen schuld, dikke bult' is ingetrokken.

Er is nog een motie, namelijk motie 238 'Geen enkele ruimte voor gaswinning in Groningen'. De stemming is geopend. [...] Ik zie dat iedereen heeft gestemd, dus we sluiten de stemming. Voor deze motie hebben gestemd de BBB, de Partij van de Arbeid, GroenLinks, de ChristenUnie, Groninger Belang, de VVD, de PVV, de SP, D66, het CDA, de Partij voor de Dieren, Volt, de Partij voor het Noorden. [Geroffel op de tafeltjes. Op het scherm is een rood veld (tegenstem) te zien van het lid Epema] Ik was vergeten te zeggen dat de stemming was gesloten, geloof ik, hè? [De heer Epema past zijn uitgebrachte stem aan van 'tegen' naar 'voor']. De heer Epema is net door een muizengaatje gekomen. De motie is dus unaniem aanvaard.

Wij zijn toe aan motie 239 'Meer Europese samenwerking'. Zal ik voortaan gewoon niet meer zeggen 'de stemming is gesloten'? U kunt stemmen over motie 239. [...] De stemming is gesloten. Voor deze motie hebben gestemd de BBB, de Partij van de Arbeid, GroenLinks, de ChristenUnie, Groninger Belang, de VVD, D66, de Partij voor de Dieren, Volt en de Partij voor het Noorden.

Daartegen hebben gestemd de SP, de PVV, het CDA en Forum voor Democratie. Dat betekent dat de motie is aanvaard met 35 stemmen voor en 7 stemmen tegen.

De volgende motie, 240 'Geen eigen schuld dikke bult (2)'. U kunt stemmen. [...] Ik zie dat iedereen heeft gestemd, dus de stemming is gesloten. U bent natuurlijk benieuwd naar de uitslag. De BBB, de Partij van de Arbeid, GroenLinks, de ChristenUnie, Groninger Belang, de VVD, de SP, de PVV, het CDA, de Partij voor het Noorden en Forum voor Democratie hebben voor deze motie gestemd. D66, de Partij voor de Dieren en Volt hebben tegen gestemd. En dat betekent dat de motie met 37 stemmen voor en 5 stemmen tegen is aanvaard.

Zijn we al door de voorraad heen? Nee, want we hebben motie 241 'Wat is "nieuw"?' [...] De stemming is gesloten. Voor deze motie hebben gestemd Groninger Belang en de PVV. Tegen hebben gestemd de BBB, de Partij van de Arbeid, GroenLinks, de ChristenUnie, de VVD, de SP, D66, de Partij voor de Dieren, het CDA, Volt, de Partij voor het Noorden en Forum voor Democratie. En dat betekent dat er 5 stemmen voor zijn, 37 stemmen tegen. Dus de motie is verworpen.

Daarmee zijn we aan het eind van de moties gekomen. Over het stuk zelf hoeft niet gestemd te worden.

B. Benoeming gedeputeerden

De VOORZITTER: Dus dat brengt me bij het volgende agendapunt, namelijk de benoeming van de gedeputeerden. Voordat we overgaan tot de benoeming van de kandidaat-gedeputeerden, ga ik u eerst even bondig verslag doen van de bevindingen van de commissie die de geloofsbrieven van die kandidaat-gedeputeerden heeft onderzocht. En daarna is er gelegenheid, mocht u daar behoefte aan hebben, om daar vragen over te stellen of op te reageren. Maar ik zal het even kort vertellen, de langer versie hebt u in de stukken aangetroffen van wat de commissie ervan vond.

De heer PAAS (CdK): Ik was de voorzitter van de integriteitscommissie die de geloofsbrieven van de kandidaat-gedeputeerden heeft onderzocht en ik wil u graag iets vertellen over de uitkomsten van het onderzoek dat de commissie heeft verricht. Er is een uitgebreide versie van het proces en dat zit bij de stukken. Dat is vandaag gepubliceerd.

De commissie bestond uit de Statenleden Benjamins, Meendering, Rutgers en Wiegmans en die heeft onder mijn leiding de geloofsbrieven onderzocht van de kandidaten Bennema, Dekker, Moes, Roemers en Wenneger. Dat onderzoek bestond uit een risicoanalyse door een extern bureau en een gesprek met de integriteitscommissie. Alle kandidaat-gedeputeerden hebben de gevraagde documenten – want dat waren er paar – aangeleverd en constructief meegewerkt aan het onderzoek.

De commissie is tot de volgende conclusie gekomen. Uit de verzamelde informatie bleek ons dat alle kandidaten voldoen aan de formele vereisten om gedeputeerde te kunnen worden. Uit de gesprekken die met elke kandidaat zijn gevoerd, zijn geen feiten of omstandigheden op het gebied van integriteit aangetroffen die een beletsel zouden kunnen vormen voor de benoeming van de kandidaat-gedeputeerden hier bij de provincie Groningen. Dat zijn de formele bevindingen.

Ik wil daar nog graag een paar dingen aan toevoegen. Het is goed voor de Staten om te weten dat in ieder gesprek uitgebreid hebben stilgestaan bij eventuele risico's. Echt, er is serieus geprobeerd om op alle slakken die we zagen, zout te leggen: kwetsbaarheden, aandachtspunten, dingen die kunnen ontstaan als gevolg van eerder vervulde functies, nevenfuncties al dan niet vroeger of nog bestaand, belangen of relaties.

De kandidaten hebben ook gesproken over de eigen veiligheid, want het risico van bedreiging en intimidatie is iets waar veel bestuurders helaas mee te maken krijgen. Ook dat is een bedreiging van de integriteit van de beslissingen die je als bestuurder moet nemen. Dus ook daar zijn we op ingegaan. En over de weerslag die de functie heeft op je eigen familie- en vriendenkring. Want een fulltime bestuurderschap, met alle spanning, ook publicitair, die daarop staat, vergt veel van mensen en vergt ook veel van de onmiddellijke omgeving van mensen.

Daarnaast is stilgestaan bij het belang van een veilige werkomgeving. Niet alleen voor de bestuurder in kwestie, maar ook voor de mensen die het geluk of de pech hebben om met hen te werken. De voorbeeldfunctie die we verwachten van bestuurders als gezagsdragers in de omgang met ambtenaren, met collega-bestuurder, met inwoners. En de dure plicht ook om elkaar aan te spreken op gedragingen waarvan we zeggen dat die niet passend zijn. Je draagt de integriteit ook samen.

Verder hebben we ook besproken – dat kwam zonet even langs – dat uitingen van bestuurders op social media of anderszins nooit op persoonlijke titel zijn. Want ze stralen altijd af op

de functie die je hebt als gedeputeerde en daarmee op het hele College en eigenlijk ook op de hele provincie. Dus dat vraagt van gedeputeerden – en overigens ook van de Commissaris – die social media gebruiken, een rolvastheid en ook een behoorlijke terughoudendheid.

Er is ook het belang genoemd om in je werk en daaromheen elke schijn van belangenverstrengeling te vermijden. Daarom is de afspraak gemaakt dat als zich dilemma's voordoen – dat is bijna onvermijdelijk: je staat altijd voluit in het leven – die raken aan de integriteit van het bestuur, de bestuurder in kwestie dat uit zichzelf spontaan bespreekbaar maakt in het College. En dat in specifieke situaties waarin die schijn van belangenverstrengeling kan optreden, ze bewust een stap opzij zullen doen en ook zich zullen onthouden van deelname aan de beraadslagingen en de besluitvorming.

In het verlengde daarvan heeft de commissie nog een advies aan het nog te vormen College in de nieuwe samenstelling – al blijft staatsrechtelijk het College zitten. Dat betreft het voornemen in het Coalitieakkoord om gebiedsgedeputeerden aan te wijzen. De commissie adviseert het College om als aandachtsgebied bij voorkeur niet je eigen woonomgeving te kiezen vanwege de extra spanningen en de belangenverstrengeling die dat kan opleveren.

Ik rond af. De commissie is blij om te kunnen melden dat alle kandidaten er ook blijk van hebben gegeven in het gesprek dat ze zich ten volle bewust zijn van de rol die ze gaan vervullen en van de verantwoordelijkheden die daaraan zijn verbonden. Dat is niet gering. De commissie is tot de conclusie gekomen dat voor de benoeming niets in de weg staan.

Maar het kan zijn dat u daarover vragen hebt? In dit geval moet ik uitnodigend kijken naar de plaatsvervangend voorzitter van de Staten. Er is er één. Als het bij één blijft, durf ik het zonder voorzitter aan. De heer Van Kesteren.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ja, voorzitter, u noemde uitingen in media, social media. Nu heb ik mijn inbreng daar ook iets over gezegd bij een kandidaat-gedeputeerde. Hoe is daarmee omgegaan? En wat is daaruit gekomen? Zijn daar ook excuses gemaakt? Is daar ook afstand van genomen? Hoe moet ik me dat voorstellen? Want dat kan een belemmering zijn in het functioneren van een kandidaat-gedeputeerde in een College. Dat vraag ik mij af, ook in die samenwerking met een toekomstig kabinet waarin de PVV en ook de VVD zitting hebben en waarin in het verleden uitspraken zijn gedaan die er niet om logen.

De heer PAAS (CdK): We hebben met alle kandidaat-gedeputeerden gepraat over hun gedrag op social media. Daarin is in geen enkel geval excuus aangeboden voor wat er is gebeurd. Maar alle kandidaat-gedeputeerden hebben gereflecteerd op de nieuwe rol die ze gaan innemen en ook de terughoudendheid die dat met zich meebrengt.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ja, voorzitter, ik vraag dat omdat een kandidaat-gedeputeerde van de BBB in het vorige traject zich moest verantwoorden in een rondetafelgesprek, in een kringgesprek voor nota bene retweets – niet eens zijn eigen standpunten – en daarin ook excuses maakte onder druk van Provinciale Staten en daar ook heel expliciet afstand van nam. Vandaar mijn vraag over deze kandidaat-gedeputeerde.

De heer PAAS (CdK): Ik heb uw vraag gehoord en beantwoord. Ik heb ook goed geluisterd naar uw inbreng in eerste termijn in het debat.

De VOORZITTER: Dan kunnen we overgaan tot de benoeming van de kandidaat-gedeputeerden. De stemming over personen is geheim. Dat geldt dus ook voor de stemming over dit besluit. Ik kan me alleen voorstellen dat er fracties zijn die zeggen dat zij er behoefte aan hebben om in het openbaar verantwoording af te leggen over de stem die zij straks gaan brengen. Dat is het aan fracties zelf om eventueel de geheimhouding te doorbreken. Dus mocht er een fractie die zegt, hoewel het een geheime stemming is, dat zij behoefte heeft aan het afleggen van een stemverklaring, ik daar nu de gelegenheid voor zou willen bieden. Het is zeker niet verplicht. En er is ook geen behoefte, zie ik.

Dat betekent dat we een commissie van stemopneming nodig hebben die de stembriefjes mag gaan tellen en beoordelen. Die commissie meldt vervolgens de uitkomsten van de stemming hier achter het spreekgestoelte en daarna volgt de beëdiging. Ik benoem tot lid van de commissie van stemopneming de heer De Wit, mevrouw Stolk en de heer Van Kesteren.

Er zijn nog geen stemmen uitgebracht, dat moet u zelf nog doen. U krijgt straks stembrieven. Als u die hebt ingevuld, vouwt die één keer dubbel met de blanco kant naar buiten: dat is vermoedelijk de achterkant. Dan kunt u de stembrief in de stembus deponeren die de bode in handen heeft. En

denk erom bij het invullen van de stembrief dat u duidelijk een voor- of tegenstem aangeeft bij iedere kandidaat-gedeputeerde. De commissie van stemopneming moet daar namelijk op toezien.

De stemming is geopend, ik schors de vergadering.

[Schorsing]

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering. Ik krijg af en toe het verzoek, strakker te gaan voorzitten, maar dit is wel zo'n moment. Ik geef het woord aan de voorzitter van de commissie van stemopneming voor de uitslag van de uitgebrachte stemmen.

Mevrouw STOLK (voorzitter commissie stemopneming): De commissie van stemopneming heeft de stemmen geteld en het volgende geconstateerd.

42 leden hebben de presentielijst getekend. 42 stembriefjes zijn uitgedeeld, 42 stembriefjes zijn ingeleverd. 40 geldige stemmen zijn uitgebracht, dus twee ongeldige stemmen.

26 stemmen zijn uitgebracht op de heer Moes. 34 stemmen zijn uitgebracht op de heer Wenneger. 34 stemmen zijn uitgebracht op de heer Roemers. 30 stemmen zijn uitgebracht op mevrouw Dekker. En 34 stemmen zijn uitgebracht op de heer Bennema. Daarbij zijn ook twee stemmen uitgebracht op mevrouw Siersema en één stem op de heer De Wit.

Dat was de uitslag.

De VOORZITTER: Ik dank u voor het brengen van het nieuws over de stemming die in de Staten heeft plaatsgehad. En dat betekent dat we over kunnen gaan tot het installeren en benoemen van de gedeputeerden.

Ik heb nog een technische mededeling. Straks leggen de gedeputeerde hun eden en hun verklaringen af. Dan vraag ik ze om even te gaan zitten in de buurt van Susan Top. Dat is niet alleen voor de collegialiteit. Nee, het gaat anders. Ik mik erop om van twee schorsingen één te maken. Het gaat als volgt. De gedeputeerden leggen hun eden en verklaringen af en kunnen dan gefeliciteerd worden.

Ondertussen geldt voor vier van de vijf benoemde gedeputeerden dat ze uit ons midden komen en die worden dan geacht met onmiddellijke ingang ontslag te hebben genomen uit de Staten. Dus dan zijn er vacatures in de Staten. Het centraal stembureau heeft meegewerkt om direct te kunnen voorzien in de ontstane vacatures. Daar zijn wij erkentelijk voor. Dus moet tijdens de schorsing, waarin de gedeputeerden worden gefeliciteerd, worden overgegaan tot het onderzoek van de geloofsbrieven van een viertal personen: de heer Peters namens de BBB, mevrouw Schepel namens de BBB, de heer Honselaar namens de Partij van de Arbeid de heer Hiemstra namens de VVD. En dat kan tegelijkertijd en ik zou in de commissie voor het geloofsbrievenonderzoek willen benoemen mevrouw Bakker, mevrouw Ebeltjes en de heer Epema. De griffie zal u begeleiden. Maar dan hebben we van twee schorsingen één gemaakt. Volgens mij is dat voor iedereen aangenamer. Ja?

Dan gaan we nu over tot de eed en de belofte. Ik verzoek de kandidaat-gedeputeerden om hier bij mij te komen staan. En ik roep de rest in de zaal allemaal op om te gaan staan.

Ik ga over in de u-vorm. Dat is om de plechtigheid van het moment te onderstrepen. U bent zojuist door Provinciale Staten benoemd in het ambt van gedeputeerde van de provincie Groningen. En voordat u uw functie mag uitoefenen, legt u een eed of een verklaring en belofte af. Maar voorafgaande aan die beëdiging willen de Staten natuurlijk ook graag van u weten of u de benoeming aanvaardt. Het artikel ben ik kwijt, maar de Provinciewet zegt dat u tien dagen mag doen over deze beslissing. Dus denkt u er rustig even over na, maar dan gaat de rest hier niet door. Dus probeer het nu toch maar, maar u mag zeggen: 'Ik denk er toch nog even over na.'

Dan nu de vraag. Aanvaardt u de benoeming, meneer Moes?

De heer MOES (kandidaat-gedeputeerde): Ik ben eruit: ja.

De VOORZITTER: Mevrouw Dekker?

Mevrouw DEKKER: Ja.

De VOORZITTER: Dat was best spannend. De heer Roemers?

De heer ROEMERS (kandidaat-gedeputeerde): Ja.

De VOORZITTER: De heer Wenneger?

De heer WENNEGER (kandidaat-gedeputeerde): Ja.

De VOORZITTER: De heer Bennema?

De heer BENNEMA (kandidaat-gedeputeerde): Ja.

De VOORZITTER: Dan lees ik de eed en verklaring en belofte aan u voor. Als u de eed wilt afleggen, dan antwoordt u 'zo waarlijk helpe mij God almachtig' met de wijsvinger en de middelvinger van uw rechterhand in de lucht. Bij de verklaring en belofte kunt u uw handen naar beneden houden en dan zegt u: 'Dat verklaar ik en beloof ik.', want dat zijn een verklaring én een belofte.

Ik lees voor: *'Ik zweer (ik verklaar) dat ik, om tot gedeputeerde benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift heb gegeven of beloofd. Ik zweer (ik verklaar en beloof) dat ik om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer (ik beloof) dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als gedeputeerde naar eer en geweten zal vervullen.'* [Hierna neemt de voorzitter afzonderlijk de eed dan wel de verklaring en belofte af bij de heer Moes, mevrouw Dekker, de heer Roemers, de heer Wenneger en de heer Bennema, waarna zij allen beëdigd zijn als gedeputeerde van de provincie Groningen.]

Daarmee bent u beëdigd als gedeputeerde. Daar feliciteer ik u mee en dan kan de rij zich vormen van de mensen die dat ook willen doen. [Applaus]

Ik schors de vergadering.

[Schorsing]

4. Installatie Statenleden

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering.

Ik verzoek de gedeputeerden om in vak C plaats te nemen en daar een stoel uit te zoeken die dan eigenlijk de stoel is waar u dan voortaan altijd zit. [De vijf zojuist beëdigde gedeputeerden nemen plaats in vak C.]

Nou, als alle posities zijn betrokken, dan kunnen we door met de vergadering. Ik denk dat het goed is om de voorzitter van de commissie voor het onderzoek naar de geloofsbrieven aan het woord te laten. Het woord is aan mevrouw Ebeltjes.

Mevrouw EBELTJES (voorzitter commissie onderzoek geloofsbrieven): Voorzitter, de commissie heeft het onderzoek uitgevoerd naar de geloofsbrieven van de Statenleden die door het centraal stembureau zijn benoemd: de heer Schepers namens de BBB, mevrouw Schepel namens de BBB, de heer Honselaar namens de Partij van de Arbeid en de heer Hiemstra namens de VVD. De commissie heeft geconstateerd dat zij de benoeming van het centraal stembureau hebben geaccepteerd, dat ze geen onverenigbare openbare betrekkingen hebben en dat uit het uittreksels van de Basisregistratie Personen blijkt dat zij allen in de provincie Groningen woonachtig zijn, in het bezit zijn van de Nederlandse identiteit en niet zijn uitgesloten van het kiesrecht. De commissie is van mening dat niets de toelating tot onze Staten in de weg staat.

De VOORZITTER: Ik dank de voorzitter van de commissie voor het onderzoek naar de geloofsbrieven en ik vraag de bode om de Statenleden naar binnen te leiden en u allemaal om te gaan staan. En mocht u denken: dan is er na de beëdiging weer de gelegenheid om in een rij te gaan staan, dan is dat niet zo. Dan doen we eerst de andere agendapunten en daarna, als de vergadering is gesloten, kunt u gaan feliciteren. [Hierna leidt de bode de vier kandidaat-Statenleden de Statenzaal binnen.]

Ik lees u tegelijk de eed en de verklaring en belofte voor. En als u de eed wilt afleggen, dan steekt u uw beide vingers naar boven – de middelvinger en wijsvinger – van de rechterhand en zegt u: 'Zo waarlijk helpe mij God almachtig'. Als u de verklaring en belofte wilt afleggen, dan laat u de handen gewoon naar beneden en dan zegt u: 'Dat verklaar en beloof ik.'

Ik lees voor: *'Ik zweer (ik verklaar) dat ik, om tot lid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift heb*

gegeven of beloofd. Ik zweer (ik verklaar en beloof) dat ik om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer (ik beloof) dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen. [Hierna neemt de voorzitter afzonderlijk de eed dan wel de verklaring en belofte af bij de heer Peters, mevrouw Schepel, de heer Honselaar en de heer Hiemstra, waarna zij allen beëdigd zijn als lid van Provinciale Staten van Groningen.]

Dan bent u hiermee toegelaten tot lid van de Staten. Dan verzoek ik u, nadat ik u heb gefeliciteerd – want ik neem gewoon die voorrang op iedereen – om uw zetel in te nemen. Dan doen we de rest van de agenda. [Applaus]

Is het gelukt om uw zetels te vinden? Ja? Dat is mooi, de rest van de vergadering is een eitje.

5. Aanwijzing gedeputeerden in AB Waddenfonds

De VOORZITTER: Dat begint met de aanwijzing van een lid van het AB van het Waddenfonds. Want de wisselingen in het College leiden ook tot een wisseling in de samenstelling van het Algemeen Bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds. En het zijn de Staten die formeel het besluit moeten nemen over wie daar leden en plaatsvervangende leden zijn. Daarom ligt er een ontwerpbesluit voor en net als in het College zelf geldt hierbij dat gedeputeerde Top al lid was en ook blijft van dit Algemeen Bestuur.

De Provinciewet schrijft voor dat stemmingen over personen schriftelijk zijn. Maar ik kan mij voorstellen dat we dit besluit bij acclamatie zouden willen nemen. Maar als iemand zegt: 'Ik wil toch een stemming.', dan wordt het geen eitje. Is er iemand die een stemming wil? Dan is niet het geval.

Dan mag iemand beginnen met klappen. [Applaus]

6. Hamerstukken

A. Statenvoorstel: Luchthavenbesluit helidek Universitair Medisch Centrum Groningen

[Zonder beraadslaging of stemming conform besloten]

7. Ingekomen brieven

A. Overzicht ingekomen brieven van GS ten behoeve van PS 19 maart 2025

[Zonder beraadslaging voor kennisgeving aangenomen]

B. Overzicht ingekomen brieven van derden ten behoeve van PS 19 maart 2025

[Zonder beraadslaging voor kennisgeving aangenomen]

8. Notulen voorgaande vergadering van 5 februari 2025

Ongewijzigd vastgesteld.

9. Sluiting

De VOORZITTER: Dan kijken we denk ik terug vandaag op een debat op een ongebruikelijk kantelmoment: nieuwe gedeputeerden, een nieuwe coalitie. En het is denk ik voor niemand een geheim dat dat moeite heeft gekost. Als ik terugkijk op dat debat, had dat hier en daar trekken van een algemene beschouwing, zonder dan de inbreng van het College. Er was best veel exegese van een onderhandelaarsakkoord. Natuurlijk is niet alles uitgewerkt, maar er is een nieuwe club die dat kan gaan doen. Volop gelegenheid, zou ik zeggen, voor de leden van de Staten om over de inhoud van wat we vandaag hebben besproken, in de nabije toekomst in debat te gaan.

En ik ben net zo blij als de Staten dat er weer een nieuw College zit nu, dat de steun krijgt van een royale meerderheid. En ook net zo erkentelijk voor de gedeputeerden die zich de afgelopen tijd het vuur uit de sloffen hebben gelopen om het beste voor Groningen te betekenen. Ik verheug me op de samenwerking met het nieuwe College en zal die ook bevorderen – zeg ik in de richting van de Statenleden die daar geïnteresseerd in zijn – en op de samenwerking die het College gaat hebben met de Staten. We geven vorm aan de democratie, we geven vorm aan fatsoenlijk bestuur. Dat doen we denk ik altijd *'mit mekoar'*.

Toen deze Statenzaal nog nieuw was, schreef Vondel de *'Gijsbrecht'* en daar staat het zinnetje in: *'De liefde voor zijn land is ieder aangeboren.'* Dat schreef hij in een tijd dat het woord *'land'* nog niet zo gebruik was als nu: het ging over het Amstelland in de *'Gijsbrecht'*. Want de natiestaat was er eigenlijk niet, maar de provincie was er eigenlijk al wel. Het ging over de streek waar je woont, het ging om de omgeving die je draagt, het ging om het dorp dat je opvoedt. Ik ben blij dat verschillende fracties hebben gerefereerd aan de liefde voor Groningen: dat is ons land. En ook de liefde voor de democratie die we samen dragen.

Ik sluit de vergadering in de hoop en de overtuiging dat *'Mit mekoar'* een typering wordt voor onze manier van werken. Dat zullen wij echt *'mit mekoar'* moeten doen.

Ik sluit de vergadering (16.50 uur). [Geroffel op de tafeltjes]